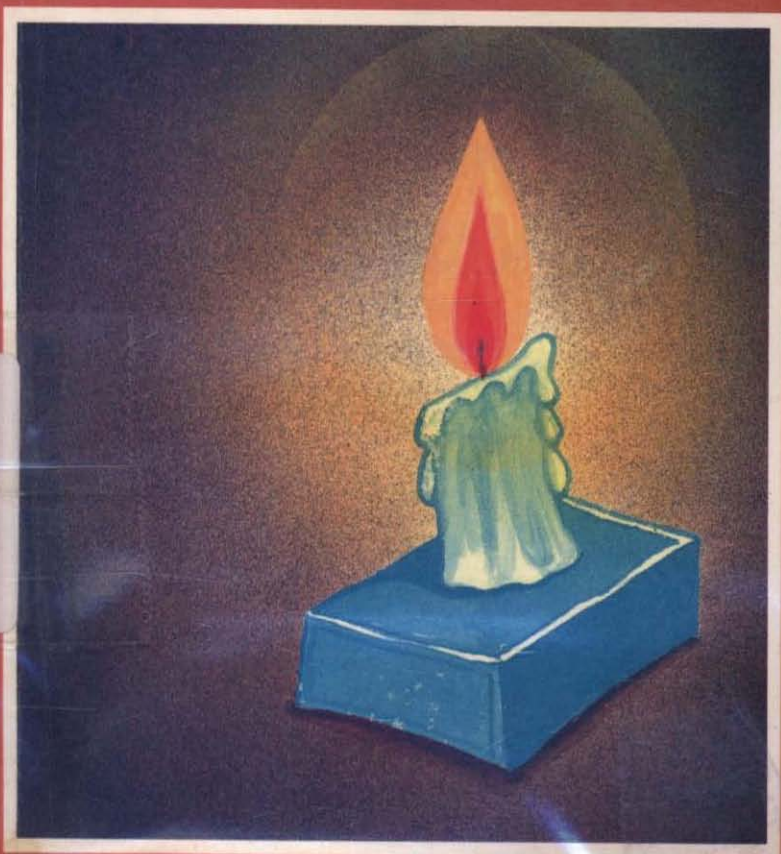

ความรู้ชุด

กฎหมายชาวบ้าน

ปี ๒๕๓๗

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131185

ความรุ้ชุด
กฎหมายชาวบ้าน

ปี ๒๕๓๗

เล่ม ๑๔

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กรมประชาสัมพันธ์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

มนุษย์จะอาศัยอยู่ในโลกตามลำพังไม่ได้ จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน ทั้งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันมาก ๆ ก็ย่อมมีปัญหา กระทบกระแทกกันบ้าง จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์มาใช้บังคับเพื่อให้มนุษย์ อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นระเบียบ ซึ่งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ต่อมาได้พัฒนาเป็น กฎหมาย เพื่อวางแนวทางการปฏิบัติต่อกันในสังคมนั้น ๆ แต่ในบางครั้ง คนเราก็อาจกระทำความผิด เนื่องจากความประมาทเลินเล่อ โดยไม่ ทราบว่ากฎหมายได้ควบคุมการกระทำความผิดเหล่านั้นอยู่หรือบางครั้ง ก็ต้องสูญเสียทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นไป โดยการถูกลอกหลวงและฉ้อโกงด้วย วิธีการต่าง ๆ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย เพื่อความ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประชาชนจึงควรทำความเข้าใจถึง ความสำคัญของกฎหมายประเภทต่าง ๆ ไว้บ้าง

กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ กฎหมายชาวบ้านขึ้น สำหรับเล่มนี้พิมพ์เป็นเล่มที่ ๑๔ โดยรวบรวม บทความรู้และบทสนทนาของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ซึ่งได้ บรรยายมาแล้วในรายการกฎหมายชาวบ้านของสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือกฎหมายชาวบ้านเล่มนี้ คงจะช่วยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับกฎหมายต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้

กองวิชาการ

กรมประชาสัมพันธ์

มีนาคม ๒๕๓๗

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

กฎหมายคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ	๑
กฎหมายบังคับใช้หมวกนิรภัย	๑๖
การคุ้มครองแรงงาน	๒๕
ความรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดโดยจงใจของลูกจ้าง	๓๒
ค่าชดเชย	๔๑
กฎหมายที่ดิน	๔๘
การครอบครองปรปักษ์	๕๕
ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	๖๕
สิทธิการรับมรดก	๗๒
นานาปัญหาเกี่ยวกับพินัยกรรม	๘๑
บุตรบุญธรรม	๙๔
การใช้อำนาจปกครองบุตรภายหลังการหย่าขาดของบิดามารดา	๑๐๓
ความคล่องตัวในการจัดการธุรกิจของคู่สมรส	๑๑๑
สิทธิของผู้ต้องหา	๑๑๘
ลิขสิทธิ์	๑๒๗
ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์	๑๔๐
สิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยโรคเอดส์	๑๔๙
ลาป่วย	๑๖๑
กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อสตรี	๑๖๘

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

กฎหมายคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทนะรัชตะ

ถาม : กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถมีอะไรบ้าง

ตอบ : กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ ได้แก่

- (๑) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๕
- (๒) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕
- (๓) กฎกระทรวงซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.๒๕๓๕ ในปัจจุบันมีกฎกระทรวงที่ออกมาทั้งหมด รวม ๘ ฉบับ

ถาม : พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ในการตราอย่างไร

ตอบ : เนื่องจากในปัจจุบัน "รถ" ทุกประเภท ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ทั้งในด้านการเดินทาง การขนส่ง และการประกอบกิจการทุกสาขา และในขณะเดียวกันอุบัติเหตุอันเกิดจากรถก็ได้ทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีตามปริมาณ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น แนวทางในการลดอุบัติเหตุหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุอันเกิดจากรถทางหนึ่งก็คือ การใช้กฎหมายบังคับให้รถทุกคัน ต้องมีหลักประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยจากรถ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.๒๕๓๕ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ :-

- (๑) เพื่อให้ผู้ประสบภัยจากรถทุกคน ได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกาย อย่างแน่นอนและรวดเร็ว และได้รับการรักษาพยาบาลเบื้องต้นอย่างทันท่วงที
- (๒) เป็นหลักประกันแก่สถานพยาบาลทุกแห่งว่าจะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลอย่างแน่นอนและรวดเร็วในการรับรักษาพยาบาลแก่ผู้ประสบภัยจากรถทุกคน
- (๓) สร้างหลักประกันที่มั่นคงแก่ครอบครัวของผู้ประสบภัยด้วยการให้ธุรกิจประกันภัยรับภาระในการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยและครอบครัว อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจากรถ ทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านสวัสดิการสงเคราะห์อีกด้วย

ถาม : พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อไหร่ และเจ้าของรถจะต้องปฏิบัติอย่างไร

ตอบ : พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ เป็นต้นไป และจากนี้ เจ้าของรถซึ่งใช้รถหรือมีรถไว้เพื่อใช้ จะต้องดำเนินการจัดให้มีการประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยจากรถให้เรียบร้อยภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่พระราชบัญญัติใช้บังคับ หากไม่ทำจะมีความผิด นั่นคือหลังจากวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๖ รถทุกคันจะต้องมีการประกันภัยตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ หากไม่ทำจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท

ถาม : รถอะไรบ้างที่ต้องทำประกันภัย และมีรถอะไรบ้างที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำประกันภัยตาม พ.ร.บ. นี้

ตอบ : รถที่ต้องทำประกันภัยภายใต้พระราชบัญญัตินี้ คือรถทุกคันทุกประเภทที่จดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบกที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์และหมายถึงรถพ่วงของรถนั้นด้วย รวมความแล้วก็ได้แก่

- รถยนต์เก๋งนั่งส่วนบุคคล
- รถยนต์โดยสารส่วนบุคคล และรับจ้าง
- รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล และรับจ้าง
- รถยนต์ส่วนบุคคล, หั้วรถลากจูง, รถพ่วง
- รถแทรกเตอร์, รถอีแต๋น, รถบดถนน
- รถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ หรือรถเครื่อง
- รถสามล้อเครื่อง หรือรถตุ๊กตุ๊ก
- รถที่จดทะเบียนในต่างประเทศและนำเข้ามาใช้ในประเทศไทย
- รถอื่น ๆ ที่จดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก

รถที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่

- รถสำหรับเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระราชทายาท และรถสำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- รถของสำนักพระราชวังที่จดทะเบียนและมีเครื่องหมายตามระเบียบที่เลขาธิการพระราชวังกำหนด
- รถของกระทรวง ทบวง กรม เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และราชการส่วนท้องถิ่น ที่เรียกกันว่า รถราชการ
- รถยนต์ทหารตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ทหาร

ถาม : ผู้ใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้

ตอบ : พระราชบัญญัติฉบับนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาธารณชนหลายฝ่าย ได้แก่

- (๑) เจ้าของรถ ผู้เช่าซื้อรถ รวมทั้งเจ้าของรถซึ่งนำรถที่จดทะเบียนในต่างประเทศเข้ามาใช้ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว
- (๒) ผู้ประสบภัย หรือทายาทของผู้ประสบภัย
- (๓) บริษัทประกันภัย และ

(๔) สำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย กรมการประกันภัย
กระทรวงพาณิชย์

โดยแต่ละฝ่ายมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ แตกต่างกัน

ถาม : เจ้าของรถ หรือผู้เช่าซื้อรถ มีความหมายอย่างไร และมีหน้าที่
อย่างไรตาม พ.ร.บ. นี้

ตอบ : เจ้าของรถตามคำนิยามใน พ.ร.บ. นี้ หมายถึง ผู้มีกรรมสิทธิ์ใน
รถ หรือผู้มีสิทธิครอบครองรถตามสัญญาเช่าซื้อ และหมายความ
รวมถึงผู้นำรถที่จดทะเบียนในต่างประเทศเข้ามาใช้ในราช-
อาณาจักรเป็นการชั่วคราวด้วย เจ้าของรถหรือผู้เช่าซื้อรถมี
หน้าที่ต้องทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัยเพื่อคุ้มครองความ
บาดเจ็บหรือเสียชีวิตของผู้ประสบภัยอันเกิดจากการใช้รถนั้น ภายใน
๑๘๐ วันนับแต่วันที่ พ.ร.บ. นี้มีผลใช้บังคับ คือ ตั้งแต่วันที่ ๕
เมษายน ๒๕๓๖ ถึง วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๖

สำหรับรถจดทะเบียนใหม่ (รถใหม่) ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน
๒๕๓๖ เป็นต้นไป ต้องทำประกันภัยให้เรียบร้อยก่อนยื่นขอจด
ทะเบียน

ในการยื่นขอจดทะเบียนหรือเสียภาษีรถประจำปี ให้นำ
เอกสารส่วนที่ต่อท้ายหน้าตารางกรมธรรม์ที่ได้รับจากบริษัท
ประกันภัย ยื่นต่อนายทะเบียนขนส่ง เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า
ได้จัดให้มีการประกันภัยตามกฎหมายนี้เรียบร้อยแล้ว

ถาม : วิธีการทำประกันภัยต้องทำอย่างไร

ตอบ : เจ้าของรถ หรือผู้เช่าซื้อ สามารถทำประกันภัยตามกฎหมายนี้
ได้ที่บริษัทประกันภัยหรือสาขาบริษัทประกันภัยทุกแห่งทั่วประเทศ
ในอัตราค่าเบี้ยประกันภัยที่เท่ากันสำหรับรถประเภทเดียวกัน
และเมื่อทำประกันภัยเรียบร้อยแล้ว ท่านจะได้รับกรมธรรม์
ประกันภัย ใบเสร็จรับเงิน และเครื่องหมายที่แสดงว่ามีการประกัน
ภัย ซึ่งท่านจะต้องนำไปติดไว้ที่หน้ากระจกรถ หรือในที่ที่สามารถ

มองเห็นได้ชัดเจน (สำหรับกรณีที่ไม่ใช่รถยนต์) ในการทำประกันภัย ให้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของรถหรือผู้เช่าชื่อรถ หมายเลขทะเบียนรถ สี ยี่ห้อ ประเภทและขนาดของรถ รวมทั้งลักษณะการใช้รถ และเพื่อความสะดวกควรนำทะเบียนรถที่จะทำประกันไปด้วย ในกรณีที่รถของท่านถูกยักยอก ฉ้อโกง กระจก ลักทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ ให้แจ้งความ ต่อพนักงานสอบสวน

ถาม : เจ้าของรถจะต้องทำประกันภัยโดยมีจำนวนเงินเอาประกันภัยเท่าไร

ตอบ : รถทุกชนิดและทุกประเภทอย่างน้อยต้องจัดให้มีการประกันภัยตามขนาดของรถตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ดังต่อไปนี้

(๑) รถที่มีที่นั่งไม่เกิน ๗ คนหรือใช้บรรทุกผู้โดยสารรวมทั้งผู้ขับขี่ไม่เกิน ๗ คน (รวมทั้งรถจักรยานยนต์)

- จำนวน ๕๐,๐๐๐.- บาทต่อคน

- จำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐.- บาทต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อครั้ง

(๒) รถที่มีที่นั่งเกิน ๗ คน หรือใช้บรรทุกผู้โดยสารรวมทั้งผู้ขับขี่เกิน ๗ คน

- จำนวน ๕๐,๐๐๐.- บาทต่อคน

- จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐.- บาทต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อครั้ง

ถาม : เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นต้องทำอย่างไร

ตอบ : เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเป็นเหตุให้บุคคลที่อยู่ในรถ (รวมทั้งคนขับ) หรือนอกรถได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ให้นำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุด จากนั้นก็แจ้งบริษัทประกันภัย หรือสาขาบริษัทประกันภัยที่รับประกันภัยรถที่ก่อเหตุ เพื่อดำเนินการชดเชยค่าเสียหาย ในกรณีนี้บริษัทต้องชดเชยค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน ๗ วันนับจากวันรับแจ้งเหตุ

ถาม : ประโยชน์ที่ผู้ทำประกันภัยจะได้รับจากการทำประกันภัยมีอะไรบ้าง

ตอบ : ประโยชน์ที่จะได้รับ คือ บริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ประสบภัยหรือทายาทแทนท่าน ดังต่อไปนี้

๑. ค่าเสียหายเบื้องต้นโดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิดและจะต้องชดใช้ให้เสร็จสิ้นไปภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่บริษัทได้รับการร้องขอ ดังนี้

๑.๑ กรณีบาดเจ็บ-บริษัทจะต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามความเป็นจริง แต่ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาทต่อหนึ่งคน

๑.๒ กรณีเสียชีวิตทันที-บริษัทจะต้องจ่ายค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาทต่อหนึ่งคน

๒. ค่าเสียหายส่วนที่เกินค่าเสียหายเบื้องต้น (รวมกับค่าเสียหาย เบื้องต้นตาม ๑.๑ แล้ว) คือ ค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บตามความเป็นจริง และค่าปลงศพกรณีเสียชีวิตรวมกันแล้ว

- ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อหนึ่งคน

- ไม่เกิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่ออุบัติเหตุแต่ละครั้ง

สำหรับรถจักรยานยนต์ รถนั่งแก่ง รถสามล้อเครื่อง รถใช้งานเกษตรและรถอื่น ๆ ที่มีที่นั่งไม่เกิน ๗ คน

- ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่ออุบัติเหตุแต่ละครั้ง
สำหรับรถที่มีที่นั่งไม่เกิน ๗ คน หรือ รถโดยสาร

สำหรับผู้ขับขี่ที่เป็นฝ่ายผิดจะได้รับการชดใช้เฉพาะค่าเสียหายเบื้องต้นเท่านั้น สำหรับความเสียหายส่วนที่เกินจากค่าเสียหายเบื้องต้นท่านจะต้องรับผิดชอบเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถาม : พระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทกำหนดโทษสำหรับเจ้าของรถ หรือผู้เช่า
ซื้รถหรือไม่ และในกรณีใดบ้าง

ตอบ : กรณีแรก หากเจ้าของรถ หรือผู้เช่าซื้รถไม่จัดให้มีการ
ประกันภัย ต้องระวางโทษ ปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท
ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท

กรณีที่สอง ผู้ใดนำรถที่ไม่ได้จัดให้มีการประกันภัยไปใช้ ต้องระวาง
โทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทถึง ๕๐,๐๐๐ บาท

กรณีที่สาม เจ้าของรถหรือผู้เช่าซื้รถ ไม่ติดเครื่องหมาย ไม่ส่ง
คืนเครื่องหมาย ไม่ทำลายเครื่องหมายเมื่อบอกเลิก
กรมธรรม์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

กรณีที่สี่ ผู้ใดปลอมเครื่องหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
๖ เดือนถึง ๕ ปีและปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทถึง
๑๐๐,๐๐๐ บาท

กรณีที่ห้า เจ้าของรถผู้ใดติดหรือแสดงเครื่องหมายที่ต้องส่งคืน
ต่อนายทะเบียนเมื่อยกเลิกกรมธรรม์ ต้องระวาง
โทษตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาทถึง ๒๐,๐๐๐ บาท

ถาม : ผู้ประสบภัย หรือทายาทของผู้ประสบภัยหมายถึงผู้ใด และจะมี
สิทธิประการใด

ตอบ : ผู้ประสบภัย หมายถึง ประชาชนทุกคนที่ประสบภัยจากรถ ไม่ว่าจะ
เป็นผู้ขับขี่ ผู้โดยสาร คนเดินเท้า คนข้ามถนน หรือแม้แต่คนที่
กำลังนอนอยู่ในบ้าน หากได้รับความเสียหายเป็นอันตรายแก่
ชีวิต ร่างกาย อันเนื่องมาจากรถที่ใช้หรืออยู่ในทาง หรือเนื่องจาก
สิ่งที่ยกหรือติดตั้งในถนนแล้ว ก็จะได้รับความสะดวก โดย
ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและหรือค่าเสียหายเบื้องต้นตามที่
กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ทั้งสิ้น

เมื่อมีอุบัติเหตุจากรถเกิดขึ้นและท่านได้รับบาดเจ็บ ท่านจะได้รับ
การชดใช้ ดังนี้

๑. ค่าเสียหายเบื้องต้น ภายใน ๗ วัน โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิดสำหรับ

- ๑.๑ กรณีได้รับบาดเจ็บแต่ไม่เสียชีวิต - ท่านจะได้รับค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามความเป็นจริงแต่ไม่เกิน 10,000 บาท
  - ๑.๒ กรณีเสียชีวิตทันที - ทายาทจะได้รับค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพ จำนวน 10,000 บาทต่อหนึ่งคน
  - ๑.๓ กรณีบาดเจ็บและเสียชีวิต - ทายาทจะได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นเป็นค่ารักษาพยาบาลตาม ๑.๑ และค่าปลงศพตาม ๑.๒ รวมกันแล้วไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท
- ๒. ค่าเสียหายส่วนที่เกินกว่าค่าเสียหายเบื้องต้น เป็นค่าเสียหายที่ต้องรอพิสูจน์ความผิดก่อน แล้วผู้ประสบภัยหรือทายาทจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว เมื่อรวมค่าเสียหายเบื้องต้นในข้อ ๑. แล้วดังนี้**
- ๒.๑ กรณีบาดเจ็บ - ท่านจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท หรือเท่ากับค่าเสียหายเบื้องต้น ๑๐,๐๐๐ บาท บวก ค่าเสียหายส่วนที่เกินกว่าค่าเสียหายเบื้องต้นตามความเป็นจริงอีกไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท
  - ๒.๒ กรณีเสียชีวิตทันที - ท่านจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายรวมกันเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อคน หรือเท่ากับค่าเสียหายเบื้องต้น ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าปลงศพ บวกอีก ๔๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๕๐,๐๐๐ บาท
  - ๒.๓ กรณีบาดเจ็บและเสียชีวิต - จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายรวมเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อคน หรือเท่ากับค่าเสียหายเบื้องต้นสำหรับค่ารักษาพยาบาลและค่าปลงศพ

ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท บวก ค่าเสียหายส่วนที่เกินกว่าค่าเสียหายเบื้องต้น รวมแล้วไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท
แต่มีข้อยกเว้นพิเศษ คือ ในกรณีที่ผู้ประสบภัยเป็นผู้ขับขี่และเป็นฝ่ายผิด จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเบื้องต้นตามข้อ ๑. เท่านั้น สำหรับค่าเสียหายส่วนที่เกินกว่าที่กล่าวมาแล้ว ผู้ประสบภัยสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้จากผู้ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถาม : การขอรับค่าเสียหายต้องทำอย่างไรบ้าง

ตอบ : การขอรับค่าเสียหายให้ยื่นขอรับค่าเสียหายต่อบริษัทประกันภัยหรือสาขาของบริษัทประกันภัย โดยดูชื่อบริษัทได้จากเครื่องหมายที่แสดงว่ามีการประกันภัยที่ติดอยู่ที่รถและท่านต้องเตรียมหลักฐานดังต่อไปนี้

๑. ความเสียหายต่อร่างกาย

- ก. ใบเสร็จรับเงินจากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลหรือหลักฐานการแจ้งหนี้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
- ข. สำเนาบัตรประจำตัว หรือสำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หรือสำเนาหนังสือเดินทาง แล้วแต่กรณี

๒. ความเสียหายต่อชีวิต

- ก. สำเนามรณบัตร
- ข. สำเนาบันทกประจำวันในคดีของพนักงานสอบสวน หรือหลักฐานอื่นที่แสดงว่าผู้นั้นถึงแก่ความตายเพราะการประสบภัยจากรถ

๓. การร้องขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นตาม ๑. และ ๒. รวมกันให้มีหลักฐานตาม ๑. และ ๒.

เพียงเท่านี้ท่านจะได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน ๗ วัน นับจากวันที่บริษัทหรือสาขารับค่าเสียหายได้รับคำร้องจากท่าน

ในกรณีที่ผู้ประสบภัยไม่สามารถร้องขอได้ ให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่รักษาผู้ประสบภัย ญาติ หรือผู้มีส่วนได้เสียของผู้ประสบภัยหรือทายาทโดยธรรมของผู้ประสบภัยแล้วแต่กรณี ร้องขอแทนได้

ในกรณีต่อไปนี้ให้ยื่นขอรับค่าเสียหายจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย

- ก. บริษัทประกันภัยไม่จ่าย หรือจ่ายไม่ครบตามจำนวนที่ต้องจ่าย
- ข. คนขับหรือเจ้าของรถหนีหรือไม่ทราบคู่กรณี
- ค. รถที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้ทำประกันภัยไว้ตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้
- ง. รถที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นรถที่ถูกลักขโมยและเจ้าของรถได้แจ้งความไว้เรียบร้อยแล้ว
- จ. รถที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นรถราชการ

อนึ่ง ในการขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นตาม พ.ร.บ. นี้ ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่มีความเสียหายเกิดขึ้น

ถาม : กฎหมายนี้มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประสบภัยหรือไม่

ตอบ : มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประสบภัย กล่าวคือ ผู้ประสบภัยผู้ใดยื่นคำขอรับการชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นตาม พ.ร.บ. นี้ โดยทุจริตหรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถาม : บริษัทประกันภัย หมายความว่าอย่างไร และมีหน้าที่อย่างไร

ตอบ : บริษัทประกันภัย หมายถึง บริษัทประกันวินาศภัยทุกบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทรับประกันรถในราชอาณาจักร บริษัทประกันวินาศภัยดังกล่าวทุกบริษัทมีหน้าที่รับประกันภัยตามพ.ร.บ. นี้ หากบริษัทใดไม่ยอมรับประกันภัยต้องระวางโทษตามกฎหมาย นอกจากนั้นบริษัทที่รับประกันความเสียหายจะยก

เอาเหตุต่างๆ ต่อไปนี้เป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบในการ
ชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยมิได้ คือ

๑. จะยกเอาข้อความในกรมธรรม์หรือเอกสารแนบท้ายหรือ
เอกสารประกอบกรมธรรม์ที่ระบุถึงความรับผิดชอบของบริษัท
แตกต่างไปจากที่ได้กำหนดไว้ในพ.ร.บ. นี้ไม่ได้
๒. จะเอาความไม่สมบูรณ์หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขของกรมธรรม์
ระหว่างบริษัทกับเจ้าของรถหรือการได้บอกเลิกกรมธรรม์ไม่ได้
เว้นแต่บริษัทได้มีหนังสือแจ้งการบอกเลิกนั้นให้เจ้าของรถ
และนายทะเบียนทราบล่วงหน้า ซึ่งจะมีผลบังคับใช้เมื่อครบ
๓๐ วันนับแต่วันที่บริษัทแจ้งไปยังเจ้าของรถโดยทางไปรษณีย์
ลงทะเบียนตอบรับ
๓. จะยกเอาความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
ของผู้เอาประกันภัยไม่ได้

ในกรณีที่รถที่เอาประกันภัยไว้กับบริษัทได้ออนไปยังบุคคลอื่นโดย
ผลของกฎหมายว่าด้วยมรดกหรือโดยบทบัญญัติอื่นของกฎหมาย
ให้ผู้ได้มาซึ่งรถดังกล่าวมีฐานะเสมือนเป็นผู้เอาประกันตามกรม
ธรรม์ประกันภัยนั้น และบริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ดังกล่าว
ต่อไปตลอดอายุของกรมธรรม์ประกันภัยที่ยังเหลืออยู่

ในกรณีรถตั้งแต่ ๒ คันขึ้นไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประสบภัย
ให้บริษัทที่รับประกันความเสียหายของรถแต่ละคัน (หรือกองทุน)
จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยที่อยู่ในรถคันที่เอาประกัน
กับบริษัทตน แต่ถ้าผู้ประสบภัยเป็นผู้ที่อยู่นอกรถ (ออกเดินอยู่
ในถนนหรือในบ้าน) ให้บริษัทที่รับประกันภัยรถที่ก่อเหตุแต่ละคันนั้น
(หรือกองทุน) ร่วมกันเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในอัตราส่วนเท่าๆ กันใน
การชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ที่อยู่นอกรถทุกคน

ในกรณีที่บริษัทหรือเจ้าของรถบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยก่อน
ครบกำหนดความคุ้มครอง (ก่อนสิ้นสุดอายุสัญญา) ไม่ว่าด้วยเหตุใด

บริษัทต้องแจ้งการบอกเลิกนั้นให้นายทะเบียนทราบ และเจ้าของรถต้องส่งคืนเครื่องหมายที่แสดงว่ามีการประกันภัยให้แก่นายทะเบียน หรือทำให้เครื่องหมายนั้นใช้ต่อไปไม่ได้

ถาม : อัตราเบี้ยประกันภัยที่เรียกเก็บจากเจ้าของรถมีอัตราเท่าไร

ตอบ : อัตราเบี้ยประกันภัยที่เรียกเก็บจากเจ้าของรถ หรือผู้เช่าซื้อรถ จะเป็นอัตราเดียวกันทุกบริษัททั่วประเทศ โดยอัตราเบี้ยประกันภัยดังกล่าวจะกำหนดตามชนิด ขนาดและประเภทของรถ ดังนั้น ในการเลือกบริษัทประกันภัย ท่านจึงสามารถเลือกบริษัทใดก็ได้ที่ใกล้เคียงและสามารถให้บริการท่านได้โดยสะดวกที่สุด

(หมายเหตุ ตารางบัญชีอัตราเบี้ยประกันอยู่ท้ายรายงานฉบับนี้)

ถาม : พ.ร.บ.นี้มีบทกำหนดโทษสำหรับบริษัทรับประกันภัยหรือไม่ กรณีใดบ้าง

ตอบ : กฎหมายนี้ได้กำหนดโทษในกรณีบริษัทไม่รับประกันตามกฎหมาย ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท และในกรณีที่บริษัทไม่จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัย ภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอจากผู้ประสบภัยหรือทายาท ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท

ถาม : สำหรับสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถนั้นคืออะไร และมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร

ตอบ : พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้มีกองทุนชั้นมากกองทุนหนึ่งเรียกว่า กองทุนทดแทนผู้ประสบภัย มีหน้าที่ชดเชยค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

๑. เจ้าของรถที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้จัดให้มีการประกันความเสียหาย และเจ้าของรถไม่ยอมจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัย หรือจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นไม่ครบจำนวน

๒. ในขณะที่เกิดเหตุ รถที่ก่อให้เกิดความเสียหายมิได้อยู่ใน ความครอบครองของเจ้าของรถ เพราะเหตุที่รถนั้นได้ถูก ยักยอก ฉ้อโกง กรรโชก ลักทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ และเจ้าของรถได้ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน สอบสวนไว้แล้ว
๓. ไม่มีผู้แสดงตนเป็นเจ้าของรถที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และ รถนั้นไม่มีการประกันความเสียหาย
๔. มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้ประสบภัย แต่ไม่อาจทราบได้ว่า รถคันใดก่อให้เกิดความเสียหายหรือที่เรียกว่ากรณีชนแล้วหนี
๕. บริษัทประกันภัยไม่จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัย หรือจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นไม่ครบจำนวน
๖. ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบภัยเกิดจากรถที่ได้รับ การยกเว้นไม่ต้องทำประกันภัยตาม พ.ร.บ.นี้ เช่น เกิดจาก รถราชการ เป็นต้น

เงินของกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยนั้นมาจากเงินทุนประเดิมที่ รัฐบาลจัดสรรให้ เงินที่บริษัทประกันภัยจ่ายสมทบเป็นรายปี ซึ่ง ไม่เกินร้อยละ ๒ ของเบี้ยประกันภัยตามพ.ร.บ.นี้ เงินอุดหนุนที่ รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี เงินหรือ ทรัพย์สินที่ได้จากการยึดรถแล้วขายทอดตลาดในกรณีที่รถที่ก่อ ให้เกิดความเสียหายไม่มีประกันความเสียหาย หรือไม่มีผู้แสดง ตัวเป็นเจ้าของรถ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ และเงินรายได้อื่น ๆ ในกรณีที่บริษัทประกันภัยไม่จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัย หรือจ่ายแต่ไม่ครบจำนวนที่ต้องจ่าย ให้ผู้ประสบภัยแจ้งการไม่ได้ รับการชดใช้หรือการชดใช้ไม่ครบนั้นต่อสำนักงานกองทุนฯ ให้ กองทุนจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นดังกล่าว แล้วให้นายทะเบียนมี คำสั่งเรียกเงินที่กองทุนได้จ่ายไปจากบริษัท ในการนี้บริษัทจะ ต้องจ่ายเงินเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ ๒๐ ของจำนวนค่าเสียหาย

เบื้องต้นที่ได้จ่ายจากกองทุน ส่งเข้าสมทบกองทุนอีกต่างหาก

สำนักงานกองทุนเงินทดแทนผู้ประสบภัยตั้งอยู่ที่ กรมการ
ประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ สำหรับ
ต่างจังหวัดติดต่อที่สำนักงานประกันภัยภูมิภาค๑๒แห่งทั่วประเทศ
ประกอบด้วยสำนักงานประกัยภัยภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่
พิษณุโลก นครสวรรค์ สงขลา (หาดใหญ่) สุราษฎร์ธานี
อุบลราชธานี นครราชสีมา ขอนแก่น สุพรรณบุรี ราชบุรี ชลบุรี
และสระบุรี ถ้าจังหวัดใดไม่มีสำนักงานประกันภัยภูมิภาคตั้งอยู่
ให้ติดต่อ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกแห่ง

ถาม : นอกจากนี้ท่านมีข้อสังเกตประการใด หรือไม่

ตอบ : ข้อสังเกตประการแรก กฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองผู้ประสบภัย
จากรถ เฉพาะ ความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย
เท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน เช่น ค่าซ่อม
รถที่ถูกชนจะไม่ได้รับความคุ้มครองหากต้องการให้มีความคุ้มครอง
ถึงตัวรถ ก็สามารถซื้อประกันภัยเพิ่มเติมได้โดยสมัครใจ บริษัท
ประกันภัยจะบังคับให้ซื้อความคุ้มครองเพิ่มโดยผู้ซื้อไม่สมัครใจไม่ได้
ข้อสังเกตประการที่สองการชดใช้ค่าเสียหายตาม พ.ร.บ.นี้ไม่ตัด
สิทธิ์ผู้ประสบภัยที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ผู้ประสบภัยสามารถเรียก
ร้องค่าสินไหม ทดแทนในส่วนที่เกินกว่าความคุ้มครองตามพ.ร.บ.นี้
จากผู้ทำละเมิด และผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษทางอาญาด้วย

อัตราเบี้ยประกันภัยรถไม่รวมภาษีอากรเพื่อพ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕

ลำดับ	ประเภทรถ	การใช้รถ			
		รหัส	ส่วนบุคคล	รหัส	รับจ่าย/ให้เข้า
๑.	รถจักรยานยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถยนต์นั่งไม่เกิน ๗ ที่นั่ง รถยนต์โดยสาร ๑-๒๐ ๔.๑ ไม่เกิน ๑๕ ที่นั่ง ๔.๒ ไม่เกิน ๒๐ ที่นั่ง ๔.๓ ไม่เกิน ๔๐ ที่นั่ง ๔.๔ เกิน ๔๐ ที่นั่ง	๑.๓๐	๖๐๐	๓.๓๐	๑,๒๐๐
		๑.๓๑	๘๐๐	๓.๓๑	๑,๖๐๐
		๑.๓๒	๑,๒๐๐	๓.๓๒	๒,๕๐๐
		๑.๓๓	๑,๕๐๐		๓,๐๐๐
		๑.๓๔	๒,๕๐๐		๔,๕๐๐
๒.	รถยนต์บรรทุก ๕.๑ ไม่เกิน ๓ ตัน ๕.๒ ไม่เกิน ๖ ตัน ๕.๓ ไม่เกิน ๑๒ ตัน ๕.๔ เกิน ๑๒ ตัน	๑.๑๐		๓.๔๐	๒,๓๐๐
			๑,๕๐๐		๒,๕๐๐
			๑,๗๐๐		๒,๕๐๐
๓.	รถยนต์บรรทุกเพื่อบรรทุก น้ำมันเชื้อเพลิง หรือแก๊ส หรือกรด	๑.๕๑	๒,๒๐๐	๓.๕๑	๓,๒๐๐
			๓,๐๐๐		๔,๐๐๐
๔.	รถพ่วง	๑.๕๐	๓,๐๐๐	๓.๕๐	๔,๐๐๐
		๓.๖๐		๕.๐๐	๕,๐๐๐
๕.	รถยนต์ป้ายแดง (การค้ารถยนต์) รถยนต์ที่ใช้ในการเกษตร รถประเภทอื่น ๆ	๕.๐๑		๕.๐๑	๒,๐๐๐
		๕.๐๒		๕.๐๒	๓,๐๐๐
๖.	รถประเภทอื่น ๆ	๕.๐๓		๕.๐๓	๓,๐๐๐
		๕.๐๔		๕.๐๔	๔,๐๐๐

กฎหมายบังคับใช้หมวกนิรภัย

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

ถาม : กฎหมายที่บังคับใช้หมวกกันน็อกหรือหมวกนิรภัยได้แก่กฎหมายใด

ตอบ : กฎหมายที่บังคับใช้หมวกนิรภัย ได้แก่

- (๑) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๒ ซึ่งมีบทบัญญัติที่บังคับให้ผู้ขับขี่และคนโดยสารรถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัยอยู่ในมาตรา ๑๒๒
- (๒) พระราชกฤษฎีกากำหนดท้องที่ที่ผู้ขับขี่และคนโดยสารรถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะพ.ศ.๒๕๓๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ ซึ่งมีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาใช้บังคับหมวกนิรภัย
- (๓) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๕ ซึ่งได้กำหนดแบบของหมวกนิรภัย

ถาม : เหตุใดจึงมีการออกกฎหมายบังคับใช้หมวกนิรภัย

ตอบ : เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับหมวกนิรภัย ก็เนื่องจากการเห็นเป็นการสมควรให้ผู้ขับขี่และคนโดยสารรถจักรยานยนต์สวมหมวกนิรภัยในขณะขับขี่และโดยสารรถจักรยานยนต์เพื่อป้องกันหรือลดอันตรายของอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ เนื่องจากในปัจจุบันอุบัติเหตุอันเกิดจากรถจักรยานยนต์มีสถิติสูงมาก ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขระบุว่าแต่ละปีมีผู้บาดเจ็บสาหัสและต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเพราะอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ประมาณ ๑๑๕,๐๐๐ ราย เสียชีวิตหลายพันราย สำหรับผู้บาดเจ็บแต่ไม่ต้องนอนรักษาตัวอีกประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ราย

ถาม : หมวกนิรภัยที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ได้มีกี่แบบ อะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร

ตอบ : หมวกนิรภัยที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ได้มี ๓ แบบ คือ

- (๑) หมวกนิรภัยแบบปิดเต็มหน้า ได้แก่ หมวกนิรภัยที่เลือกหมวกเป็นรูปทรงกลมปิดด้านข้าง ด้านหลัง ขากรรไกร และคาง ในกรณีที่มีบังลม บังลมต้องทำจากวัสดุโปร่งใสและไม่มีสี
- (๒) หมวกนิรภัยแบบเต็มใบ ได้แก่ หมวกนิรภัยที่เลือกหมวกเป็นรูปทรงกลม ปิดด้านข้างและด้านหลังเสมอแนวขากรรไกร และต้นคอด้านหลัง ด้านหน้า เปิดเหนือคิ้วลงมาตลอดถึงปลายคาง ในกรณีที่มีบังลม บังลมต้องทำจากวัสดุโปร่งใสและไม่มีสี
- (๓) หมวกนิรภัยแบบครึ่งใบ ได้แก่ หมวกนิรภัยที่เลือกหมวกเป็นรูปครึ่งวงกลมปิดด้านข้างและด้านหลังเสมอระดับหู ในกรณีที่มีบังลม บังลมต้องทำจากวัสดุโปร่งใสและไม่มีสี

ถาม : หมวกนิรภัยนั้นจะต้องมีมาตรฐานหรือไม่ อย่างไร

ตอบ : หมวกนิรภัยที่ใช้ถ้าแบบใดได้มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) แล้ว ก็ต้องใช้หมวกที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) กำกับไว้ ซึ่งขณะนี้ได้มีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ ๕๒๔ (พ.ศ. ๒๕๒๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.๒๕๑๑ กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์หมวกนิรภัยสำหรับผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รวม ๒ แบบ คือ หมวกนิรภัยแบบเต็มใบ และหมวกนิรภัยแบบครึ่งใบ สำหรับหมวกนิรภัยแบบปิดเต็มหน้า ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณากำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)

ถาม : กฎหมายได้กำหนดวิธีใช้หมวกไว้หรือไม่ อย่างไร

ถาม : บุคคลใดบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหมวกนิรภัย

ตอบ : บุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ และคนโดยสารรถจักรยานยนต์ ยกเว้น ภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวชหรือผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่นใดที่ใช้ผ้าโพกศีรษะตามประเพณีนิยม

ถาม : กฎหมายได้กำหนดพื้นที่และเวลาบังคับใช้อย่างไร

ตอบ : กฎหมายได้กำหนดพื้นที่และเวลาใช้บังคับ ดังนี้

(๑) ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๕ แต่ต่อมาเนื่องจากคณะรัฐมนตรีเล็งเห็นถึงปัญหาในการบังคับใช้หมวกนิรภัยในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๕ ทั้งปัญหาในการปรับตัวของผู้ขับขี่และคนโดยสารรถจักรยานยนต์และปัญหาการผลิตหมวกนิรภัย คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายไปอีก ๔๕ วัน ซึ่งจะครบกำหนดในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ นี้

(๒) ในเขตท้องที่จังหวัดขอนแก่น ชลบุรี เชียงใหม่ นครปฐม นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พิษณุโลก ภูเก็ต สงขลา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี อุตรธานี และอุบลราชธานี ให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๖

(๓) ในเขตท้องที่จังหวัดอื่น ให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๗

ถาม : กฎหมายได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาทถ้วน

ถาม : ในเขตกรุงเทพมหานครได้มีการกำหนดท้องที่บังคับใช้หมวกนิรภัยหรือไม่

ตอบ : ในเขตกรุงเทพมหานครจะมีการบังคับใช้หมวกนิรภัยในถนน ๒๕๐ สาย ดังต่อไปนี้

๑. ถนน ๒๒ กรกฎาคม	๒. ถนนกรุงเกษม
๓. ถนนกรุงเทพฯรัชดา	๔. ถนนกรุงเทพฯ-นันทบุรี
๕. ถนนกรุงธนบุรี	๖. ถนนกัลยาณไมตรี
๗. ถนนกำแพงเพชร	๘. ถนนกำแพงเพชร ๑
๙. ถนนกำแพงเพชร ๒	๑๐. ถนนกำแพงเพชร ๓
๑๑. ถนนเกษมราษฎร์	๑๒. ถนนแก้ว
๑๓. ถนนขวัญ	๑๔. ถนนขาว
๑๕. ถนนข้าวหลาม	๑๖. ถนนข้าวสาร
๑๗. ถนนชุมทองลำต้อยติง	๑๘. ถนนคอนแวนต์
๑๙. ถนนงามวงศ์วาน	๒๐. ถนนเจริญสุนิทวงศ์
๒๑. ถนนจรัสเมือง	๒๒. ถนนจอมทอง
๒๓. ถนนจักรพงษ์	๒๔. ถนนจักรพรรดิพงษ์
๒๕. ถนนจักรเพชร	๒๖. ถนนจักรวรรดิ
๒๗. ถนนจันทน์	๒๘. ถนนजारูเมือง
๒๙. ถนนเจริญกรุง	๓๐. ถนนเจริญนคร
๓๑. ถนนเจริญพานิช	๓๒. ถนนเจริญเมือง
๓๓. ถนนเจริญรัต	๓๔. ถนนเจ้าคำพร
๓๕. ถนนเจ้าคุณทหาร	๓๖. ถนนเจ้าฟ้า
๓๗. ถนนแจ้งวัฒนะ	๓๘. ถนนจุฬารามณ์
๓๙. ถนนฉลองกรุง	๔๐. ถนนเฉลิมเขต
๔๑. ถนนเชื่อมสัมพันธ์	๔๒. ถนนชิดลม
๔๓. ถนนเซ็นต์หลุยส์	๔๔. ถนนดินแดง

๔๕. ถนนดินสอ	๕๖. ถนนเดโช
๔๗. ถนนตรีเพชร	๕๘. ถนนตรีมิตร
๔๙. ถนนตะนาว	๕๐. ถนนตานี
๕๑. ถนนตีทอง	๕๒. ถนนเดชะวินิชย์
๕๓. ถนนทรงวาด	๕๔. ถนนทรงสวัสดิ์
๕๕. ถนนทรัพย์	๕๖. ถนนทหาร
๕๗. ถนนทางรถไฟสายปากน้ำเดิม	๕๘. ถนนท่าดินแดง
๕๙. ถนนทำน้ำดินแดง	๖๐. ถนนท้ายวัง
๖๑. ถนนทุ่งมังกร	๖๒. ถนนเทศบาลสงเคราะห์
๖๓. ถนนเทอดดำริ	๖๔. ถนนเทอดโท
๖๕. ถนนเทียบร่วมมิตร	๖๖. ถนนนครไชยศรี
๖๗. ถนนนครสวรรค์	๖๘. ถนนนเรศ
๖๙. ถนนนาคราช	๗๐. ถนนนางลิ้นจี่
๗๑. ถนนนานาเหนือ	๗๒. ถนนนิคมมักกะสัน
๗๓. ถนนมิตรใหม่	๗๔. ถนนนี้จิงสวัสดิ์
๗๕. ถนนบรรทัดทอง	๗๖. ถนนบริพัตร
๗๗. ถนนบรรณิเวศ	๗๘. ถนนบางกอกน้อย - นครชัยศรี
๗๙. ถนนบางขุนเทียน	๘๑. ถนนบ้านหม้อ
๘๐. ถนนบางนา-ตราด	๘๓. ถนนบูรณะศิริ
๘๒. ถนนบำรุงเมือง	๘๕. ถนนประชาชื่น
๘๔. ถนนบุรพา	๘๗. ถนนประชาธิปไตย
๘๖. ถนนประชาธิปไตย	๘๙. ถนนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ
๘๘. ถนนประชากรราษฎร์	๙๑. ถนนประชากรราษฎร์สาย ๒
๙๐. ถนนประชากรราษฎร์ สาย ๑	๙๓. ถนนประชาสำราญ
๙๒. ถนนประชาสงเคราะห์	๙๕. ถนนประชาอุทิศ (ราษฎร์บูรณะ)
๙๔. ถนนประชาร่วมใจ	
๙๖. ถนนประดิพัทธ์	

๙๗. ถนนประมวล
 ๙๙. ถนนโปลิศสภา
 ๑๐๑. ถนนพญาไม้
 ๑๐๓. ถนนพระพิทักษ์
 ๑๐๕. ถนนพระยาสุเรนทร์
 ๑๐๗. ถนนพระรามที่ ๒
 ๑๐๙. ถนนพระรามที่ ๔
 ๑๑๑. ถนนพระรามที่ ๖
 ๑๑๓. ถนนพระสุเมรุ
 ๑๑๕. ถนนพรานนก
 ๑๑๗. ถนนพหลโยธิน
 ๑๑๙. ถนนพาดสาย
 ๑๒๑. ถนนพิชัย
 ๑๒๓. ถนนพิษณุโลก
 ๑๒๕. ถนนพุทธมณฑลสาย ๒
 ๑๒๗. ถนนเพชรบุรี
 ๑๒๙. ถนนเพาะพานิช
 ๑๓๑. ถนนภาณุรังษี
 ๑๓๓. ถนนมหาจักร
 ๑๓๕. ถนนมหานคร
 ๑๓๗. ถนนมหाराช
 ๑๓๙. ถนนมไหสวรรค์
 ๑๔๑. ถนนมิตรไมตรี
 ๑๔๓. ถนนยมราชสุขุม
 ๑๔๕. ถนนเยาวราช
 ๑๔๗. ถนนรองเมือง
๙๘. ถนนปิ่น
 ๑๐๐. ถนนพญาไท
 ๑๐๒. ถนนพระจันทร์
 ๑๐๔. ถนนพระพิพิธ
 ๑๐๖. ถนนพระรามที่ ๑
 ๑๐๘. ถนนพระรามที่ ๓
 ๑๑๐. ถนนพระรามที่ ๕
 ๑๑๒. ถนนพระรามที่๙
 ๑๑๔. ถนนพระอาทิตย์
 ๑๑๖. ถนนพลับพลาไชย
 ๑๑๘. ถนนพัฒนาการ
 ๑๒๐. ถนนพาทูร์ด
 ๑๒๒. ถนนพิบูลสงคราม
 ๑๒๔. ถนนพระพงษ์
 ๑๒๖. ถนนเพชรเกษม
 ๑๒๘. ถนนเพลินจิต
 ๑๓๐. ถนนเฟื่องนคร
 ๑๓๒. ถนนมหารณพ
 ๑๓๔. ถนนมหาไชย
 ๑๓๖. ถนนมหาพฤฒาราม
 ๑๓๘. ถนนมเหล็กข์
 ๑๔๐. ถนนมิตรพันธ์
 ๑๔๒. ถนนไมตรีจิตต์
 ๑๔๔. ถนนยุคค
 ๑๔๖. ถนนโยธี
 ๑๔๘. ถนนรัชดาภิเษก

๑๕๙. ถนนรางน้ำ
๑๕๑. ถนนราชดำเนินนอก
๑๕๓. ถนนราชดำริ
๑๕๕. ถนนราชปรารภ
๑๕๗. ถนนราชวิถี
๑๕๙. ถนนราชินี
๑๖๑. ถนนรามบุตรี
๑๖๓. ถนนราษฎร์บูรณะ
๑๖๕. ถนนร่มเกล้า
๑๖๗. ถนนลาดพร้าว
๑๖๙. ถนนลำปลาทิว
๑๗๑. ถนนลูกหลวง
๑๗๓. ถนนวรจักร
๑๗๕. ถนนวิทญู
๑๗๗. ถนนวิสุทธิกษัตริย์
๑๗๙. ถนนศรีนครินทร์
๑๘๑. ถนนศรีอยุธยา
๑๘๓. ถนนศิริพงษ์
๑๘๕. ถนนสนามไชย
๑๘๗. ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน
๑๘๘. ถนนสมเด็จพระปิ่นเกล้า
๑๘๙. ถนนสมเด็จพระบรมราชชนนี
๑๙๐. ถนนสรองประภา
๑๙๑. ถนนสรองสันติสุข
๑๙๓. ถนนสวนผัก
๑๙๕. ถนนสังคโลก
๑๕๐. ถนนราชดำเนินกลาง
๑๕๒. ถนนราชดำเนินใน
๑๕๔. ถนนราชบพิธ
๑๕๖. ถนนราชวงศ์
๑๕๘. ถนนราชสีมา
๑๖๐. ถนนรามคำแหง
๑๖๒. ถนนรามอินทรา
๑๖๔. ถนนราษฎร์อุทิศ
๑๖๖. ถนนร่วมพัฒนา
๑๖๘. ถนนลาดหญ้า
๑๗๐. ถนนเลียบบวารี
๑๗๒. ถนนวงศ์สว่าง
๑๗๔. ถนนวังเดิม
๑๗๖. ถนนวิภาวดีรังสิต
๑๗๘. ถนนวุฒากาศ
๑๘๐. ถนนศรีเวียง
๑๘๒. ถนนศาลาแดง
๑๘๔. ถนนเศรษฐศิริ
๑๘๖. ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา
๑๙๒. ถนนสรรพาวุธ
๑๙๔. ถนนสวรรคโลก
๑๙๖. ถนนสันติภาพ

๑๙๗. ถนนสาทรใต้	๑๙๘. ถนนสาทรเหนือ
๑๙๙. ถนนสาทรประดิษฐ์	๒๐๐. ถนนสามเสน
๒๐๑. ถนนสาทรวิภาวดี	๒๐๒. ถนนสีปสามห้าง
๒๐๓. ถนนสีพระยา	๒๐๔. ถนนสีหบุรานุกิจ
๒๐๕. ถนนสีลม	๒๐๖. ถนนสุวินทวงศ์
๒๐๗. ถนนสุขสวัสดิ์	
๒๐๘. ถนนสุขาภิบาล ๑ (บางกะปิ)	
๒๐๙. ถนนสุขาภิบาล ๑ (บางแค)	
๒๑๐. ถนนสุขาภิบาล ๒ (บางกะปิ)	
๒๑๑. ถนนสุขุมวิท	๒๑๒. ถนนสุขุโขทัย
๒๑๓. ถนนสุทธิสารวินิจฉัย	๒๑๔. ถนนสุนทรโกษา
๒๑๕. ถนนสุรวงศ์	๒๑๖. ถนนสุรศักดิ์
๒๑๗. ถนนเสือป่า	๒๑๘. ถนนหทัยราษฎร์
๒๑๙. ถนนหน้าพระธาตุ	๒๒๐. ถนนหน้าพระลาน
๒๒๑. ถนนหน้าทับเผย	๒๒๒. ถนนหลวง
๒๒๓. ถนนหลวงแพ่ง	๒๒๔. ถนนหลักเมือง
๒๒๕. ถนนหลังสวน	๒๒๖. ถนนหลานหลวง
๒๒๗. ถนนอรุณอมรินทร์	๒๒๘. ถนนอโศก
๒๒๙. ถนนอโศก-ดินแดง	๒๓๐. ถนนอ่อนนุช
๒๓๑. ถนนอังรีตุนังต์	๒๓๒. ถนนอัษฎางค์
๒๓๓. ถนนอาจณรงค์	๒๓๔. ถนนอำนาจสงคราม
๒๓๕. ถนนอินทรพิทักษ์	๒๓๖. ถนนอิสราภาพ
๒๓๗. ถนนอุดมสุข	๒๓๘. ถนนอุณากรรณ
๒๓๙. ถนนเอกชัย และ	๒๔๐. ถนนเอกมัย

ถาม : มีข้อแนะนำในการใช้หมวกนิรภัยอย่างไร

- ตอบ :** (๑) ควรใช้แบบเต็มใบเพราะสามารถลดการบาดเจ็บที่บริเวณหน้าและมิน้ำหนักเบา
- (๒) ใช้หมวกที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)
- (๓) ก่อนซื้อหมวกควรทดสอบโดยการสวมหมวกแล้วคาดสายรัดคางให้แน่น ทดสอบหมวกโดยการผลักตัวหมวกไปทางด้านหลังและด้านหน้า ถ้าขอบหมวกทางด้านหลังเลื่อนขึ้นไปจนถึงกลางศีรษะหรือมากกว่านั้น ควรเปลี่ยนขนาดของหมวก
- (๔) ควรเลือกใช้หมวกสีสด เพื่อช่วยให้สังเกตเห็นได้ง่าย
- (๕) ควรเปลี่ยนหมวกใหม่ทุก ๓-๕ ปี เพราะมีการเสื่อมอายุการใช้งาน หรือถ้าหากเป็นหมวกที่เคยได้รับแรงกระแทกจากอุบัติเหตุมาแล้ว ควรเปลี่ยนหมวกใหม่เช่นกัน

การคุ้มครองแรงงาน

รุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์

ลูกจ้างผู้ใช้แรงงานของประเทศไทยมีกฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการทำงานเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ กฎหมายที่บัญญัติให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการทำงานของลูกจ้างนั้น มีด้วยกันหลายฉบับ เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ซึ่งให้อำนาจกระทรวงมหาดไทย ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เพื่อคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างในเรื่องต่างๆ ซึ่งกระทรวงมหาดไทย ได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองแรงงานในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ทราบว่าคุณหมายได้ให้ความคุ้มครองการทำงานกับลูกจ้างหลายเรื่องดังนี้

ถาม : ลำดับแรกขอเรียนถามว่าคุณหมายได้ให้ความคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างในเรื่องใดบ้าง

ตอบ : ปัจจุบันนี้กระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการทำงานของลูกจ้างหลายเรื่อง เช่น

๑. ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้แรงงานทั่วไป
๒. การคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้แรงงานหญิง
๓. ให้การคุ้มครองเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็ก
๔. ให้การคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องค่าตอบแทนในการทำงาน
๕. ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสวัสดิการในการทำงาน และ
๖. ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการเลิกจ้าง

ถาม : แสดงว่าคุณหมายไทยได้ให้ความคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างเป็นอย่างดี อยากจะเรียนถามว่า การคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างของประเทศไทยเมื่อเทียบกับของต่างประเทศแล้ว อยาก

ทราบว่าเป็นประเทศไทยให้ความคุ้มครองมากน้อยกว่าต่างประเทศอย่างไร

ตอบ : ประเทศไทย ให้ความคุ้มครองกับลูกจ้างเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศ ไม่ได้ด้อยกว่าประเทศอื่นเลย

ถาม : เพื่อให้ท่านผู้ฟังซึ่งเป็นลูกจ้างผู้ใช้แรงงาน ได้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองแต่ละประเภท ลำดับแรกนี้ขอเรียนถามเกี่ยวกับการใช้แรงงานทั่วไป ว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องใดบ้าง

ตอบ : การใช้แรงงานทั่วไปนั้น กฎหมายให้ความคุ้มครองอยู่กับเรื่องวันทำงาน เวลาทำงาน วันหยุด วันลา และเวลาพักของลูกจ้าง ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้นายจ้างใช้ลูกจ้างให้ทำงานหนักเกินไปโดยกฎหมายได้กำหนดเวลาทำงานไว้งานประเภทต่างๆ เช่น งานอุตสาหกรรมให้ทำไม่เกินสัปดาห์ละ ๔๘ ชั่วโมง งานขนส่งให้ทำไม่เกินวันละ ๘ ชั่วโมง งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้างให้ทำได้ไม่เกินสัปดาห์ละ ๔๒ ชั่วโมง และงานพาณิชยกรรมหรืองานอื่นให้ทำได้ไม่เกินสัปดาห์ละ ๕๔ ชั่วโมง และนายจ้างต้องจัดให้ลูกจ้างมีเวลาพักผ่อนติดต่อกันวันละไม่น้อยกว่า ๑ ชั่วโมง นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดซึ่งมีด้วยกัน ๓ ประเภท คือวันหยุดประจำสัปดาห์ ซึ่งนายจ้างจะต้องจัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ วัน จัดให้มีวันหยุดตามประเพณีไม่น้อยกว่าปีละ ๑๓ วัน และเมื่อลูกจ้างทำงานครบ ๑ ปีแล้ว นายจ้างต้องจัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดพักผ่อนประจำปีไม่น้อยกว่าปีละ ๖ วันทำงาน และหากลูกจ้างป่วย มีความจำเป็นต้องลาคลอด หรือมีกิจธุระจำเป็น กฎหมายก็อนุญาตให้ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วย ลาเพื่อการคลอด และลากิจได้

ถาม : การคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องการใช้แรงงานเด็กนั้น กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้อย่างไร

ตอบ : กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กโดยกำหนดห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี เป็นลูกจ้าง ห้ามมิให้นายจ้างใช้ให้เด็กทำงานหนัก หรือทำงานอันตราย หรือทำงานในช่วงเวลากลางคืน ตั้งแต่เวลา ๒๒ นาฬิกา ถึง ๖ นาฬิกา นอกจากนี้ยังห้ามมิให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นทำงานในสถานที่บางสถานที่ เช่น สถานที่ที่มีการจำหน่ายสุรา สถานที่ซึ่งมีการเล่นการพนัน หรือสถานที่ซึ่งเป็นโรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น

ถาม : ในเรื่องสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการทำงานนั้น กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองลูกจ้างไว้อย่างไร

ตอบ : กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสวัสดิภาพของลูกจ้าง โดยกฎหมายได้กำหนดบังคับให้นายจ้าง ต้องจัดให้มีน้ำสะอาดไว้สำหรับลูกจ้างดื่ม ห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกต้องตามสุขลักษณะ และมีปริมาณมากเพียงพอแก่ลูกจ้าง และกำหนดให้นายจ้างมีบริการเพื่อช่วยเหลือลูกจ้าง เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย จัดให้มีเครื่องมือป้องกันอันตรายสำหรับการทำงานซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้าง และต้องจัดให้สถานที่ทำงานและที่พักของลูกจ้างนั้นมีการระบายอากาศ มีทางระบายน้ำ และสิ่งโสโครก มีแสงสว่าง มีทางออกฉุกเฉินให้ได้มาตรฐาน และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ถาม : เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายเจ็บป่วยหรือถึงแก่ความตายในขณะที่ทำงานให้แก่ นายจ้าง กฎหมายให้ความคุ้มครองลูกจ้างในเรื่องนี้อย่างไร

ตอบ : ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย หรือตายเนื่องจากการทำงานให้แก่ นายจ้าง กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้าง โดยให้ลูกจ้างนั้นมีสิทธิได้เงินทดแทน ซึ่งเงินทดแทนนี้มีด้วยกัน

๔ ประเภท คือ

๑. ค่าทดแทนซึ่งจ่ายเป็นเงินเพื่อทดแทนการบาดเจ็บหรือตายของลูกจ้าง โดยได้กำหนดประเภทต่างๆ ของการประสบอันตรายว่ามากหรือน้อย เช่น ประสบอันตรายบาดเจ็บไม่มาก ไม่ถึงกับสูญเสียอวัยวะก็ได้ค่าทดแทนเท่ากับค่าจ้างรายเดือนร้อยละ ๖๐ แต่ไม่เกินเดือนละ ๖,๐๐๐ บาท ตลอดเวลาที่ยังเจ็บป่วยอยู่แต่ไม่เกิน ๑ ปี หรือในกรณีที่ต้องสูญเสียอวัยวะ กฎหมายก็กำหนดค่าทดแทนให้ตามประเภทต่างๆ ของการสูญเสียอวัยวะซึ่งอาจจะได้ค่าทดแทนตั้งแต่ ๖ เดือน ๑ ปี ๒ ปี ๕ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี เป็นต้น
๒. ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ลูกจ้างมีสิทธิได้ค่ารักษาพยาบาล เท่าที่จ่ายไปจริงแต่ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท
๓. ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจนทุพพลภาพ กฎหมายยังกำหนดให้ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน ตลอดเวลาที่ยังต้องรับการฟื้นฟู แต่รวมกันแล้วไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท
๔. ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตรายถึงแก่ความตายในขณะที่ทำงานให้แก่นายจ้าง คู่สมรสหรือบุตรของลูกจ้างนั้นมีสิทธิได้ค่าทำศพเป็นจำนวนเงิน ๓ เท่าของค่าจ้างรายเดือน แต่ไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท และไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ถาม : ที่ท่านผู้พิพากษา รุ่งโรจน์ พุดมานัน เป็นกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย หรือตายเนื่องจากการทำงานให้แก่นายจ้าง ก็จะมีสิทธิได้เงินทดแทนประเภทต่างๆ ตามที่ท่านรุ่งโรจน์ได้พูดมาแล้ว อยากทราบว่า ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตราย

หรือเจ็บป่วยหรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้แก่นายจ้าง เช่น ลูกจ้างได้รับบาดเจ็บนอกเวลาทำงาน หรือประสบอุบัติเหตุ ถึงแก่ความตายในขณะที่เดินทางกลับจากที่ทำงานมาบ้าน ในกรณีเช่นนี้กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างหรือไม่อย่างไร

ตอบ : ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย หรือตาย อันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้แก่นายจ้าง เดิมนั้นลูกจ้างไม่ได้รับความคุ้มครองอะไร ลูกจ้างนั้นจะต้องช่วยตัวเอง แต่ปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้ออกกฎหมายประกันสังคม ซึ่งให้ความคุ้มครองลูกจ้างที่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย หรือตาย อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน โดยสำนักงานประกันสังคมจะให้ความช่วยเหลือเป็นค่ารักษาพยาบาลลูกจ้างที่เจ็บป่วย โดยให้เข้ารับรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลที่กำหนด โดยลูกจ้างนั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ระหว่างที่เจ็บป่วยนั้น สำนักงานประกันสังคมยังจ่ายเงินประโยชน์ทดแทน การขาดรายได้ประมาณครึ่งหนึ่งของค่าจ้างแต่ไม่เกินวันละ ๒๕๐ บาท ให้แก่ลูกจ้างตลอดเวลาที่ยังเจ็บป่วยอยู่ด้วย และหากลูกจ้างนั้นถึงแก่ความตาย สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายค่าทำศพเท่ากับ ๑๐๐ เท่าของอัตราขั้นสูงของค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งปัจจุบันนี้คือ ๑๑,๕๐๐ บาท

ถาม : ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน สำนักงานประกันสังคมจะให้ความช่วยเหลือตามที่ท่านผู้พิพากษา รุ่งโรจน์ กล่าวมาทุกกรณีหรือไม่

ตอบ : สำนักงานประกันสังคมจะให้ความช่วยเหลือลูกจ้างตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็ต่อเมื่อลูกจ้างและนายจ้างได้ส่งเงินสมทบให้แก่สำนักงานประกันสังคมตามหลักเกณฑ์ที่ทางสำนักงานประกันสังคมกำหนด ซึ่งในปัจจุบันนี้ลูกจ้างและนายจ้างต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับกรณีประสบอันตรายเจ็บป่วย หรือคลอดบุตร รวมแล้วในอัตราร้อยละ ๑.๕ ของค่าจ้างของ

ลูกจ้าง และต้องส่งครบกำหนดเวลาตามกฎหมาย เช่น ในกรณี
ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยหรือตาย ลูกจ้างต้องส่งเงินสมทบให้
สำนักงานประกันสังคมมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔๐ วัน หรือในกรณี
คลอดบุตรต้องส่งเงินสมทบเข้าสำนักงานประกันสังคมแล้วไม่
น้อยกว่า ๒๑๐ วัน เป็นต้น

ถาม : กฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้แรงงานหญิงอย่างไร

ตอบ : กฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้แรงงานหญิง คือ ห้าม
มิให้นายจ้างใช้ให้หญิงทำงานหนัก หรือทำงานอันตราย เช่น
งานทำความสะอาดเครื่องจักร หรือเครื่องยนต์ในขณะกำลัง
ทำงาน เป็นต้น และกฎหมายยังห้ามมิให้นายจ้างจ้างหญิงที่ยัง
มิได้ทำการสมรส และมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ทำงานในสถานที่
บางแห่ง เช่น สถานที่เดินร่ำ สถานที่ขายและเสพสุรา สถาน
อาบอบนวด เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายยังห้ามมิให้นายจ้าง
จ้างลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานในช่วงเวลา ๒๔ นาฬิกา ถึง ๖
นาฬิกา เว้นแต่เป็นงานที่มีลักษณะต้องทำติดต่อกันไป หรือเป็น
งานกะ หรืองานที่มีลักษณะและสภาพที่ต้องทำในเวลาดังกล่าว
นอกจากนี้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงและมีครรภ์ยังมีสิทธิลา เพื่อการ
คลอดเพิ่มขึ้นจากวันลาป่วย โดยให้มีสิทธิลาคลอดได้ครั้งละ
ไม่เกิน ๖๐ วัน และหากยังไม่สามารถทำงานได้ ให้มีสิทธิลาเพิ่ม
ได้อีก ๓๐ วัน โดยไม่มีสิทธิได้ค่าจ้าง และก่อนคลอดหรือหลัง
คลอด ลูกจ้างมีสิทธิขอให้นายจ้างเปลี่ยนหน้าที่การงานเป็นการ
ชั่วคราวตามที่เห็นสมควรก็ได้

ถาม : เมื่อลูกจ้างทำงานให้แก่นายจ้างแล้วลูกจ้างจะมีสิทธิได้ค่าตอบแทน
ในการทำงานอะไรบ้าง

ตอบ : เมื่อลูกจ้างทำงานให้แก่นายจ้างแล้วกฎหมายกำหนดให้นายจ้าง
ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ลูกจ้าง เป็นค่าจ้าง ซึ่งการจ่ายค่าจ้างนี้
จะจ่ายมากน้อยเพียงใดนั้น เป็นไปตามที่นายจ้างกับลูกจ้างจะ

ตกลงกัน แต่กฎหมายกำหนดมิให้นายจ้างจ่ายต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งปัจจุบันนี้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ขั้นต่ำสุดคือ ๔๔ บาท ขั้นสูงสุดคือวันละ ๑๑๕ บาท

หากลูกจ้างทำงานในวันและเวลาทำงานปกติลูกจ้างจะได้ค่าจ้างปกติคือได้ ๑ เท่า หากนายจ้างใช้ให้ลูกจ้างทำงานเกินเวลาทำงานปกติ เช่น ลูกจ้างมีเวลาทำงานปกติตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา หากลูกจ้างทำงานในช่วงเวลา ๘ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา ลูกจ้างจะได้ค่าจ้างปกติ คือได้ค่าจ้าง ๑ เท่า หากนายจ้างใช้ให้ลูกจ้างทำงานเกินเวลาทำงานปกติ เช่น นายจ้างใช้ให้ลูกจ้างทำงานตั้งแต่เวลา ๑๗ นาฬิกา ถึง ๒๐ นาฬิกา ช่วงที่ทำงานเกินเวลาปกติตั้งแต่เวลา ๑๗ นาฬิกา ถึง ๒๐ นาฬิกา นั้น ลูกจ้างมีสิทธิได้ค่าทำงานล่วงเวลา ซึ่งต้องจ่ายในอัตรา ๑.๕ เท่า หรือพูดง่ายๆ คือจ่ายในอัตรา ๑ เท่าครึ่งของค่าจ้างปกติ

ถาม : หากในวันหยุด เช่น วันอาทิตย์ หากนายจ้างใช้ให้ลูกจ้างมาทำงานในวันหยุดดังกล่าวลูกจ้างจะได้ค่าอะไรบ้าง

ตอบ : หากนายจ้างใช้ให้ลูกจ้างมาทำงานในวันหยุด ถ้าเป็นการทำงานในช่วงเวลาทำงานปกติ เช่น เวลาทำงานปกติตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา ลูกจ้างมาทำงานตั้งแต่ ๘ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกาในวันหยุด ลูกจ้างจะมีสิทธิได้ค่าทำงานในวันหยุดโดยมีสิทธิได้ในอัตรา ๒ เท่า พูดง่ายๆ คือได้เพิ่มขึ้นอีก ๑ เท่า และหากในวันหยุดดังกล่าวนายจ้างใช้ให้ลูกจ้างทำงานเกินเวลาทำงานปกติ เช่น สั่งให้ทำงานตั้งแต่ ๑๗ นาฬิกา ถึง ๒๐ นาฬิกา ช่วงที่ทำงานเกินเวลาปกตินี้ ลูกจ้างมีสิทธิได้ค่าล่วงเวลาในวันหยุดในอัตรา ๓ เท่า ของค่าจ้างปกติ

ความรับผิดในผลแห่งการละเมิด โดยจงใจของลูกจ้าง

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

ทุกวันนี้รอบๆ ตัวเราจะมีการจ้างงานเกิดขึ้นโดยทั่วไป เนื่องจากเราทุกคนไม่สามารถทำงานทุกอย่างเองได้หมด จำเป็นต้องมีผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านมาช่วยทำงาน ซึ่งก็ถือว่าเป็นหน่วยหนึ่งของระบบธุรกิจ ผู้จ้างงาน หรือที่เราเรียกว่า นายจ้างนั้น มีความสัมพันธ์กันในทางกฎหมายกับลูกจ้างอย่างไร

ถาม : อยากจะขอเรียนถามถึงเรื่องความสัมพันธ์ของนายจ้างและลูกจ้างในแง่ของกฎหมาย

ตอบ : ตามกฎหมายแล้วความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างจะเกิดเมื่อมีการทำสัญญาจ้าง สัญญาจ้างนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษร อาจทำโดยวาจาก็ได้ เช่น การที่นายจ้างจ้างคนงานมาทำงานโดยตกลงด้วยวาจาว่าจะจ่ายค่าจ้างให้เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท เช่นนี้เมื่อลูกจ้างตกลงทำงานโดยแสดงความสมัครใจก็ถือว่าสัญญาจ้างเกิดขึ้นแล้ว

ถาม : แล้วความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างมีอะไรบ้าง

ตอบ : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๕ กำหนดให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดในผลแห่งการละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำให้ขึ้นในทางการที่จ้างเป็นการกำหนดความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น นายจ้างและตัวการจะต้องร่วมรับผิดในผลแห่งการละเมิดที่ลูกจ้างได้ทำขึ้น แม้ตัวนายจ้างเองจะไม่มีกระทำความหรือมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นเสียหาย

ถาม : ทำไมกฎหมายถึงกำหนดให้นายจ้างต้องมาร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างด้วย

ตอบ : ที่นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบนั้นเป็นเพราะกฎหมายเห็นว่า เพราะนายจ้างเป็นผู้ออกคำสั่งให้ทำ หรือมิฉะนั้นเป็นเพราะการกระทำนั้นอยู่ในขอบเขตทางการที่จ้างซึ่งถือว่าเป็นงานที่นายจ้างเป็นผู้ลงมือกระทำเอง นอกจากนี้โดยปกตินายจ้างเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำของลูกจ้าง ซึ่งต้องถือว่าเป็นงานของนายจ้างเอง ย่อมจะให้บุคคลอื่นต้องมารับเคราะห์ในการกระทำละเมิดนั้นไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นในบางกรณียังอาจถือได้ว่าเป็นความผิดของนายจ้างเองที่มีได้ใช้ความระมัดระวังในการเลือกหาลูกจ้างหรือไม่ควบคุมดูแลลูกจ้างให้ดี จึงได้เกิดการกระทำละเมิดนั้น ๆ ขึ้น และในสังคมสมัยใหม่ที่มีการประกันภัยก้าวหน้า เห็นว่านายจ้างอยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะกระจายความรับผิดชอบในผลเสียหายไปยังสังคมส่วนรวมได้โดยการเอาประกันภัยความเสียหายหรือถือเอาค่าเสียหายซึ่งตนต้องรับผิดชอบเป็นต้นทุนในการผลิตได้ ประกอบกับนายจ้างอยู่ในฐานะที่จะชดเชยให้แก่ผู้เสียหายได้ดีกว่าลูกจ้าง ถ้าจะให้บุคคลอื่นซึ่งได้รับความเสียหายจากการละเมิดในทางการที่จ้างไปเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากลูกจ้างฝ่ายเดียว ผู้เสียหายก็แทบจะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างใดจากความเสียหายที่ได้รับนั้น

ถาม : แล้วเวลาเกิดการละเมิดโดยลูกจ้าง เราต้องทำอะไร เพื่อให้ให้นายจ้างนั้นเข้ามาร่วมรับผิดชอบ

ตอบ : ความรับผิดชอบที่นายจ้างจะมีนั้น เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น ก็คือลูกจ้าง โดยที่กำหนดให้ บุคคลคนหนึ่งต้องมีความรับผิดชอบต่อการละเมิดของบุคคลอีกบุคคลหนึ่งโดยที่บุคคลแรกนั้นมีได้มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในความผิดนั้นเลย แม้ว่าตัวผู้กระทำความผิดเองจะยังมีความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวอยู่ด้วยก็ตาม ผู้เสียหายอาจเรียกให้บุคคลแรกชดเชยค่า

เสียหายด้วยได้ โดยเพียงแต่พิสูจน์ว่าคุณคนแรกกับผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กันตามที่กฎหมายกำหนด

ถาม : ความสัมพันธ์ตามที่กฎหมายกำหนดเช่นอะไรบ้าง

ตอบ : ก็เช่นความรับผิดชอบของนายจ้างในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำของตัวแทน ความรับผิดชอบบิดา มารดา หรือผู้อนุบาลหรือผู้ซึ่งดูแลบุคคลไร้ความสามารถ รวมทั้งครูบาอาจารย์ด้วย

ถาม : อยากทราบถึงลักษณะความรับผิดชอบของนายจ้าง

ตอบ : นายจ้างต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้ทำขึ้น เป็นความรับผิดชอบของคุณคน ซึ่งไม่ได้กระทำละเมิดด้วยตนเองหรือมีส่วนในการกระทำความผิดนั้นด้วยแต่กลับต้องมารับผิดในการละเมิดของคุณคนอื่น ความรับผิดชอบในลักษณะนี้อาจเรียกว่า ความรับผิดชอบเพื่อผู้อื่น

ถาม : มีนักกฎหมายบางท่านเรียกว่าเป็นความผิดแทนกัน

ตอบ : ใช่ แต่ลักษณะของความรับผิดชอบก็ยังคงเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ลูกจ้างมิใช่จะพ้นความรับผิดชอบ ยังต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองตามหลักทั่วไปของความรับผิดชอบทางละเมิดอยู่ดี ส่วนความรับผิดชอบของนายจ้างนั้นตามกฎหมายไทยแล้ว ถือเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๕๑ เป็นความรับผิดชอบชั้นต้นเช่นเดียวกับความรับผิดชอบของตัวลูกจ้างเอง ก็คือ ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายทดแทนจากนายจ้างและลูกจ้างได้พร้อมกัน นายจ้างจะเสี่ยงให้ผู้เสียหายไปฟ้องเรียกเอาจากลูกจ้างก่อนทำนองเดียวกับผู้ค้ำประกันไม่ได้ แต่การรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมนี้ไม่ได้หมายความว่า นายจ้างและลูกจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายฝ่ายละเท่าๆ กัน เพราะมาตรา ๕๒๖ บัญญัติให้นายจ้างมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างผู้กระทำละเมิดได้ ความรับผิดชอบของนายจ้างในลักษณะดังกล่าว

กฎหมายฝรั่งเศสถือว่าเป็นความผิดในลำดับรอง แต่นายจ้างก็จะเกี่ยงให้ผู้เสียหายไปเรียกค่าสินไหมทดแทนจากลูกจ้างก่อนไม่ได้เช่นเดียวกัน

ถาม : องค์ประกอบความรับผิดของนายจ้างมีอะไรบ้าง

ตอบ : นายจ้างจะต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำต่อผู้อื่นในทางการที่จ้าง เมื่อเข้าองค์ประกอบดังนี้คือ

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งผู้ที่จะต้องรับผิดและกระทำความผิดมีความสัมพันธ์กันในฐานะนายจ้างและลูกจ้างนี้ อาจจะมีความสัมพันธ์กันทางครอบครัวอยู่ด้วยก็ได้ การเป็นนายจ้างและลูกจ้างตามความหมายในมาตรา ๕๒๕ ของไทยนั้นหมายถึง คู่สัญญาซึ่งมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาจ้างแรงงาน

ถาม : สัญญาจ้างแรงงานมีลักษณะเช่นไร

ตอบ : สัญญาจ้างแรงงานนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า นายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ ตามสัญญาจ้างแรงงานของไทยนั้น นายจ้างจะต้องจ่ายสินจ้างและลูกจ้างต้องปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างเสมอ แต่ต้องเป็นคำสั่งที่เกี่ยวกับการงานที่จ้าง การเป็นนายจ้างลูกจ้างนี้ไม่หมายรวมถึงผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างในสัญญาจ้างทำของ ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำงานที่จ้าง

ถาม : ลักษณะสำคัญของการเป็นลูกจ้างมีอะไรบ้าง

ตอบ : ก็คือ นายจ้างต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชาควบคุมดูแลลูกจ้างไม่เพียงแต่ออกคำสั่งให้ทำงานอะไรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการออกคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการทำงานตามที่นายจ้างต้องการอีกด้วย

ถาม : การพิจารณาว่านายจ้างเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมลูกจ้างหรือไม่นั้น จะพิจารณาอย่างไร

ตอบ : อาจต้องอาศัยองค์ประกอบประการอื่นช่วยในการพิจารณาด้วย กล่าวคือ

๑. นายจ้างต้องเป็นผู้มีอำนาจในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน
๒. นายจ้างเป็นผู้จ่ายเงินเดือนหรือค่าตอบแทนอย่างอื่น ๆ ให้ลูกจ้าง
๓. นายจ้างมีสิทธิในการควบคุมวิธีการทำงานของลูกจ้าง
๔. นายจ้างมีสิทธิในการสั่งพักงานหรือไล่ออก

แต่อย่างไรก็ตาม การจะวินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนี้จะพิจารณาแต่อำนาจของนายจ้างในแง่ของการควบคุมอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จึงได้มีแนวคิดในการเพิ่มหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อหาความแตกต่างระหว่างสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ คือ ถ้าหากเป็นสัญญาจ้างแรงงาน ลูกจ้างจะถูกจ้างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรธุรกิจของนายจ้าง และงานที่ลูกจ้างทำก็จะต้องเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งในธุรกิจของนายจ้างเช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากเป็นสัญญาจ้างทำของแล้วงานที่รับจ้างทำนั้นจะเป็นเพียงส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมธุรกิจของผู้ว่าจ้างเท่านั้น เช่น นายเรือ คนงานขับรถและนักข่าวของหนังสือ เป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานแต่คนนำร่องเรือ คนขับแท็กซี่ และผู้เขียนบทความส่งหนังสือพิมพ์เป็นผู้รับจ้างทำของตามสัญญาจ้างทำของ

แต่ก่อนมีแนวความคิดว่า โรงพยาบาลไม่ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของแพทย์และบุคลากรอื่นที่ประกอบวิชาชีพทางเวชกรรม ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีความรู้และประสบการณ์สำหรับการประกอบวิชาชีพนั้นๆ เพียงใด ถ้าหากว่าการละเมิดนั้นเกิดขึ้นจากการผ่าตัดหรือเย็บยวาร์กษาโดยประการอื่น ซึ่งต้องใช้ประสบการณ์ ความชำนาญและความรู้ในทางวิชาชีพเวชกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งศาลเคยตัดสินว่าโรงพยาบาล

ไม่ต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อของบุคลากร ผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งได้กระทำละเมิดในขณะที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในวิชาชีพเวชกรรมนั้น ทั้งนี้เพราะเหตุผลที่ว่าโรงพยาบาลไม่สามารถควบคุมวิธีการทำงานของบุคคลดังกล่าวได้ อันนี้ต่อมาได้เปลี่ยนความคิดไปว่าโรงพยาบาลจะต้องมีความรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดของบุคลากรในโรงพยาบาล แต่เหตุผลที่สนับสนุนแนวความคิดนี้กลับเป็นว่าเพราะโรงพยาบาลมีความรับผิดชอบส่วนตัวที่เลือกหาคนทำงานมาไม่ดี ปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าวได้ถูกล้มเลิกไปแล้ว โดยที่โรงพยาบาลยังคงต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุคลากรในโรงพยาบาลอยู่แต่เป็นเพราะเหตุว่า ถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นลูกจ้างของโรงพยาบาล แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ทำงานในโรงพยาบาลรัฐบาลเพราะบุคคลเหล่านั้นเป็นข้าราชการไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างของโรงพยาบาล

ถาม : แล้วถ้าหากนายจ้างให้ลูกจ้างไปทำงานให้บุคคลอื่นเป็นการชั่วคราวเช่นนี้หากมีการกระทำละเมิดโดยลูกจ้าง ใครจะต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

ตอบ : ในกรณีเช่นนี้ การที่นายจ้างให้ลูกจ้างไปทำงานให้บุคคลอื่นหรือบางครั้งเรียกว่า การให้ยืมลูกจ้างนั้น ถ้าหากลูกจ้างไปทำความเสียหายแก่บุคคลภายนอกโดยเกี่ยวเนื่องกับการงานที่ทำนั้น มีหลักในเบื้องต้นว่านายจ้างคนแรกจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลผู้ที่ลูกจ้างไปทำงานให้ควรจะต้องรับผิดชอบ เหตุผลสำคัญสำหรับหลักดังกล่าวก็คือ เห็นกันว่านายจ้างคนแรกนี้เป็นผู้คัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน จึงควรต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ลูกจ้างกระทำไปในการปฏิบัติงาน การที่ลูกจ้างไปทำงานให้คนอื่นก็เท่ากับเป็นการทำงานให้นายจ้างนั่นเอง อีกทั้งลักษณะของงานที่ทำก็มักจะเป็นประเภทของงานที่นายจ้างทำอยู่ วิธีการทำงานนายจ้างก็ต้องเป็นผู้บอกรวมทั้งเครื่องมือเครื่องมือมือก็มักจะเป็นของนายจ้าง เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นจากการทำงาน นายจ้าง

ก็จะต้องเป็นผู้خذใช้หรือจะต้องเป็นผู้เอาประกันภัยไว้ นายจ้างจึงควรต้องเสี่ยงภัยจากการกระทำของลูกจ้างด้วย

ถาม : แล้วเราจะทราบได้อย่างไรว่าเมื่อไหร่นายจ้างคนหลังที่ยืมตัวลูกจ้างไปจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ

ตอบ : จะขอยกตัวอย่างคดี 2 คดีเปรียบเทียบให้ฟังเพื่อความเข้าใจง่ายขึ้น คดีแรกนี้เป็นคดีที่โจทก์ได้รับความเสียหายเพราะปิ่นจั่นที่ควบคุมโดยคนงานของบริษัทหนึ่ง แต่ได้รับมอบหมายให้ไปทำงานให้อีกบริษัทหนึ่ง โดยที่มีข้อสัญญาว่าให้ถือว่าคนงานผู้ควบคุมปิ่นจั่นนั้นเป็นลูกจ้างของบริษัทหลัง โดยที่เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้วตัวลูกจ้างผู้ควบคุมปิ่นจั่นได้มาเป็นพยานเบิกความต่อศาลว่า การทำงานของตนไม่มีใครเป็นผู้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการทำงาน เขาใช้ความรู้ความชำนาญของตัวเอง คดีนี้ศาลพิพากษาว่าในขณะที่เกิดอุบัติเหตุขึ้นนั้น คนงานผู้ควบคุมปิ่นจั่นอยู่ในระหว่างการจ้างงานของบริษัทแรก ส่วนบริษัทหลังไม่ได้เป็นผู้ควบคุมหรือออกคำสั่ง ดังนั้นถือว่าบริษัทแรกเป็นนายจ้างซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกับคดีที่สองนายจ้างคนแรกที่จ้างลูกจ้างมานั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทำงานของลูกจ้างแต่อย่างใดเลย ลูกจ้างทำงานอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของนายจ้างพิเศษ นายจ้างพิเศษจะเป็นผู้สั่งให้ไปทำงานอะไร ที่ไหน และทำอะไรดังนี้ตามพฤติการณ์ถือว่านายจ้างพิเศษควรจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำของลูกจ้าง ดังนั้นจากหลักเบื้องต้นและคดีตั้งที่กล่าวมาจะเห็นว่าใครจะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างนั้นต้องพิจารณาว่าใครเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาลูกจ้าง อำนาจบังคับบัญชาที่วันี้คือ การออกคำสั่งและควบคุมให้ทำงานเป็นประการสำคัญ นอกจากนั้นอาจพิจารณาว่าใครเป็นผู้เลือกลูกจ้างเข้าทำงาน ผู้จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ลูกจ้าง ทั้งอาจมีอำนาจหน้าที่ในหลายๆ ประการประกอบกันหรือเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องเปรียบเทียบพิจารณาว่า

ใครมีอำนาจหน้าที่มากกว่า ฝ่ายนั้นก็ควรเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ

ถาม : เมื่อเรากล่าวถึงองค์ประกอบข้อแรกไปแล้วของการที่นายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้างก็คือ การมีความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างแล้ว และข้อต่อไปคืออะไร

ตอบ : เมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างแล้ว ข้อที่สองก็คือ มีการกระทำก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นลูกจ้างต้องกระทำผิด ถ้าหากมิได้กระทำละเมิด แม้จะเป็นทางการที่จ้าง นายจ้างก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น ถ้าผู้เสียหายรู้เห็นยินยอมในการกระทำผิดนั้น ลูกจ้างก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ตามหลักความยินยอมของผู้เสียหายไม่ทำให้เกิดเป็นการละเมิด ต่อมาข้อที่สามก็คือ การทำละเมิดนั้น เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่น คือการละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปนั้นต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก มิใช่ลูกจ้างกระทำละเมิดก่อความเสียหายแก่ตัวนายจ้าง ซึ่งลูกจ้างต้องรับผิดชอบต่อนายจ้างเป็นส่วนตัวและถ้าหากตัวลูกจ้างนั้นเองได้รับความเสียหายเนื่องจากการทำงานให้นายจ้างก็เป็นกรณีที่นายจ้างจะต้องชดใช้ให้ลูกจ้างตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายแรงงาน

ถาม : แล้วถ้าลูกจ้างกระทำละเมิดต่อลูกจ้างด้วยกันเองจะมีผลอย่างไร

ตอบ : ถ้าเป็นกรณีที่ลูกจ้างทำความเสียหายต่อลูกจ้างด้วยกันโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ นายจ้างก็จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมด้วย เพราะลูกจ้างที่ได้รับความเสียหายถือเป็นบุคคลที่สามที่ไม่อยู่ในสัญญาจ้างของนายจ้างและลูกจ้างที่ทำละเมิด ดังนั้นนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบ แต่สามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกค่าเสียหายคืนได้จากลูกจ้างผู้กระทำละเมิด องค์ประกอบข้อสุดท้ายคือข้อที่ 4 ก็คือ การกระทำละเมิดต่อผู้อื่นนั้นต้องเป็นไปในทางการที่จ้าง

ถาม : ขอให้ช่วยอธิบายขอบเขตของคำว่า “ในทางการที่จ้าง” ให้เข้าใจเพิ่มเติมอีกสักนิดได้ไหม

ตอบ : ในทางการที่จ้าง คือการกระทำซึ่งเกี่ยวข้องกับงานที่ลูกจ้างได้รับจ้างมาโดยหลักทั่วไปแล้ว ลูกจ้างจะต้องทำงานให้แก่นายจ้างตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาจ้างแรงงาน หากไม่มีข้อตกลงโดยชัดแจ้ง การปฏิบัติงานก็ต้องเป็นไปตามประเพณีท้องถิ่นหากไม่มีประเพณี ลูกจ้างก็ต้องปฏิบัติงานตามพฤติการณ์ที่ชอบด้วยเหตุผลแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่าลูกจ้างรับจ้างทำงานประเภทใด ลักษณะใด เพราะขอบเขตของอำนาจย่อมรู้หรือส่อให้เห็นได้จากลักษณะของงานนั้นๆ ถ้าหากเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบเขตของงานที่จ้างแล้วนายจ้างก็ต้องรับผิดชอบด้วย เช่น จ้างคนงานไว้ทำสวน ถ้าหากคนสวนขับรถของนายจ้างไปซื้อของ ย่อมเป็นการกระทำนอกทางที่จ้าง ยกเว้นนายจ้างจะได้สั่งหรือยินยอมเป็นกรณีพิเศษ การกระทำอันเกี่ยวข้องกับงานที่รับจ้างนี้ ลูกจ้างจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อนายจ้าง ไม่ว่าจะมอบหมายหรือสั่งให้กระทำโดยตรงหรือไม่ และแม้ว่าลูกจ้างจะได้กระทำการใดไปโดยผิดวิธีหรือขัดคำสั่งของนายจ้างแต่ถ้าลูกจ้างได้ปฏิบัติไปโดยมีความมุ่งหมายจะรักษาผลประโยชน์ของนายจ้างแล้ว ถึงแม้วิธีการนั้นจะเป็นการละเมิดและไม่ได้รับมอบอำนาจให้กระทำ ก็ยังถือว่าเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง

ค่าชดเชย

รุ่งโรจน์ รุ่งเรืองสวัสดิ์

ประเทศไทยเรามีกฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการทำงานของลูกจ้าง โดยมีกฎหมายให้ความคุ้มครองหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจ้างแรงงาน ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๒ และประกาศกระทรวงมหาดไทยออกโดยอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการทำงานของลูกจ้างในเรื่องต่างๆ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างไว้มากมายหลายฉบับ และมีเรื่องหนึ่งที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างก็คือคุ้มครองให้ลูกจ้างได้มีงานทำตลอดไปโดยจะไม่ถูกกั้นแกล้งหรือเลิกจ้าง หากนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างโดยลูกจ้างไม่ได้กระทำความผิด กฎหมายก็กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างมีทุนรอนสำหรับไปหางานใหม่

ถาม : ก่อนอื่นขอเรียนถามว่ากฎหมายได้ให้ความคุ้มครองลูกจ้างเกี่ยวกับการถูกเลิกจ้างไว้อย่างไร

ตอบ : กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองลูกจ้างซึ่งทำงานให้แก่นายจ้าง ไม่ให้ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุ โดยกฎหมายประสงค์จะให้ลูกจ้างที่ทำงานกับนายจ้างนั้นได้ทำงานตลอดไป หากนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างโดยที่ลูกจ้างไม่ได้กระทำความผิด กฎหมายก็กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้าง

ถาม : ค่าชดเชยที่นายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างนั้นมีหลักเกณฑ์อย่างไร จ่ายในอัตราเท่าใด

ตอบ : นายจ้างจะต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างต่อเมื่อนายจ้างได้เลิกจ้างลูกจ้าง โดยลูกจ้างนั้นไม่ได้กระทำความผิดอย่างไรอย่างหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย และลูกจ้างนั้นได้ทำงานกับนายจ้างติดต่อกันมาครบ ๑๒๐ วัน สำหรับอัตราค่าชดเชยที่จะได้รับนั้นกฎหมายกำหนดตามระยะเวลาที่ลูกจ้างทำงานให้แก่ นายจ้างมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ หากลูกจ้างทำงานให้แก่ นายจ้างติดต่อกันครบ ๑๒๐ วัน แต่ไม่ครบ ๑ ปี มีสิทธิได้ค่าชดเชยอัตรา ๓๐ วัน หากลูกจ้างนั้นทำงานติดต่อกันครบ ๑ ปี แต่ยังไม่ครบ ๓ ปี มีสิทธิได้ค่าชดเชย จำนวน ๕๐ วัน และหากลูกจ้างนั้นทำงานติดต่อกันครบ ๓ ปีขึ้นไป มีสิทธิได้ค่าชดเชย ๑๘๐ วัน

ถาม : เมื่อลูกจ้างจะได้ค่าชดเชยต่อเมื่อถูกนายจ้างเลิกจ้าง จึงขอเรียนถามว่าคำว่าเลิกจ้างนั้นหมายความว่าอย่างไร

ตอบ : คำว่าเลิกจ้างตามความเข้าใจของชาวบ้านทั่วไปก็คือการให้ออกจากงาน เช่น ไล่ออก ปลดออก ให้ออก ซึ่งถือว่าเป็นการเลิกจ้างโดยตรง แต่กฎหมายก็ยังให้หมายถึงการที่นายจ้างไม่ยอมให้ลูกจ้างทำงานเกินกว่า ๗ วันทำงานติดต่อกัน โดยไม่จ่ายค่าจ้างให้ถือว่าเป็นการเลิกจ้างด้วย เช่น จ้างปิดโรงงาน ไม่ให้ลูกจ้างทำงานและไม่จ่ายค่าจ้างเป็นเวลาหลายเดือน และไม่มีการกำหนดว่าจะเปิดให้ทำงานอีกเมื่อใด กรณีเช่นนี้ถือວ່านายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างด้วย

ถาม : เมื่อลูกจ้างถูกเลิกจ้างแล้ว ลูกจ้างจะมีสิทธิได้ค่าชดเชยเสมอไปหรือไม่

ตอบ : ลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างจะมีสิทธิได้ค่าชดเชย ต่อเมื่อลูกจ้างนั้นไม่ได้กระทำความผิด หากลูกจ้างกระทำความผิด ลูกจ้างนั้นก็ไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชย

ถาม : ที่ว่าลูกจ้างกระทำความผิดแล้วจะไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชยนั้นจะต้องเป็นการทำผิดในลักษณะอย่างไร มีอะไรบ้าง

ตอบ : หากลูกจ้างกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๔๗ แห่งประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน มีทั้งหมด ๖ กรณีด้วยกันแล้ว ลูกจ้างนั้นจะไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชยกรณีต่างๆ ดังกล่าวคือ

๑. ทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง

๒. จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย

๓. ฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการทำงาน หรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง และนายจ้างได้ตักเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีที่ร้ายแรง นายจ้างไม่จำเป็นต้องตักเตือน

๔. ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา ๓ วันทำงานติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร

๕. ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง

๖. ได้รับความจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ถาม : กฎหมายได้กำหนดการกระทำความผิดของลูกจ้าง ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยทั้งหมดหลายกรณีด้วยกัน อยากเรียนถามว่าลูกจ้างต้องทำผิดครบทุกกรณีหรือทำผิดกรณีใดกรณีหนึ่งก็ไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชยแล้ว

ตอบ : ลูกจ้างเพียงแต่ทำผิดกรณีใดกรณีหนึ่งในทั้ง ๖ กรณีนี้ ลูกจ้างก็ไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชย ไม่จำเป็นต้องทำผิดครบทุกกรณี

ถาม : อยากจะให้ช่วยอธิบายถึงการกระทำความผิดในแต่ละกรณีว่า หมายถึงอะไร พร้อมทั้งยกตัวอย่างด้วย

ตอบ : การกระทำความผิดอย่างแรกคือทุจริตต่อหน้าที่ คือลูกจ้างต้องทุจริต และลูกจ้างนั้นมีหน้าที่ แล้วอาศัยหน้าที่นั้นในการทุจริต จึงจะเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ คำว่าทุจริตคือการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ข้อสำคัญต้องเป็นสิทธิไม่ควรได้

หากเป็นสิทธิอันควรได้แล้ว มิใช่ทุจริตต่อหน้าที่ ยกตัวอย่างเช่น ลูกจ้างเป็นพนักงานการเงินมีหน้าที่รับเงินจากลูกค้าของบริษัท ลูกจ้างนั้นได้รับเงินจากลูกค้าของบริษัทแล้วนำเงินนั้นไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ลูกจ้างผู้นั้นมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กล่าวคือลูกจ้างนั้นได้แสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ กล่าวคือเงินที่ได้รับจากลูกค้านั้น มิใช่เงินของลูกจ้างผู้นั้น การที่ลูกจ้างผู้นั้นเอาเงินนั้นไปถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ จึงเป็นการทุจริต และลูกจ้างผู้นี้มีหน้าที่ในการรับเงินและอาศัยหน้าที่ในการรับเงินนั้นรับเงินเอาไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว กรณีเช่นนี้ นายจ้างมีสิทธิที่จะเลิกจ้างลูกจ้างผู้นั้นโดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ประการที่ ๒ ลูกจ้างกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง การกระทำผิดกรณีนี้ลูกจ้างต้องทำผิดอาญา และความผิดอาญานั้นต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา มิใช่เป็นการกระทำโดยประมาท และจะต้องทำต่อนายจ้าง เช่น ลูกจ้างชกต่อยทำร้ายร่างกายนายจ้าง การชกต่อยทำร้ายร่างกายนั้นเป็นความผิดอาญา และเป็นความผิดที่กระทำโดยเจตนา และลูกจ้างได้กระทำต่อนายจ้าง กรณีนี้ นายจ้างมีสิทธิที่จะเลิกจ้างลูกจ้างได้ทันทีโดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย

ถาม : อยากรจะเรียนถามว่า การกระทำผิดอาญานั้น จำเป็นที่ลูกจ้างนั้นจะต้องถูกลงโทษทางอาญาแล้วหรือไม่ เช่น ลูกจ้างได้ชกต่อยทำร้ายร่างกายนายจ้าง แต่นายจ้างไม่ได้ไปแจ้งความกับตำรวจ ในกรณีเช่นนี้นายจ้างจะเลิกจ้างลูกจ้างได้หรือไม่

ตอบ : เมื่อลูกจ้างได้ทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้างแล้ว ไม่ว่านายจ้างนั้นจะได้แจ้งความกับตำรวจหรือไม่ หรือเมื่อแจ้งความแล้วจะมีการฟ้องร้องคดีนั้นหรือไม่ หรือแม้แต่ฟ้องร้องดำเนินคดีแล้วคดีนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษหรือไม่ก็ตาม นายจ้างย่อมมีสิทธิที่จะเลิกจ้างลูกจ้างได้ทันที

ถาม : การทำผิดอาญานั้นต้องมีโทษหนักเบาเพียงใดนายจ้างจึงจะเลิกจ้างลูกจ้างได้

ตอบ : เมื่อลูกจ้างกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาต่อนายจ้างแล้ว ไม่ว่าความผิดนั้นจะมีโทษหนักหรือเบาเพียงใดก็ตาม นายจ้างก็มีสิทธิเลิกจ้างได้ทันทีโดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย

ถาม : เมื่อลูกจ้างต้องทำผิดอาญาต่อนายจ้าง หากลูกจ้างกระทำความผิดอาญาแต่ไม่ได้ทำต่อนายจ้าง โดยได้ทำต่อผู้บังคับบัญชา เช่น ลูกจ้างได้ชกต่อยหัวหน้างาน กรณีเช่นนี้ นายจ้างสามารถเลิกจ้างลูกจ้างนั้นได้หรือไม่

ตอบ : กรณีที่ลูกจ้างกระทำความผิดอาญาต่อผู้บังคับบัญชา มิใช่เป็นการกระทำความผิดอาญาต่อนายจ้าง แต่กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง นายจ้างสามารถเลิกจ้างได้ทันที เช่นเดียวกัน จึงขอพูดต่อถึงการกระทำผิดประการที่ ๓ คือจงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย คำว่าจงใจก็คือรู้แล้วว่าทำเช่นนั้นแล้วนายจ้างจะเสียหาย ลูกจ้างก็ยิ่งทำ ยกตัวอย่างเช่น ลูกจ้างขอขึ้นเงินเดือน แล้วนายจ้างไม่ยอมขึ้นเงินเดือนให้ ลูกจ้างโกรธจึงแกล้งทำให้ทรัพย์สินของนายจ้างเสียหาย เช่น ไล่ตะปูลูกเข้าไปในอาหารกระป๋องที่นายจ้างผลิต เอาน็อตใส่เข้าไปในเครื่องจักรทำให้เครื่องจักรของนายจ้างเสียหาย หรือพร้อมกันหยุดงานทำให้นายจ้างส่งผลผลิตให้แก่ลูกค้าไม่ทัน เป็นต้น การกระทำความผิดประการที่ ๔ คือลูกจ้างละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา ๓ วันทำงานติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร คำว่าละทิ้งหน้าที่คือมีหน้าที่แล้วไม่ทำตามหน้าที่ เช่น ลูกจ้างมาทำงาน มีหน้าที่จะต้องทำงาน แต่ลูกจ้างนั้นกลับนอนหลับหรือไปเล่นหมากฮอสหรือไปพูดคุยกันไม่ยอมทำงาน ถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ การละทิ้งหน้าที่นี้ต้องเป็นเวลา ๓ วันทำงาน และต้องติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร นายจ้างจึงจะมีสิทธิเลิกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่าย

ค่าชดเชย ตัวอย่างเช่น ลูกจ้างหยุดงานไป ๕ วัน โดยอ้างว่าป่วย แต่ความจริงไม่ป่วย กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา ๕ วันทำงานติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ถาม : คำว่ามีเหตุสมควรหรือไม่ นั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร

ตอบ : การจะมีเหตุอันสมควรหรือไม่ นั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้แน่นอน จึงต้องพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์เป็นกรณีๆ ไป ซึ่งสามารถวางหลักเกณฑ์ไว้กว้างๆ ดังนี้คือ กรณีที่ลูกจ้างเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นซึ่งเหตุจำเป็นนั้นต้องเป็นเหตุอันเนื่องมาจากหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น มีความจำเป็นต้องไปขึ้นทะเบียนทหาร ต้องไปทำบัตรประจำตัวประชาชน ต้องไปสอบ หรือมีหน้าที่ตามศีลธรรมจรรยา คือหน้าที่ของ พ่อ แม่ สามิภรรยา และบุตรซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อกัน เช่น สามิป่วย ภรรยานำสามิไปรักษา หรือบุตรป่วยนำบุตรไปรักษาพยาบาล หรือบิดามารดาถึงแก่กรรม ต้องจัดการงานศพของบิดามารดาสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นเหตุอันสมควร

เหตุอันไม่สมควรก็คือ หน้าที่ตามประเพณีนิยม เช่นงานทอดผ้าป่า ทอดกรฐิน หรืองานทางสังคม เช่น แต่งงาน งานบวช หรืองานเลี้ยงสังสรรค์ เหล่านี้ถือว่าเป็นเหตุอันไม่สมควร การกระทำความผิดประการที่ ๕ คือลูกจ้างประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง เช่น ลูกจ้างขับรถในขณะมึนเมาสุราเป็นเหตุให้ชนรถอื่น ทำให้รถของนายจ้างได้รับความเสียหาย และนายจ้างต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้อื่นที่ถูกลูกจ้างนั้นขับรถชนเป็นเงินจำนวนมาก กรณีเช่นนี้นายจ้างสามารถเลิกจ้างลูกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย การกระทำความผิดประการที่ ๖ คือลูกจ้างได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เช่น ลูกจ้างลักทรัพย์ของลูกจ้างด้วยกันเองในบริษัท แล้วถูกจับได้ ฟ้องศาลแล้วศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ๖ เดือน กรณีนี้นายจ้างสามารถเลิกจ้างได้

วัดวาอารามในพุทธศาสนาเป็นเจ้าของ ที่ดินของศาลเจ้า รวมตลอดถึงที่ดินที่เป็นของพระมหากษัตริย์ สอง สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ซึ่งใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ถาม : แล้วบุคคลอื่นนั้นเขาจะได้เป็นเจ้าของที่ดินนั้นได้อย่างไร

ตอบ : บุคคลนั้นจะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ต่อเมื่อที่ดินนั้นมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ว่าเป็นเจ้าของแล้ว และผู้ที่จะได้กรรมสิทธิ์จะต้องทำการโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนก่อนคือจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่เป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้ให้แก่เจ้าพนักงานที่ดินเป็นต้น จะกระทำการเพียงการส่งมอบการครอบครองเพียงอย่างเดียวยังไม่ถือว่าได้กรรมสิทธิ์

ถาม : เมื่อไรที่กฎหมายจะถือว่าเจ้าของที่ดินจะสิ้นสิทธิต่างๆ ในที่ดินของตน

ตอบ : เจ้าของที่ดินนั้นจะสิ้นกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ที่เข้ามาครอบครองปรปักษ์ที่ดินนั้นได้มาร้องขอต่อศาลฝ่ายเดียวว่าเขาเป็นบุคคลที่ได้ครอบครองปรปักษ์ในที่ดินนั้นแล้ว ครอบครองในลักษณะที่ครบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการครอบครองปรปักษ์แล้ว โดยขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าตนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นแล้วและนำคำพิพากษาดังกล่าวนี้ไปเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ถาม : ปัญหาว่าผู้ครอบครองจะต้องรู้หรือไม่ว่าที่ดินที่ตนครอบครองนั้นเป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์อยู่แล้ว

ตอบ : ในเรื่องนี้ได้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแล้วว่า การเข้าครอบครองปรปักษ์ตามกฎหมายมาตรา ๑๓๘๒ นั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าผู้ครอบครองต้องทราบมาก่อนมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์คือ โฉนด อยู่แล้ว

กฎหมายที่ดิน

รุ่งโรจน์ รุ่งเรืองวงศ์

ที่ดินมีความสำคัญต่อมนุษย์เราเป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกคนทุกวันนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับที่ดินโดยอยู่อาศัยบนที่ดิน และใช้ที่ดินเป็นที่ทำมาหากิน นับว่าที่ดินเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์เราตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยิ่งนับวันที่ดินก็จะต้องยิ่งหายากและมีราคาเพิ่มขึ้น เนื่องจากที่ดินบนพื้นผิวโลกนี้มีอยู่คงเดิม แต่มนุษย์เรานับวันจะมีเพิ่มขึ้น ทุกคนจึงควรจะรู้ถึงสิทธิ หน้าที่ และการรักษาไว้ซึ่งที่ดินของตนเพื่อมิให้ตกไปเป็นของผู้อื่น

ถาม : ขอเรียนถามว่า ที่ดินนั้นคืออะไร

ตอบ : ที่ดินนั้นคือพื้นดินทั่วไปซึ่งเป็นที่ราบ แต่กฎหมายให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วยหนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย สรุปลงให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือที่ดินหมายถึงพื้นที่ดินที่เป็นที่ราบ ที่น้ำ และที่ภูเขาด้วย

ถาม : สรุปลงแล้วที่ดินหมายถึงพื้นผิวโลกไม่ว่าจะเป็นที่ราบ เป็นที่น้ำ หรือเป็นที่ภูเขาก็กว้างแต่เป็นที่ดินทั้งนั้นใช่ไหม

ตอบ : ถูกต้อง

ถาม : ที่ดินนั้นมีกี่ประเภท

ตอบ : ที่ดินนั้นสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน ๒ ประเภท คือ ที่ดินของรัฐกับที่ดินของเอกชน

ที่ดินของรัฐนั้นคือที่ดินที่เป็นทรัพย์สินสมบัติของแผ่นดินที่รัฐเป็นเจ้าของ เป็นที่ดินสาธารณะซึ่งประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะใช้ได้ เช่น ถนนหนทาง ที่สาธารณะ เช่นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ บ่อน้ำ สาธารณะ สถานที่ราชการ เป็นต้น

ส่วนที่ดินของเอกชน คือที่ดินซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของซึ่งตก
เป็นกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของเอกชนของคนใดคนหนึ่ง
โดยเฉพาะ ผู้อื่นจะเข้าไปใช้ประโยชน์ไม่ได้

ถาม : ที่ดินของเอกชนนั้นมีกี่ประเภท

ตอบ : ที่ดินของเอกชนนั้นแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

๑. ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ กับ

๒. ที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ ซึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า ที่ดินมือเปล่า

ถาม : ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้นมีหลักฐานอะไรที่แสดงว่าเป็นที่ดินมีกรรมสิทธิ์
และมีด้วยกันกี่ประเภท

ตอบ : ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้น คือที่ดินที่มีโฉนด ซึ่งโฉนดนั้นมีด้วยกัน
หลายประเภทและหลายชนิด แต่สำคัญเจ้าของที่ดินนั้นจำได้ง่าย
โดยให้ดูเอกสารนั้นมีคำว่า โฉนดที่ดินอาจจะเป็นแบบ น.ส.๔ ก.
น.ส.๔ ข. น.ส.๔ ค. น.ส.๔ ง. อันนี้เราไม่ต้องสนใจ ขอให้สังเกต
เพียงแต่ว่ามีคำว่า โฉนดที่ดิน หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีโฉนดที่ดิน
สมัยเก่าซึ่งเรียกว่า **ตราจอง** ที่ได้ทำประโยชน์แล้ว มักจะถือว่าเป็น
โฉนดที่ดินเหมือนกัน

ถาม : ที่ดินมือเปล่า หรือที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ มีด้วยกันกี่ประเภท และ
ที่ดินมือเปล่านั้นมีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินอะไรบ้าง

ตอบ : ที่ดินมือเปล่า คือ ที่ดินที่มีเพียงสิทธิ์ครอบครองยังไม่มีการมสิทธิ์
หากจะเป็นที่ดินซึ่งไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินเลย หรืออาจจะเป็น
ที่ดินที่มีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดิน เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน คือ
หนังสือรับรองการทำประโยชน์เราเรียกกันว่า **น.ส.๓** หรือ
หนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยภาพถ่ายทางอากาศเราเรียกว่า
น.ส.๓ ก. หรือเป็นที่ดินที่มีการแจ้งการครอบครองเอาไว้เราเรียก
ว่า **ใบ ส.ค.๑** เป็นต้น

ถาม : ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์กับที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์นั้น เจ้าของที่ดินมี
สิทธิ์หน้าที่แตกต่างกันอย่างไร

ตอบ : ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้น เจ้าของที่ดินมีความมั่นคงกว่า คือเป็นที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหากผู้อื่นมาแย่งการครอบครอง ต้องใช้เวลา ๑๐ ปี จึงจะได้กรรมสิทธิ์ ส่วนที่ดินมือเปล่าที่เพียงสิทธิครอบครองนั้น หากยังมีผู้ใดมาแย่งการครอบครองเกินกว่า ๑ ปี เจ้าของเพียงสิทธิการครอบครองไม่สามารถเรียกคืนที่ดินนั้นมาได้ ผลเท่ากับเจ้าของต้องเสียที่ดินให้แก่ผู้อื่นไป ดังนั้น จึงขอเตือนว่า หากท่านเป็นเจ้าของที่ดินไม่มีกรรมสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นที่ดินมือเปล่ายังไม่มีหลักฐานอะไรเลย เพียงแต่ท่านได้ครอบครองและทำประโยชน์นั้น หรือเป็นที่ดินมือเปล่าที่มีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดิน เช่น ที่ดินที่ท่านได้แจ้งการครอบครองไว้โดยมี ส.ศ.๑ หรือเป็นที่ดินมือเปล่าที่หนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน เช่น หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ที่เราเรียกกันว่า น.ส.๓ หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ภาพถ่ายทางอากาศซึ่งเรียกกันว่า น.ส.๓ ก ที่ดินที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ทุกประเภทที่กล่าวมาข้างต้น เป็นที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง ท่านที่เป็นเจ้าของต้องระมัดระวัง อย่าให้ผู้อื่นเข้ามายึดถือครอบครองที่ดินนั้นเกินกว่า ๑ ปี มิฉะนั้นแล้ว ท่านอาจสูญเสียสิทธิในที่ดินนั้น ส่วนที่มีกรรมสิทธิ์นั้นที่มาแย่งครอบครองต้องใช้เวลานานกว่า ถึง ๑๐ ปีขึ้นไป

ถาม : นับว่าเป็นประโยชน์มากที่ได้รู้ว่าที่ดินมือเปล่า นั้น หากมีผู้อื่นมาแย่งการครอบครองเกินกว่า ๑ ปีแล้ว เจ้าของสูญเสียสิทธิในที่ดิน ดังนั้นท่านเจ้าของที่ดินมือเปล่าทั้งหลายจึงต้องพึงใช้ความระมัดระวัง ต้องมันกลับมาดูแลที่ดินของท่านว่า ที่ดินของท่านนั้นมีผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาแย่งการครอบครองหรือไม่ หากมีผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาแย่งการครอบครองจะทำอย่างไรต่อไป

ตอบ : ท่านเจ้าของที่ดินมือเปล่า หากรู้ว่ามิใช่ผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาแย่งการครอบครองในที่ดินนั้น ท่านมีวิธีที่จะไม่ต้องสูญเสียที่ดินไป โดยจะต้องฟ้องขับไล่แก่ผู้ที่เข้าแย่งการครอบครองนั้นออกไปจาก

ที่ดินก่อนครบกำหนด 1 ปี หรือให้ผู้แย่งการครอบครองนั้น ยอมรับสิทธิของเราซึ่งวิธีที่จะให้ผู้แย่งการครอบครองนั้นยอมรับสิทธิของเรานั้น สามารถทำได้ดังต่อไปนี้ คือ ให้ผู้แย่งการครอบครองนั้นทำเป็นหนังสือสัญญาอาศัยที่ดินของเราอยู่ หรือให้ผู้นั้นเช่าที่ดินเรา ซึ่งหากทำเช่นนี้แล้ว ถือว่าผู้นั้นยอมรับถึงสิทธิความเป็นเจ้าของของเราแม้ผู้นั้นยังคงอยู่ในที่ดินนั้นต่อไป ก็ถือว่าผู้นั้นได้ครอบครองทำประโยชน์แทนเรา มิใช่เป็นการครอบครองโดยแย่งสิทธิจากเรา ดังนั้น จึงขอเตือนท่านที่เป็นเจ้าของที่ดินมือเปล่า หากท่านไม่อยากจะสูญเสียที่ดินของท่านไปให้ท่านทำวิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าว เป็นต้น

ถาม : นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะรู้ถึงกลวิธีในการป้องกันมิให้ตนเองต้องเสียสิทธิในที่ดิน ขอเรียนถามว่าสำหรับที่ดินมีโฉนดที่ดินหรือที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้น เราจะใช้วิธีป้องกันมิให้เราเสียสิทธิในที่ดินโดยใช้วิธีที่กล่าวมาแล้วได้หรือไม่

ตอบ : สำหรับที่ดินมีโฉนดหรือที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้น หากมีผู้ใดมาแย่งการครอบครองต้องใช้เวลาดังเวลา ๑๐ ปีติดต่อกัน จึงจะได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรักษ์ซึ่งเป็นระยะเวลานาน เพื่อไม่ให้ความประมาท ท่านเจ้าของที่ดินอาจจะใช้วิธีการวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อ ให้ผู้นั้นเช่าที่ดินเราอยู่หรือให้ทำเป็นหนังสืออาศัยที่ดินเราอยู่ก็ได้เช่นเดียวกัน

ถาม : ที่พูดมาทั้งหมดนั้นเป็นที่ดินของเอกชน ซึ่งก็มีประเภทใหญ่ๆ ๒ ประเภท คือที่ดินมือเปล่าหรือมีสิทธิครอบครอง ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ กับที่ดินที่มีโฉนดหรือที่ดินมีกรรมสิทธิ์ ซึ่งเจ้าของที่ดินมีสิทธิหน้าที่แตกต่างกัน ท่านผู้พิพากษารุ่งโรจน์ก็ได้แนะนำถึงวิธีป้องกันที่จะไม่ต้องสูญเสียในที่ดินให้ได้รับทราบแล้ว ต่อไปจะเรียนถามเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ ว่าเป็นที่ดินสาธารณะ มิได้เป็นที่ดินของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ เป็นที่ดินที่ประชาชนโดยทั่วไปมีสิทธิ์

ที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ถนนหนทาง สถานที่ราชการ ที่
หนองน้ำสาธารณะ หรือที่ชายดิ่งที่ดินเหล่านี้เป็นที่ดินที่
ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะใช้ร่วมกัน หากมีประชาชนผู้ใดหนึ่งเข้าไป
ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้นของตนเอง ผู้นั้นได้สิทธิ์ใน
ที่ดินได้หรือไม่

ตอบ : ที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ก็คือที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน เป็นที่ที่
ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะใช้ร่วมกัน ประชาชนผู้หนึ่งผู้ใดไม่มี
สิทธิ์ไปยึดเอาที่ดินนั้นมาเป็นสิทธิส่วนตัวกันไม่ให้คนอื่นมาใช้
หากผู้ใดไปยึดถือครอบครองที่ดินสาธารณะดังกล่าวโดยพลการ
ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งมีความผิดทางอาญาอาจต้อง
ถูกลงโทษถึงจำคุกและปรับ และทางรัฐมีสิทธิ์ที่จะฟ้องขับไล่ผู้ที่
เข้ามาครอบครองนั้นออกไปจากที่ดินดังกล่าวได้

ถาม : หากรัฐฟ้องร้องให้ผู้ที่แย่งการครอบครองที่ดินของรัฐนั้นออกจาก
ที่ดินแล้วแต่ผู้นั้นไม่ยอมออกไป จะทำอย่างไร

ตอบ : ผู้ที่ฝ่าฝืนเช่นนั้น มีความผิดทางอาญา และอาจมีความผิดฐานขัด
หมายศาล หากศาลได้มีคำสั่งให้บังคับคดีขับไล่ผู้นั้นออกไปแล้ว
ซึ่งผู้นั้นอาจต้องถูกจับไปขังจนกว่าจะปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล

ถาม : มีอยู่บ่อยครั้งที่ประชาชนหลายคนต่างเข้าไปแย่งการครอบครอง
ที่ดินสาธารณะ เช่น ที่ดินที่เป็นเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประชาชนทั่วไปมี
สิทธิ์จะใช้ร่วมกัน จะมีนาย ก. ได้เข้าไปครอบครองและ
ทำประโยชน์ปลูกผักพืชไร่ในที่ดินนั้นโดยพลการ ต่อมานาย ข.
ได้แย่งการครอบครองหลังนาย ก.อีกทอดหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้
ผู้ใดมีสิทธิ์ดีกว่า

ตอบ : ในกรณีที่มีเอกชนหลายคนต่างคนต่างไปแย่งการครอบครองใน
ที่ดินสาธารณะกฎหมายถือว่าที่ครอบครองทำประโยชน์ก่อนเป็น
ผู้มีสิทธิ์ดีกว่าผู้อื่น ในกรณีที่คุณปาริชาติตามมานั้น นาย ก. ได้
ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้นก่อนนาย ข. เพราะฉะนั้น นาย ก.

มีสิทธิ์ดีกว่านาย ข. นาย ก. มีสิทธิ์ฟ้องขับไล่ นาย ข. ให้ออกจากที่ดินนั้นได้ แต่ที่พูดมานี้เป็นเรื่องเอกชนฟ้องเอกชนด้วยกันเอง แต่หากรัฐจะฟ้องนาย ก. และนาย ข. ออกจากที่ดินสาธารณะนั้น นาย ก. กับนาย ข. จะอ้างว่าตนมีสิทธิ์ที่ดินที่ดีกว่ารัฐไม่ได้ พูดง่าย ๆ เอกชนสู้เอกชนด้วยกันได้ แต่เอกชนนั้นจะมาสู้รัฐไม่ได้ แม้นาย ก. และนาย ข. นั้นครอบครองทำประโยชน์ในที่สาธารณะมานานเท่าใดก็ตาม นาย ก. และนาย ข. ไม่ได้สิทธิ์ในที่ดินนั้น เช่น นาย ก. ครอบครองทำประโยชน์ในที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะมา 20 ปี นาย ก. ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ถาม : ที่ดินของรัฐ โดยปกติแล้วเอกชนจะเข้าไปครอบครองทำประโยชน์ โดยผลการไม่ได้หากไปครอบครองทำประโยชน์แล้วไม่ว่าจะครอบครองมานานเท่าใดก็ไม่มียสิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อยากเรียนถามว่ามีที่ดินของรัฐประเภทใดบ้างที่อนุญาตให้ประชาชนเข้าครอบครองทำประโยชน์ได้ และเมื่อครอบครองแล้วจะได้สิทธิ์ครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ตอบ : มีที่ดินของรัฐประเภทหนึ่งคือที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งยังมีผู้ใดครอบครองทำประโยชน์และทางรัฐบาลมิได้สงวนหวงห้ามไว้เป็นที่สาธารณะ ประชาชนอาจมีสิทธิ์ที่จะได้ที่ดินนั้นมาเป็นของตน ทั้งนี้โดยประชาชนนั้นต้องขออนุญาตเข้าจับจอง หรือทางรัฐบาลโดยกรมที่ดินได้จัดสรรที่ดินนั้นมาเพื่อให้ประชาชนมีหลักเกณฑ์ที่จะได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่มีรายละเอียดมากมายขอสรุปสั้น ๆ ว่า อันที่ดินที่รกร้างว่างเปล่านั้นทางกรมที่ดินอาจจัดสรรที่ดินนั้นเพื่อให้ประชาชนครอบครองทำประโยชน์ทำกิน หากประชาชนเข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ทางรัฐบาลกำหนด ผู้นั้นอาจจะได้สิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ถาม : มีข้อเสนออะไรกับประชาชนบ้างเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่ดินของตน

ตอบ : ท่านที่เป็นเจ้าของที่ดินท่านควรจะต้องไปสำรวจรู้ว่าที่ดินของตนนั้นเป็นที่ดินมีกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครอง หากเป็นที่ที่มีสิทธิครอบครองหรือที่เรียกว่าที่ดินมือเปล่าจะต้องระมัดระวังอย่าให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้าไปแย่งการครอบครองเกินกว่า ๑ ปี หรือหากจำเป็นที่ผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาในที่ดินนั้นท่านต้องมีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นได้ยอมรับความเป็นเจ้าของของท่านคือให้ทำเป็นสัญญาเช่า หรือสัญญาอาศัยส่วนที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือที่ดินมีกรรมสิทธิ์นั้น ผู้อื่นมาแย่งการครอบครองต้องใช้เวลานานถึง ๑๐ ปี แต่เพื่อความไม่ประมาทก็ควรใช้วิธีการวิธีใดวิธีหนึ่งดังที่แนะนำมาดังกล่าวข้างต้นก็ได้ นอกจากนี้ ท่านที่เป็นเจ้าของที่ดินไม่ว่าจะเป็นที่ดินมีโฉนดหรือเป็นที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง ท่านเจ้าของที่ดินจะต้องครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้น อย่าปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า เพราะหากท่านปล่อยให้ว่างโดยไม่ทำประโยชน์ ท่านอาจสูญเสียสิทธิ์ในที่ดินไปได้ หากเป็นที่ดินมือเปล่าหากไม่ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นมีกำหนด ๕ ปี สำหรับที่ดินมีโฉนดนั้นไม่ทำประโยชน์ติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ ปี ประมวลกฎหมายที่ดินถือว่าท่านทอดทิ้งที่ดินนั้นทำให้ที่ดินนั้นตกเป็นของรัฐ

การครอบครองปรปักษ์

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

ในภาวะการณ์ตอนนี้ที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทำให้ที่ดินดูเหมือนจะลดลง เมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรที่เพิ่มขึ้น ประชากรจึงจำเป็นที่จะต้องนำที่ดินมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด แต่ดูเหมือนว่าที่ที่คนส่วนใหญ่มักจะอยู่อาศัยในที่ ๆ มีความเจริญ สะดวกสบายมาก ดังนั้นในบางท้องที่ เช่นที่ป่าเขา หรือที่ดินที่เป็นท้องไร่ท้องนา เป็นต้น จึงไม่ค่อยมีคนมาใช้ประโยชน์มากนัก เมื่อเจ้าของที่ดินไม่มาใช้ประโยชน์ในที่ดินดังนี้แล้ว จึงอาจมีบุคคลอื่นมาใช้ประโยชน์แทน โดยบุคคลนี้เข้ามาทำประโยชน์ในที่ดิน และเข้ามาครอบครองที่ดินแทนเจ้าของ เมื่อบุคคลดังกล่าวได้กระทำการต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว บุคคลดังกล่าวนี้มีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลว่าเขาเป็นเจ้าของที่ดินได้และเขาจะเป็นเจ้าของ และมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย ดังนี้เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยเหตุที่ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นคือต้องการที่จะให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินซึ่งเป็นเศรษฐกิจให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองเพิ่มขึ้น

ถาม : กรุณาช่วยอธิบายความหมายของคำว่า การครอบครองปรปักษ์ ตามกฎหมายไทยด้วย

ตอบ : การครอบครองปรปักษ์นั้น หมายความว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยสงบ และโดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ได้ครอบครองเป็นเวลาติดต่อกันสิบปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาห้าปี ผู้นั้นได้กรรมสิทธิ์ตามมาตรา ๑๓๔๒

เป็นการได้กรรมสิทธิ์โดยอายุความตามมาตรา ๑๓๓๓

ถาม : แล้วการครอบครองปรปักษ์จะครอบครองทรัพย์สินได้ทุกชนิด หรือจะเป็นเฉพาะว่าเป็นทรัพย์สินบางชนิดเท่านั้น

ตอบ : ในเรื่องการครอบครองปรปักษ์นั้นไม่สามารถที่จะครอบครองทรัพย์สินได้ทุกชนิด หมายความว่า ทรัพย์สินบางอย่างสามารถครอบครองปรปักษ์ได้ แต่ทรัพย์สินบางอย่างนั้นไม่สามารถที่จะครอบครองเป็นเจ้าของได้ ทรัพย์สินที่สามารถครอบครองปรปักษ์ได้นั้น ขอแบ่งทรัพย์สินออกเป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ที่สามารถครอบครองปรปักษ์นั้น ได้แก่ทรัพย์สินที่มีชีวิต และทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิต ทรัพย์สินที่มีชีวิตได้แก่ ช้าง, ม้า และทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตนั้นได้แก่ เครื่องบิน, รถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังถือว่ากำลังแรงแห่งธรรมชาติที่ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหมายถึงปรมาณูที่รูปร่างมิใช่กำลังธรรมชาติซึ่งเป็นแต่ผลในเหตุการณ์ตามธรรมชาติที่ทำให้เกิดกำลัง เช่น ปรมาณู และยังความหมายถึง สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ด้วย ส่วนอสังหาริมทรัพย์นั้นได้แก่ ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินนั้น หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน และหมายความรวมถึง สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยส่วนทรัพย์สินบางอย่างครอบครองปรปักษ์มิได้นั้นได้แก่ หนึ่ง สังหาริมทรัพย์ที่เป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งเพื่อสาธารณะประโยชน์ หรือ สงวนไว้เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือสงวนไว้ใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ดินที่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง เป็นต้น สอง สังหาริมทรัพย์ที่เป็นของพระมหากษัตริย์ต่างๆ ส่วนอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่อาจถูกครอบครองได้นั้น ได้แก่ หนึ่ง ทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของรัฐ เช่น ที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐ และที่ดินของรัฐชนิดที่เป็นที่

วัดวาอารามในพุทธศาสนาเป็นเจ้าของ ที่ดินของศาลเจ้า รวมตลอดถึงที่ดินที่เป็นของพระมหากษัตริย์ สอง สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ซึ่งใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ถาม : แล้วบุคคลอื่นนั้นเขาจะได้เป็นเจ้าของที่ดินนั้นได้อย่างไร

ตอบ : บุคคลนั้นจะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ต่อเมื่อที่ดินนั้นมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ว่าเป็นเจ้าของแล้ว และผู้ที่จะได้กรรมสิทธิ์จะต้องทำการโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนก่อนคือจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่เป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้ ได้แก่ เจ้าพนักงานที่ดินเป็นต้น จะกระทำการเพียงการส่งมอบการครอบครองเพียงอย่างเดียวยังไม่ถือว่าได้กรรมสิทธิ์

ถาม : เมื่อไรที่กฎหมายจะถือว่าเจ้าของที่ดินจะสิ้นสิทธิต่างๆ ในที่ดินของตน

ตอบ : เจ้าของที่ดินนั้นจะสิ้นกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นก็ต่อเมื่อบุคคลผู้เข้ามาครอบครองปรักษ์ที่ดินนั้นได้มาร้องขอต่อศาลฝ่ายเดียวว่าเขาเป็นบุคคลที่ได้ครอบครองปรักษ์ในที่ดินนั้นแล้ว ครอบครองในลักษณะที่ครบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการครอบครองปรักษ์แล้ว โดยขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าตนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นแล้วและนำคำพิพากษาดังกล่าวนี้ไปเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ถาม : ปัญหาว่าผู้ครอบครองจะต้องรู้หรือไม่ว่าที่ดินที่ตนครอบครองนั้นเป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์อยู่แล้ว

ตอบ : ในเรื่องนี้ได้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแล้วว่า การเข้าครอบครองปรักษ์ตามกฎหมายมาตรา ๑๓๘๒ นั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าผู้ครอบครองต้องทราบมาก่อนมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์คือ โฉนด อยู่แล้ว

ถาม : การครอบครองปรปักษ์อสังหาริมทรัพย์ส่วนที่เป็นกิ่งอกจะพิจารณากันอย่างไร

ตอบ : ถ้าที่ดินเป็นที่ดินที่มีโฉนดกิ่งอกริมตลิ่งนั้นก็ต้องถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินที่มีโฉนดเช่นเดียวกัน ฉะนั้นหากผู้ใดครอบครองปรปักษ์ที่ดินที่มีกิ่งอกของผู้อื่นย่อมได้กรรมสิทธิ์ทั้งที่ดินรวมตลอดทั้งกิ่งอกริมตลิ่งด้วย เพราะที่ดินใดเกิดทั้งกิ่งอกริมตลิ่งกิ่งอกนั้นย่อมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินนั้นด้วย

ถาม : บุคคลใดบ้างที่จะสามารถเข้าครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ได้บ้าง มีกฎหมายห้ามบุคคลบางประเภทไว้หรือไม่

ตอบ : บุคคลที่จะอ้างสิทธิตามกฎหมายเรื่องการครอบครองปรปักษ์ได้นั้นได้แก่ บุคคลธรรมดา ส่วนนิติบุคคลนั้นสามารถที่จะครอบครองปรปักษ์ในที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ได้ด้วย เพราะการเข้าครอบครองปรปักษ์ไม่ใช่นิติกรรม แต่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งแสดงออกทางผู้แทนของนิติบุคคล แม้ไม่อยู่ภายในขอบวัตถุประสงค์ก็ตาม

ถาม : คนต่างด้าวนั้นสามารถเข้าครอบครองปรปักษ์ได้เพียงใดหรือไม่

ตอบ : คนต่างด้าว หมายถึงคนไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติด้วย การที่จะพิจารณาว่าคนต่างด้าวครอบครองปรปักษ์ได้เพียงใดหรือไม่นั้น คงต้องพิจารณาว่ากฎหมายไทยยอมให้คนต่างด้าวมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่ ตามกฎหมายไทยนั้นได้มีข้อจำกัดการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ของคนต่างด้าวเฉพาะเครื่องบิน เรือใหญ่ ดังนี้ คนต่างด้าวมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่ได้เลยเพื่อประโยชน์ในที่ดินของประชาชนชาวไทย เมื่อคนต่างด้าวไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้ ก็ไม่น่าที่จะเข้าครอบครองปรปักษ์ในที่ดินนั้นได้เพราะขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินตนยังมีไม่ได้แล้วจะเข้าครอบครองปรปักษ์ได้อย่างไรกัน

ถาม : การกระทำหรือลักษณะการครอบครองอย่างไรที่จะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ ต้องกระทำอย่างไรบ้าง

ตอบ : ลักษณะทางการครอบครองปรปักษ์ที่จะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ไม่ว่าการครอบครองปรปักษ์โดยทรัพย์สินนั้นจะเป็นชนิดใดก็ตาม ลักษณะการครอบครองปรปักษ์คือ **หนึ่งการเข้าครอบครองโดยสงบ** ผู้ที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายจึงต้องเป็นผู้ที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย คือเข้าครอบครองด้วยความสงบตลอดอายุความ โดยความสงบ หมายความว่า ครอบครองอยู่โดยไม่ได้ถูกจำกัดให้ออกไปหรือไม่ได้ถูกฟ้องร้องปกติ การครอบครองจะเป็นไปด้วยที่ไม่มีอุปสรรคขัดขวางก็คือเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เจ้าของทิ้งไว้ไม่ได้ทำประโยชน์ หรือไม่ได้จัดการฟ้องร้องเรียกเอาคืน เช่น เจ้าของที่ดินมีโฉนดปล่อยให้ผู้อื่นเข้าไปครอบครองเป็นเวลาสิบปี การครอบครองเช่นนี้จะไม่มีอุปสรรค **สอง ต้องครอบครองโดยเปิดเผย** หมายความว่า ครอบครองโดยมิได้ปิดบังอำพรางหรือซ่อนเร้นการยึดถือครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น โดยเปิดเผยแก่คนโดยทั่วไปหรือใช้ทรัพย์สินนั้นเหมือนกับที่บุคคลทั่วไป **สาม ต้องครอบครองโดยสงบ โดยเปิดเผยและด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ** หมายความว่า การยึดถือเข้าครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นมิใช่เพียงแต่ยึดถือครอบครองเพื่อตนเองอย่างสิทธิครอบครองเท่านั้น ยังไม่ครบหลักเกณฑ์ต้องมีการยึดถือครอบครองด้วยเจตนาจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นด้วย แต่มิใช่ยึดถือไว้แทนผู้อื่น เช่นผู้เช่า ผู้อาศัย

ถาม : เมื่อผู้ครอบครองอ้างว่าตนมีการครอบครองปรปักษ์แล้ว เจ้าของที่ดินจะดำเนินการตอบโต้กับผู้ครอบครองได้อย่างไรบ้าง

ตอบ : การครอบครองปรปักษ์นั้น แม้จะเป็นการลงโทษเจ้าของทรัพย์สิน เพราะไม่ได้เอาใจใส่ใจดูแลทรัพย์สินของตน ดังนั้นกรรมสิทธิ์จึงตก

เป็นผู้แย่งการครอบครองซึ่งเอาใจใส่ที่จะใช้ประโยชน์ใน
ทรัพย์สินนั้นแทนก็ตาม แต่เพื่อความเป็นธรรมกฎหมายจึงเปิด
โอกาสให้เจ้าของผู้เกี่ยวข้องดูแลรักษาที่ดินที่จะได้เตียงหรือโต้แย้ง
คัดค้าน กำจัดการแย่งการครอบครองนั้น

ถาม : กรุณายกตัวอย่างกรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการเข้าครอบครองปรบักษ์
สักตัวอย่าง

ตอบ : คำพิพากษาฎีกา ๒๑๑/๒๕๔๔ สามารถที่จะเป็นตัวอย่างได้คือ
เรื่องมีอยู่ว่า ผู้ครอบครองอ้างว่าปลูกขายคาล่าเข้าไปเหนือที่ดิน
ของเขาเพียงเท่านั้นจะถือว่าได้มีการกระทำที่ถือว่าเป็นการยึดถือ
ครอบครองที่ดินได้ขายคาล่าไม่ได้ หรือ การที่สิ่งก่อสร้างที่ดินเอน
รุกเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นนั้นมิใช่เป็นการครอบครองที่ดินของผู้อื่น
ฉะนั้น เจ้าของที่ดินที่สิ่งปลูกสร้างของตนรุกเข้าไป จะอ้างการ
ครอบครองปรบักษ์ที่ดินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของตนไม่ได้

ถาม : นานเท่าใด ที่จะถือว่าผู้ครอบครองได้ครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สิน
อื่นครบตามกฎหมาย

ตอบ : หากทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งหามทรัพย์ ต้องครอบครองทรัพย์สินนั้น
ติดต่อกันเป็นเวลาถึง สิบปี และถ้าเป็นสิ่งหามทรัพย์ต้องครอบ
ครองเป็นเวลา ห้าปีเต็ม มิใช่ย่างเข้าปีที่ห้า ต้องเป็นการครอบ
ครองจนครบถ้วนแล้วแต่ชนิดของทรัพย์สิน

ถาม : การเข้าครอบครองปรบักษ์จะเริ่มนับตั้งแต่เจ้าของเดิมละทิ้งไป
เป็นเวลาสิบปี หรือจะเริ่มนับตั้งแต่ผู้ครอบครองคนใหม่เข้ามา
ครอบครองอยู่จนครบ สิบปี จะถือเวลาตั้งแต่เมื่อใด

ตอบ : ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้วว่า การครอบครองปรบักษ์นั้น จะ
ต้องเอาตามทีผู้เข้าครอบครองคนใหม่ได้เข้ามาครอบครองอยู่ตามหลัก
เกณฑ์ในกฎหมายมาตรา ๑๓๘๒ จนครบและได้สิทธิ แม้ว่าผู้เข้า
ครอบครองจะได้เข้าไปครอบครองนานเพียงใด การครอบครอง
นั้นไม่สมบูรณ์เพราะได้สิ้นสุดลงแล้ว และอายุความของการครอบ

ครองสะดุดหยุดลงหากบุคคลนั้นเปลี่ยนใจ และกลับเข้าครอบครองอีกครั้งแล้วเช่นนี้ จะต้องเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น จะนำระยะเวลาเดิมมานับต่อระยะเวลาใหม่โดยรวมนับเข้าด้วยกันไม่ได้ เพราะเป็นการเริ่มต้นของการเข้าครอบครองคนละเวลากัน

ถาม : เมื่อผู้ครอบครองได้เข้าการครอบครองและครบหลักเกณฑ์ของการครอบครองปรักษณ์แล้ว จะมีผลต่อตนเองและต่อบุคคลภายนอกได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ : การได้กรรมสิทธิ์ที่ดินโดยการครอบครองปรักษณ์นั้นไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่การได้กรรมสิทธิ์โดยการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินนั้นเป็นการกล่าวได้ว่าเป็นการได้กรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ที่จะสามารถใช้อ้างหรือยัน ตลอดจนยกขึ้นต่อสู้กับบุคคลภายนอกได้เสมอ เรื่องการขอจะจดทะเบียนนั้นเป็นไปตามกฎหมายที่ดิน

ถาม : หากทรัพย์ที่เข้าการครอบครองนั้น ถือว่าเป็นทรัพย์ที่ติดภาระติดพัน คือ ติดภาระจำนอง เป็นต้น ดังนี้แล้ว ผู้เข้าการครอบครองจะอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้หรือไม่

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๒ ผู้จำนองโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ติดจำนองไปยังบุคคลที่สาม หรือบุคคลภายนอก จำนองนั้นยังต้องติดไปเสมอ ผู้รับจำนองจึงได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ เพราะฉะนั้นจำนองย่อมติดไปกับทรัพย์สินที่ได้เข้าครอบครองปรักษณ์จนได้กรรมสิทธิ์ ดังนี้เราสามารถที่จะสรุปได้ว่า ส่วนของภาระติดพันที่ติดไปกับทรัพย์สินต่างๆ นั้น เป็นทรัพย์สินที่เป็นสิทธิที่ติดตัวไปกับทรัพย์สินด้วยทั้งสิ้นเพราะฉะนั้นย่อมติดไปกับตัวทรัพย์สินนั้นเสมอ ดังนั้น บุคคลใดครอบครองปรักษณ์ทรัพย์สินที่มีภาระติดพันย่อมไปได้กรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินและภาระติดพันผูกพันไปด้วย

ถาม : ช่วยสรุปถึงข้อดี และข้อเสีย สำหรับการครอบครองทรัพย์สินด้วย

ตอบ : การครอบครองทรัพย์สินนั้นถือว่า มีทั้งข้อดีพร้อมกันนั้นก็ยังมีข้อเสีย ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

ข้อดีของการครอบครองทรัพย์สินนั้น ขอแยกเป็นข้อๆ ไปเลย กล่าวคือ

หนึ่ง การครอบครองทรัพย์สินนั้นต้องการให้ครอบครองโดยสงบเนื่องจากกฎหมายไม่ต้องการให้แย่งกันซึ่งเป็นการทำลายความสงบของสังคม

สอง การครอบครองทรัพย์สินนั้นต้องที่จะให้เกิดการเข้าครอบครองในลักษณะเป็นไปโดยเปิดเผย ซึ่งจุดประสงค์นั้นก็เพื่อที่จะให้เจ้าของได้รู้ว่าผู้แย่งกรรมสิทธิ์แล้วนะ มีผลทำให้เจ้าของทรัพย์สินจะได้ป้องกันทรัพย์สินของตนให้ปลอดภัยจากการแย่งครอบครองจากบุคคลอื่นได้ด้วย

สาม ผู้ครอบครองจะต้องกระทำการครอบครองด้วยเจตนาที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นด้วย เพราะการครอบครองทรัพย์สินเป็นการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ถ้าหากผู้ครอบครองไม่ประสงค์ที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ไม่ควรที่จะยึดยึดถือให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ครอบครองไป

สี่ การครอบครองนั้นต้องครองทรัพย์สินในลักษณะติดต่อกันเป็นหลักเกณฑ์ที่แสดงให้เห็นความพากเพียรพยายามผู้ที่จะได้กรรมสิทธิ์เพราะต้องการครอบครองทำประโยชน์เป็นเวลานาน สี่ข้อดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นการมองข้อดีในแง่ของหลักเกณฑ์การครอบครองทรัพย์สิน หากมองในด้านระยะเวลาที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้เหมาะสมแล้ว ถึงแม้ว่าระยะเวลาการได้กรรมสิทธิ์นั้นจะสั้นกว่าประเทศอื่นๆ ก็ตาม แต่เพราะว่าในตอนนี้ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ทรัพย์สินควรใช้ให้เกิดประโยชน์มาก

ที่สุดที่สามารถจะเป็นไปได้ และส่วนในเรื่องอายุความแล้วเห็นได้ว่าการเข้าครอบครองปรปักษ์นั้นสัมพันธ์กับอายุความในทางอาญาด้วยคือ สิบปี ทำให้มีผลทางด้านการบังคับใช้ดังกล่าว นอกจากนี้ การจดทะเบียนการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์โดยการเข้าครอบครองปรปักษ์ ถึงแม้ว่าการครอบครองปรปักษ์ตาม มาตรา ๑๓๘๒ นี้จะได้บัญญัติให้ผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นทันทีโดยอัตโนมัติเมื่อปฏิบัติตามกฎหมายก็ตามแต่ การที่จะได้สิทธิ์คือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นนี้ ควรที่จะคุ้มครองผู้สุจริตก็คือ กฎหมายได้ให้จดทะเบียนการได้มาต่อเจ้าพนักงานที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน หากผู้ครอบครองปรปักษ์ไม่ได้ทำการจดทะเบียนการได้มาแล้วจะมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนมิได้ และผู้ครอบครองจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ที่ได้สิทธิ์มาโดยการเสียค่าตอบแทน คือ อาจจะเป็นเงินหรือเป็นค่าตอบแทนที่เป็นสิ่งของก็ได้ การเสียค่าตอบแทนต้องเสียโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วไม่ได้ เป็นการคุ้มครองผู้สุจริตตามกฎหมาย และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่เป็นกสิกร แต่ปรากฏว่าเขากลับต้องเช่าที่นาในการทำนา ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินเนื่องจากการถูกแย่งการครอบครอง หรือจะต้องเสียที่ดินไปเนื่องจากการเป็นหนี้รายทุน ซึ่งในที่สุดก็ต้องโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ใช้หนี้ซึ่งนับวันก็จะเพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อที่ดินเป็นของนายทุนเป็นส่วนใหญ่ การเข้าครอบครองปรปักษ์จึงเป็นหนทางอันหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินจากเจ้าของที่ดินมีที่ดินมากแต่ได้ปล่อยปละละเลยไม่สนใจที่จะทำประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นเลย

ส่วนข้อเสียของการครอบครองปรปักษ์นั้นเป็นผลให้เจ้าของที่ดินต้องเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินไปและหากผู้ครอบครอง

เป็นผู้มีอิทธิพลแล้วโอกาสในการเข้าครอบครองปรปักษ์มีมาก ในประเทศไทยที่ดินถูกทอดทิ้งมีทั้งที่ดินที่มีโฉนดและที่ดินที่เป็น ที่ดินมือเปล่า และเนื่องจากที่ดินเป็นเศรษฐกิจทรัพย์ทุกคนต่าง ต้องการเช่าถือเอาเป็นของตน ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือมักจะมีการถือ ที่ดินไว้มากจนเกินกำลังของตนที่จะยึดถือเข้าทำประโยชน์ แล้ว ทำอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดเช่นนี้ ทางแก้ก็คือ เมื่อเกิดหลักกฎหมาย เรื่องการครอบครองปรปักษ์ขึ้นแล้วผลของกฎหมายจะช่วยแก้ ปัญหาหรือไม่ ในเรื่องกรรมสิทธิ์เป็นระยะเวลาสิบปีนั้นเพื่อให้ ความเป็นธรรมแก่เจ้าของที่ดินแล้วจะต้องกำหนดเงื่อนไขเสียสิทธิไว้ ส่วนสิทธิการเข้าครอบครองนั้นใช้ระยะเวลาหนึ่งปี เพราะฉะนั้น ความแตกต่างของการดูแย้งการครอบครองกับการเข้าครอบครอง ปรปักษ์คือระยะเวลาต่างหาก

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

รุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์

ท่านที่เป็นเจ้าของที่ดิน อาจเป็นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญ เช่นที่ดินที่มีโฉนด น.ส. ๓ น.ส.๓ ก หรือเป็นที่ดินที่มีสิทธิครอบครองโดยไม่มีหนังสือสำคัญ หรือท่านที่เป็นเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง เช่น มีบ้าน มียุงฉาง ทรัพย์สินเหล่านั้นจะต้องเสียภาษี ซึ่งเรียกว่าภาษีนำร่องท้องที่

ถาม : ภาษี คืออะไร มีกี่ประเภท

ตอบ : ภาษีคือเงินที่รัฐเก็บจากประชาชนมีด้วยกันหลายประเภท เช่น ภาษีเงินได้ เก็บจากผู้ที่มีเงินได้ ภาษีการค้า เก็บจากผู้ประกอบการค้า ภาษีศุลกากรเก็บจากการนำสินค้าเข้าหรือออกนอกประเทศ ภาษีสรรพสามิต เก็บจากน้ำมัน สุรา ยาสูบ และไฟ ส่วนภาษีนำร่องท้องที่เป็นภาษีที่เก็บจากทรัพย์สิน

ถาม : ทรัพย์สินที่จะต้องเสียภาษีนำร่องท้องที่มีอะไรบ้าง

ตอบ : ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษีนำร่องท้องที่ ก็คือที่ดิน ซึ่งรวมทั้งที่ดินที่มีหนังสือสำคัญ เช่นที่ดินที่มีโฉนดที่ดินที่มี น.ส.๓ ที่ดินที่มี น.ส. ๓ ก ที่ดินที่มีใบไต่สวน หรือที่ดินที่มีใบ ส.ค.๑ หรือที่ดินไม่มีหนังสือสำคัญ เช่นที่ดินที่มีผู้ครอบครอง ทำประโยชน์ เช่นทำไร่ ทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่ครอบครองที่ว่างเปล่า หรือเป็นโรงเรือน เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย หรือสิ่งปลูกสร้าง เช่นยุงฉาง เล้าเปิดเล้าไก่ เล้าหมู คอกวัว คอกควาย ล้วนแต่เป็นทรัพย์สินที่จะต้องเสียภาษีนำร่องท้องที่ และแม้ทรัพย์สินเหล่านั้น ท่านที่เป็นเจ้าของจะไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ เช่นให้ผู้อื่นเช่า ทรัพย์สินดังกล่าว ก็ยังต้องเสียภาษีนำร่องท้องที่

ถาม : สรุปลแล้ว ท่านผู้ใดมีทรัพย์สินเป็นที่ดินหรือโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างแล้ว ไม่ว่าจะทำประโยชน์หรือไม่ทำประโยชน์ หรือให้คนอื่นเช่าทำประโยชน์ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ใช่หรือไม่

ตอบ : ถูกต้อง

ถาม : มีทรัพย์สินประเภทใดหรือไม่ที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่

ตอบ : ทรัพย์สินที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่นั้น มีด้วยกันหลายประเภท เช่น

๑. ที่ดินที่เป็นที่ตั้งพระราชวัง อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๒. ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น หนองน้ำสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ หรือที่ดินของรัฐที่ใช้ในกิจการของรัฐ เช่น ที่ดินอันเป็นที่ตั้งของที่ทำการของกระทรวง ทบวง กรม เช่น ที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด ที่ตั้งของศาลจังหวัด ที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ ล้วนแต่เป็นที่ดินที่เป็นของรัฐและใช้ในกิจการสาธารณะ

๓. ที่ดินของราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในกิจการของราชการส่วนท้องถิ่น หรือใช้เพื่อกิจการสาธารณะโดยมิได้หาประโยชน์ เช่น ที่ดินใช้เป็นที่ตั้งของศาลาเทศบาล สถานีดับเพลิงของเทศบาล ที่ทำการสุขาภิบาล

๔. ที่ดินที่ใช้เฉพาะการพยาบาลสาธารณะ เช่น ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลของรัฐหรือที่ดินที่ใช้เพื่อการศึกษา เช่น ที่ดินที่ใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนของรัฐบาล หรือที่ดินที่ใช้เพื่อการกุศลสาธารณะ เช่น ที่ดินที่ใช้เป็นที่พักฟื้นคนชรา เป็นต้น

๕. ที่ดินที่ใช้เฉพาะศาสนกิจศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เช่น ที่ดินของวัด ที่ดินของศาลเจ้า ที่ดินอันเป็นที่ตั้งสุเหร่า โบสถ์ของศาสนาคริสต์ เป็นต้น

๖. ที่ดินที่ใช้เป็นสุสานหรือศาสนิกสาธารณะ โดยมีได้รับประโยชน์ตอบแทน เช่น สุสาน หรือที่เผาศพเป็นสาธารณะ และไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทน หากเป็นสุสานหรือฌาปนกิจสถานที่มีผังศพ ซึ่งต้องเสียเงินเป็นค่าตอบแทน ไม่เข้าข่ายได้รับยกเว้นการเสียภาษีบำรุงท้องที่

๗. ที่ดินที่ใช้ในกิจการรถไฟ การประปา การไฟฟ้า หรือการทำเรือของรัฐ หรือที่ดินที่ใช้เป็นสนามบินของรัฐ ล้วนแต่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่

๘. ที่ดินที่ใช้ต่อเนื่องกับโรงเรียนที่ต้องเสียภาษีโรงเรียนและที่ดินอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น นายดำเป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งแล้วนายดำปลูกบ้านให้คนอื่นเช่า นายดำต้องเสียภาษีโรงเรียนและที่ดิน หากนายดำสร้างที่จอดรถอยู่ในบริเวณโรงเรียนและที่ดิน นายดำได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินอันเป็นที่ตั้งของที่จอดรถที่ยกเว้นไว้เช่นนี้ก็เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนขึ้น

๙. ที่ดินของเอกชนเฉพาะส่วนที่เจ้าของที่ดินยินยอมให้ทางราชการจัดใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยเจ้าของที่ดินมิได้ใช้หรือหาประโยชน์ในที่ดินเฉพาะส่วนนั้น เช่นเจ้าของที่ดินยอมให้กรมสามัญศึกษาใช้ที่ดินปลูกสร้างโรงเรียนขึ้นโดยไม่คิดค่าตอบแทนหรือหาผลประโยชน์ เจ้าของที่ดินนั้นได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่

นอกจากนี้ยังมีที่ดินอีกหลายประเภท ที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ เช่นที่ดินนั้นเป็นที่ตั้งของที่ทำการองค์การสหประชาชาติ ที่ดินอันเป็นที่ตั้งของสถานทูต หรือสถานกงสุล หรือที่ดินอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง เป็นต้น

ถาม : ผู้ที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่คือใครบ้าง

ตอบ : ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่คือเจ้าของที่ดิน คำว่าเจ้าของที่ดินนี้หมายถึงบุคคลที่เป็นบุคคลธรรมดา เช่น นายดำเป็น

เจ้าของที่ดินมีโฉนดแปลงหนึ่ง นายดำเป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือเป็นนิติบุคคล เช่น บริษัทดำแดง และสหหายจำกัด มีที่ดิน ๑ แปลง บริษัท ดำแดงและสหหาย จำกัด เป็นบุคคลที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ และนอกจากนี้ยังหมายถึง คณะบุคคลที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล เช่น นายดำนายแดง และนายขาว ร่วมกันถือกรรมสิทธิ์ที่ดินมีโฉนดแปลงหนึ่ง นายดำ นายแดง และนายขาว เป็นคณะบุคคลที่ไม่ใช่เป็นนิติบุคคล ก็เป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เช่นเดียวกัน คำว่าเจ้าของที่ดินนั้น หมายถึง เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือเป็นผู้ที่ครอบครองที่ดินอยู่ ในกรณีที่ที่ดินนี้มีเจ้าของร่วมกันหลายคน เจ้าของร่วมนั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบเสียภาษีบำรุงท้องที่

ถาม : ภาษีบำรุงท้องที่ที่ผู้มีหน้าที่ต้องเสียนั้นจะต้องเสียจำนวนมากน้อยเพียงใด อัตราเท่าใด

ตอบ : ที่ดินที่จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่นั้น จะเสียมากหรือน้อย ย่อมแล้วแต่ราคาของที่ดินนั้นว่า มีราคาสูงมากน้อยเพียงใด ราคาที่ดินที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษีนั้น มิใช่ถือราคาชั้นสูงหรือราคาชั้นต่ำ แต่ถือราคาปานกลาง โดยถือราคาปานกลางที่คณะกรรมการตีราคาปานกลางกำหนดซึ่งคณะกรรมการตีราคาปานกลางจะกำหนดราคาปานกลางขึ้นทุก ๔ ปี เมื่อทราบราคาปานกลางแล้วก็จะนำไปคิดภาษีตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ที่ดินมีราคาปานกลางไร่ละ ๒,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๒,๒๐๐ บาท ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ไร่ละ ๑๑ บาท เป็นต้น

ถาม : ผู้ที่มีที่ดิน ผู้นั้นจะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ โดยคิดจากราคาปานกลาง ที่คณะกรรมการตีราคาเป็นผู้กำหนด โดยคำนวณจากอัตราภาษีที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ มีกรณีใดบ้างที่ผู้เสียภาษีจะได้รับลดหย่อนการเสียภาษีบำรุงท้องที่

ตอบ : เจ้าของที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้าง อาจได้รับการลดหย่อนภาษีบำรุงท้องที่ในกรณีใดกรณีหนึ่งต่อไปนี้คือ

๑. ที่ดินนั้นเป็นที่ดินนอกเขตเทศบาลหรือนอกเขตสุขาภิบาล ได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๕ ไร่ เว้นแต่ข้อบัญญัติจังหวัดจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๓ ไร่ไม่ได้ เช่น นายคำมีที่ดินแปลงหนึ่งอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาล มีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ใช้ทำนาเอง นายคำยอมได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษี ๕ ไร่ คงเสียภาษีเพียง ๕ ไร่ที่เหลือเท่านั้น หรือนายขาวมีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาล มีเนื้อที่ ๕ ไร่ ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของตนเอง นายขาวได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เลย

๒. ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลหรือในเขตสุขาภิบาล ได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๑ ไร่ เว้นแต่เทศบัญญัติหรือข้อบังคับสุขาภิบาล จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๒๐๐ ตารางวาไม่ได้ ตัวอย่างเช่น นายคำมีที่ดินอยู่ในเขตเทศบาลตำบล มีเนื้อที่ ๓ ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง นายคำยอมได้ลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษี ๑ ไร่ คงเสียภาษีเพียง ๒ ไร่ที่เหลือเท่านั้น หรือนายขาวมีที่ดินอยู่ในเขตสุขาภิบาล มีเนื้อที่ ๑ ไร่ ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของตนเอง นายขาวได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เลย

๓. ที่ดินอยู่ในเขตเมืองพัทยา หรือเขตเทศบาลอื่นนอกเขตเทศบาลตำบล ได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๑๐๐ ตารางวา เว้นแต่ข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๕๐ ตารางวาไม่ได้ เช่น นายคำมีที่ดินอยู่ในเขตเทศบาล นครเชียงใหม่ มีเนื้อที่ ๓๐๐ ตารางวา ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง นายคำได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษี ๑๐๐ ตารางวา คงต้องเสียภาษีเพียง ๒๐๐ ตารางวา

ที่เหลือเท่านั้นหรือนายขวามีที่ดินอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีเนื้อที่ ๑๐๐ ตารางวาใช้เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง นายขวามีได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีเลย

๔. ที่ดินนั้นเป็นที่ดินอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จะได้รับลดหย่อนเพียงใดนั้นต้องพิจารณาถึงว่าที่ดินนั้นเป็นที่ชุมชนหนาแน่นหรือไม่ โดยแยกพิจารณาเป็น ๓ กรณี คือ

กรณีแรก ในท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นมาก ได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๑๐๐ ตารางวา เว้นแต่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๕๐ ตารางวาไม่ได้ เช่นนายคำมีที่ดินเนื้อที่ ๒๐๐ ตารางวา อยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นเขตชุมชนหนาแน่นมาก โดยนายคำมีที่ดินนั้นปลูกสร้างเป็นที่อยู่อาศัยของนายคำเอง นายคำได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เพียง ๑๐๐ ตารางวา คงเสียภาษีเพียง ๑๐๐ ตารางวาเท่านั้น

กรณีที่สอง ในท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นปานกลาง ได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๑ ไร่ เว้นแต่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๑๐๐ ตารางวาไม่ได้ เช่น นายคำมีที่ดินเนื้อที่ ๑ ไร่ อยู่ในเขตมีนบุรี ซึ่งเป็นเขตชุมชนหนาแน่นปานกลาง ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง นายคำได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เลย

กรณีที่สาม ในท้องที่ชนบทได้รับลดหย่อนไม่เกิน ๕ ไร่ เว้นแต่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่จะกำหนดให้ลดหย่อนน้อยกว่า ๓ ไร่ไม่ได้ เช่นนายคำมีที่ดินเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ใช้ทำนาในเขตท้องที่เขตหนองจอก นายคำได้รับลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ๕ ไร่ คงต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เพียง ๕ ไร่ที่เหลือเท่านั้น

ถาม : วิธีเสียภาษีบำรุงท้องที่นั้น ผู้ที่มีหน้าที่ต้องเสีย ต้องไปยื่นเสียที่ใด
เมื่อใด

ตอบ : ผู้ที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ที่ต้องไปยื่น-เสียภาษีบำรุงท้องที่
ปีละครั้งที่สำนักงานเทศบาลที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ภายในเดือนเมษายน
ของทุกปี หากที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาล กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
จะเป็นผู้ยื่นแบบแทนเจ้าของที่ดิน แต่เจ้าของที่ดินจะต้องไปชี้เขต
และแจ้งจำนวนที่ดินให้ทราบตามวันเวลาที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน
ประกาศให้ทราบ เมื่อยื่นแบบแสดงรายการแล้ว เจ้าพนักงานจะ
คำนวณเนื้อที่ดินและค่าภาษีตามราคาปานกลางและตามบัญชี
อัตราภาษีบำรุงท้องที่ แล้วแจ้งให้เจ้าของที่ดินทราบเป็นหนังสือว่า
จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ปีละเท่าใด เว้นแต่ที่ดินอยู่นอกเขต
เทศบาล เจ้าหน้าที่จะปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการ
กำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งภาษีที่แจ้งให้ทราบนี้ใช้ได้ตลอด
๕ ปี นับแต่ปีที่แจ้ง

เมื่อเจ้าของที่ดินได้รับแจ้งแล้ว มีหน้าที่จะต้องชำระภาษี
ภายในเดือนเมษายนของทุกปี มิฉะนั้นจะต้องรับผิดชอบเงิน
เพิ่มอีกร้อยละ ๒๐ ของจำนวนเงินภาษีที่จะต้องชำระ

ถาม : หากเจ้าของที่ดิน เห็นว่า ราคาปานกลางที่คณะกรรมการตีราคา
ปานกลางนั้นสูงเกินควร หรือเจ้าพนักงานประเมินเรียกเก็บภาษี
ไปไม่ถูกต้อง หรือเห็นว่าตนเองไม่อยู่ในข่ายจะต้องเสียภาษี
เจ้าของที่ดินนั้นมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้หรือไม่เพียงใด

ตอบ : เจ้าของที่ดินนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ภายใน
๓๐ วัน นับแต่วันประกาศราคาปานกลาง หรือวันที่ได้รับแจ้งการ
ประเมิน หากผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำวินิจฉัยอย่างไรแล้ว หาก
เจ้าของที่ดินยังไม่พอใจ เจ้าของที่ดินก็มีสิทธินำคดีมาฟ้องที่ศาล
ภาษีอากรกลาง ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง
คำวินิจฉัย จากผู้ว่าราชการจังหวัด

สิทธิการรับมรดก

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทนะรัชตะ

เรื่องของกาเนิดแก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องปกติที่เราๆ ท่านๆ ต้องพบเห็นเสมอไม่ว่าจะคนรอบข้างท่าน หรือ แม้แต่ตัวท่านเองในที่สุด นอกเหนือจากความเศร้าโศกที่ท่านมีแล้ว กฎหมายก็ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะบุคคลที่มีทรัพย์สินเงินทองหากตายไปทรัพย์สินนี้จะตกแก่ใครอย่างไร หากกฎหมายไม่เข้ามามีบทบาท ก็คงเกิดการแย่งชิงทรัพย์สินกันอย่างไม่เป็นธรรมแน่ แต่ปัญหาที่มักเกิดขึ้นอยู่เสมอก็เป็นเรื่องของ บุคคลที่ควรจะมีสิทธิในทรัพย์สินอย่างเต็มที่แต่กลับไม่มีสิทธิเพราะไม่ได้ทำให้ถูกต้องตามกฎหมายแต่แรก ปัญหาเหล่านี้ล้วนน่าสนใจนอกเหนือจากหลักเกณฑ์เบื้องต้นในเรื่องมรดก

ถาม : ขอให้อาจารย์กล่าวถึงขอบเขตของมรดกอย่างกว้างๆ เพื่อให้เข้าใจถึงสิทธิเบื้องต้นในเรื่องสิทธิการรับมรดก

ตอบ : ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่ากองมรดกคืออะไร กองมรดกก็คือกองทรัพย์สินของบุคคลขณะยังมีชีวิตอยู่นั่นเอง ซึ่งมีหลักการดังนี้

- กองทรัพย์สินจะมีเฉพาะนิติสัมพันธ์ที่เป็นเงินทองเท่านั้น ซึ่งสามารถคำนวณเป็นเงินได้กล่าวคือเป็นสิทธิต่อดัทรัพย์สินมิใช่สิทธิเฉพาะตัว

- มีความเป็นทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียว คือ บุคคลหนึ่งก็มีกองทรัพย์สินได้เพียง หนึ่งกอง ซึ่งรวมทั้งสินทรัพย์และหนี้สิน

- กองทรัพย์สินจะเกี่ยวพันกับสภาพบุคคลจนแยกไม่ออก เมื่อบุคคลตายกองทรัพย์สินก็จะกลายเป็นกองมรดก ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนตายและต้องไม่ได้มาเพราะเป็นเงื่อนไขแห่ง

การตายของคน ๆ นั้น

กฎหมายได้กำหนดให้มรดกตกทอดแก่ทายาท ซึ่งทายาทก็จะรับไปทั้งทรัพย์สินและความรับผิดชอบ หรือ หนี้ของเจ้ามรดกที่มีอยู่ขณะยังมีชีวิตและยังไม่ได้รับการชำระหนี้ แต่เมื่อเป็นหนี้ของกองมรดกมิใช่หนี้ส่วนตัวของทายาทก็ย่อมเฉลี่ยกันในหมู่ทายาท และไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่รับมา

ถาม : ทายาทมีกี่จำพวก และต่างกันอย่างไร

ตอบ : ในเรื่องของทายาทกฎหมายแบ่งออกเป็น ๒ จำพวกคือ

๑. ทายาทโดยธรรม ได้แก่

- ทายาทที่เป็นญาติ คือ ผู้สืบสันดาน, บิดามารดา, พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน, พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน, ปู่ ย่า ตา ยาย, ลุง ป้า น้า อา

- คู่สมรส

๒. ผู้รับพินัยกรรม ได้แก่

- ผู้รับพินัยกรรมทั่วไป กล่าวคือไม่ได้ระบุชัดว่าให้รับอะไร

- ผู้รับพินัยกรรมเฉพาะ คือ ผู้ที่ถูกระบุว่าจะได้รับทรัพย์สิน

ขึ้นไหน เช่น ยกที่ดิน ๑๐ ไร่ให้ลูกคนโต เงินสดให้ลูกคนรอง เป็นต้น

ถาม : แล้วบุตรบุญธรรมจะมีสิทธิได้รับมรดกหรือไม่

ตอบ : มีสิทธิในชั้นเดียวกับผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ข้อสำคัญอยู่ที่การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมต้องถูกต้องตามกฎหมาย

ถาม : ขอให้อาจารย์อธิบายถึงผู้มีสิทธิรับมรดกและการแบ่งทรัพย์สินมรดก

ตอบ : โดยหลักแล้วถ้าผู้ตายมิได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ การแบ่งทรัพย์สินมรดกก็ต้อง แบ่งตามลำดับชั้นของทายาท กล่าวคือ

ทายาทลำดับที่ ๑ **ผู้สืบสันดาน** คือบุตร โดยหลักแล้วควรเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย คือ

- เป็นบุตรที่บิดามารดาสมรสกันแต่แรก

- บิดามารดาไปจดทะเบียนสมรสในภายหลัง มีผลนับแต่
จดทะเบียน

- ได้มีการฟ้องให้รับเด็กเป็นบุตร มีผลตั้งแต่ศาลพิพากษา
- บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
- เด็กเกิดภายใน ๓๑๐ วันนับแต่การสมรสสิ้นสุด
- เด็กเกิดภายใน ๓๑๐ วันนับแต่จดทะเบียนซ้อน

นอกจากนี้ในชั้นของผู้สืบสันดาน กฎหมายยังบัญญัติให้รวม
ถึงบุตรที่บิดารับรองแล้วแม้โดยพฤตินัยให้รับมรดกได้ และบุตร
บุญธรรมที่จดทะเบียนรับแล้วด้วย

ทายาทลำดับที่ ๒ บิดามารดา คือสืบสายตรงขึ้นไปโดย
ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงมารดา
เลี้ยงเพราะบุตรย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาคน
เสมอ กรณีบิดามักมีปัญหา ต้องเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายเสมอ
และหมายถึงบิดามารดาของเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่รวมถึงบิดา
มารดาของคู่สมรส กรณีบุตรบุญธรรมบิดาที่แท้จริงยังถือเป็น
ทายาทของบุตรอยู่

ทายาทลำดับที่ ๓ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน คือ
พี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาที่สมรสกันโดยชอบ

ทายาทลำดับที่ ๔ พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดา
เดียวกัน คือ อาจร่วมแต่บิดาหรือมารดาเพียง ฝ่ายเดียว ถ้า
บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันโดยชอบ แม้จะเกิดจากบิดา
มารดาเดียวกันก็เป็นพี่น้องร่วมกันในลำดับนี้เท่านั้น

ทายาทลำดับที่ ๕ ปู่ ย่า ตา ยาย ปู่ย่า คือ บิดามารดา
ของบิดาเจ้ามรดก ตา ยาย คือ บิดามารดาของมารดาเจ้ามรดก
นอกนั้นไม่ถือว่าเป็นทายาทโดยธรรม

ทายาทลำดับที่ ๖ ลูก ป้า น้า อา คือ ลูก ป้า น้า อา
ทางสายโลหิตของเจ้ามรดกเท่านั้น และไม่รวมถึงคู่สมรสของ ลูก

ป่า น้ำ อา

ถาม : เมื่อมีทายาทมากมายหลายลำดับอย่างนี้จะแบ่งรับมรดกกันอย่างไร แล้วทำไมกฎหมายต้องให้มีลำดับชั้น ทำไมไม่แบ่งให้เท่าๆ กัน

ตอบ : กฎหมายให้มีลำดับชั้นก็เพราะ มีใช้จะมีสิทธิรับมรดกทุกลำดับ แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลัง โดยหลักแล้วลำดับต้น ตัดสิทธิลำดับหลัง แต่ก็มีข้อยกเว้นบางประการ

แล้วที่ถามว่าจะแบ่งรับมรดกกันอย่างไร ก็ขออธิบายให้เข้าใจง่ายๆ ดังนี้

ทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ ที่ยังไม่ขาดสายในลำดับหนึ่งๆ ทายาทในลำดับถัดไปก็ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายเลย กรณีนี้หมายความว่า สมมติว่ามีทายาทชั้นผู้สืบสันดานที่ยังมีชีวิตอยู่ทายาทลำดับอื่นๆ ลงไปก็จะไม่มีใครมีสิทธิรับมรดกเลย ถึงแม้ตัวผู้สืบสันดานคนแรกของชั้นนี้ตาย ถ้ามีผู้สืบสันดานของผู้ที่ตายก่อนเจ้ามรดกนี้อยู่ก็อาจรับมรดกแทนที่ ได้ตลอดสาย ซึ่งการรับมรดกแทนที่ทำได้ในทายาทลำดับที่ ๑, ๓, ๔, ๖ และการตัดสิทธินี้ก็จะมีอยู่ต่อไปเรื่อยๆ เช่น หากไม่มีลำดับที่ ๑ มีลำดับที่ ๒ ทายาทลำดับที่ ๒ ก็จะถูกตัดสิทธิลำดับอื่นๆ

แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้ายังมีชั้นของผู้สืบสันดานอยู่ก็ไม่ตัดสิทธิชั้นบิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ให้รับมรดกได้ด้วยเสมือนทายาทชั้นบุตร และในการแบ่งทรัพย์สินมรดกในชั้นเดียวกันย่อมได้ส่วนแบ่งเท่าๆ กัน

ถาม : แล้วคู่สมรสจะมีสิทธิได้รับมรดกหรือไม่

ตอบ : มีสิทธิ นอกจากเรื่องสินสมรสตามกฎหมายครอบครัวแล้ว ก็ยังมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมด้วย กล่าวคือ

๑) ถ้ามีทายาทชั้นผู้สืบสันดานอยู่ คู่สมรสจะได้มรดกเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร

๒) ถ้ามีทายาทชั้นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน คือชั้นที่ ๓

หรือ ไม่มีทายาทลำดับที่ ๑ ผู้สืบสันดาน แต่มีทายาทลำดับที่ ๒
บิดามารดา คู่สมรสมีสิทธิในมรดกทั้งหนึ่ง

๓) ถ้ามีทายาทลำดับที่ ๔ พี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดา
เดียวกัน หรือมีทายาทลำดับที่ ๖ หลง ป้า น้า อา หรือมีทายาท
ลำดับที่ ๕ ปู่ ย่า ตา ยาย แล้ว แต่กรณี คู่สมรสมีสิทธิได้ ๒ ใน ๓

๔) ถ้าไม่มีทายาทโดยธรรมเลยคู่สมรสย่อมได้มรดกไปทั้งหมด
แต่มีข้อแม้ยู่ว่าคู่สมรสต้องยังมีชีวิตอยู่และได้สมรสกับเจ้า
มรดกโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจดทะเบียนสมรสกัน ถ้ามิใช่คู่
สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่มีสิทธิรับมรดกและไม่มีสิทธิหน้าที่
และความรับผิดชอบในฐานะทายาทโดยธรรมอันเกี่ยวกับกองมรดกด้วย

ถาม : การจดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดกนี้ฟังดูแล้วมีความสำคัญมาก

ตอบ : สำคัญมากเพราะที่มีการฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาลก็มักจะเกี่ยวกับเรื่องนี้
เพราะหากได้มีการปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายแต่แรกแล้ว การ
แบ่งปันทรัพย์มรดกแก่ทายาททุกคนก็ชัดเจน แต่หากไม่ปฏิบัติ
ตามกฎหมายมาแต่แรก ก็เกิดการเรียกร้องสิทธิกันขึ้นและมักจะ
มีเรื่องปรากฏในชั้นบุตรเสมอๆ

จะยกตัวอย่างปัญหาที่บิดามารดาไม่จดทะเบียนสมรสกัน เช่น
บิดา มารดามีได้สมรสกันให้ถูกต้องแต่อยู่กินกันอย่างเปิดเผย
พอเกิดบุตร บิดาก็มีพฤติการณ์ให้การรับรอง เช่น พาไปเข้าโรงเรียน
ให้ค่าขนม ส่งเสียต่างๆ เมื่อมีคนมาทำละเมิดขับรถชนบิดา
ตาย มารดาขอมฟ้องผู้ทำละเมิดไม่ได้เพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ตามกฎหมาย บุตรนอกกฎหมายจึงฟ้องเรียกค่าปลงศพ, ค่าขาด
ไร้อุปการะ และ ให้ศาลมีคำสั่งเรื่องทรัพย์มรดก กรณีเช่นนี้แม้
เป็นบิดา และ บุตร กันจริง บิดามีการยอมรับอย่างเปิดเผยศาล
ย่อมให้ได้แต่ มรดก และค่าปลงศพที่ออกไปจริงไม่ได้ค่าขาดไร้
อุปการะเพราะบิดาไม่มีหน้าที่อุปการะตามกฎหมายในขณะที่ตาย
บุตรจึงไม่มีสิทธินี้

อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ ในเรื่องลำดับชั้นของทายาทอย่างที กล่าวมาแล้วว่าเมื่อบิดามารดาไม่จดทะเบียนสมรสในระหว่าง บุตรที่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดากันกฎหมายให้ถือเป็นเพียงพี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดากันคือ ทายาทลำดับที่ ๔ เท่านั้น ไม่ ใช่อยาทลำดับที่ ๓ อย่างที่ควรจะเป็น

เช่นบิดามารดาอยู่กินกันไม่จดทะเบียนสมรสมีบุตรคือ ก, ข, ค, ง, ในระหว่าง ก, ข, ค, ง หากใครตายไปคนใดคนหนึ่งพี่น้องที่ยังเหลือ ถือเป็นทายาทลำดับ ๔

จะเห็นได้ว่าการทำไม่ถูกต้องตามกฎหมายมีผลทำให้สิทธิ การรับมรดกและสิทธิอื่นๆ เปลี่ยนไปเลย ก็ควรทำให้ถูกต้องไว้

ถาม : มีปัญหาอยากเรียนถาม สมมติว่าถ้าชายและหญิงได้เสียชีวิตกิน กันมีบุตร ๓ คน คือ ก, ข, ค หลังจากมีลูก ฝ่ายชายก็หนีไป ปี ๒๕๑๙ บุตรคนหนึ่งคือ ก ตาย พอปี ๒๕๓๒ ชายและหญิง กลับมาจดทะเบียนสมรส ซึ่งตามกฎหมายแล้ว การจดทะเบียน สมรสนี้มีผลเมื่อปี ๒๕๓๒ และบุตรจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย นับแต่เมื่อจดทะเบียนสมรส ข, ค ย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ของชายแต่ ก.จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ ชายหรือไม่ ถ้า ชายมีมรดก ๔ ล้านบาท ใครจะมีสิทธิ

ตอบ : บางท่านว่า ถ้า ก. จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายและผู้สืบสันดาน ของ ก. ในสายของ ก. จะรับมรดกแทนที่ ก. ได้ในมรดกของ ชายคนนี้ ก. จะต้องมิสภาพบุคคลและฐานะของบุตรชอบด้วย กฎหมายในขณะที่เจ้ามรดกตาย

แต่มีความเห็นว่าการที่พ่อแม่จดทะเบียนสมรสจะมีผลไปถึง ลูกเปรียบเทียบกับมาตรา ๑๕๕๖ ประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ ในวรรคที่ ๔ ได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กตายในระหว่าง ที่เด็กนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรอยู่ ผู้สืบสันดาน ของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้.....” จึงเห็นได้ว่าแม้

เด็กตายไปแล้วก็ยังมีสิทธิฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรได้ ดังนั้นสภาพแห่งสิทธิ ก,ข,ค จึงเท่ากัน หาก ก. ยังมีชีวิตก็จะได้สิทธิเท่าๆกัน ความตายไม่น่าเป็นเหตุตัดสิทธิให้ฐานะของบุตรสูญเสียไป

เมื่อ ก. เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ทายาททางสายของ ก. ก็ยังมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้

ถาม : เมื่อได้อธิบายเรื่องทายาทโดยธรรมมาแล้ว แล้วทายาทโดยพินัยกรรมเป็นอย่างไร

ตอบ : อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีผู้รับพินัยกรรม ๒ อย่างคือ

๑. ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป มีสิทธิและความรับผิดชอบเดียวกับทายาทโดยธรรม

๒. ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ มีสิทธิและความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ระบุไว้เท่านั้น และถ้ามีข้อสงสัยกฎหมายก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ

แต่สิ่งที่สำคัญของพินัยกรรม ก็คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแสดงเจตนาทำพินัยกรรมเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือในการต่างๆ

ซึ่งจะให้ผลบังคับตามกฎหมายได้เมื่อตนตาย และการแสดงเจตนาที่ย่อมทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุดท้าย โดยพินัยกรรมที่กฎหมายจะยอมรับว่ามีผลต้องทำตามแบบ เช่น เขียนด้วยลายมือตนเองทั้งฉบับ, ทำต่อหน้าพยาน ๒ คน, ทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น แต่ผู้ที่จะทำพินัยกรรมได้ต้องมีอายุครบ ๑๕ ปี บริบูรณ์ มิฉะนั้น พินัยกรรมก็จะเป็นโมฆะ และทายาทโดยพินัยกรรมนี้ต้องไม่ตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม

ถาม : สิทธิของบุคคลที่สาม คือเจ้าหนี้ของเจ้ามรดกมีอย่างไร

ตอบ : ถ้าเป็นเจ้าหนี้ในมูลหนี้เดิมในกองทรัพย์สินของผู้ตาย มิใช่เกิดสิทธิเมื่อลูกหนี้ตายสิทธิเรียกร้องยังมีอยู่ ในกรณียังไม่แบ่งมรดก

เจ้าหน้าที่กองมรดกจะบังคับชำระหนี้เอาได้จากทรัพย์สินในกองมรดก
ในกรณีที่แบ่งมรดกแล้วเจ้าหน้าที่กองมรดกก็ต้องเรียกเอาจากทายาท
แต่ทายาทที่ถูกฟ้องไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ได้รับ มี
ข้อควรระวังว่า กฎหมายบัญญัติให้อายุความในสิทธิฟ้องร้องของ
เจ้าหนี้มีเพียง ๑ ปี แม้เดิมมีอายุความยาวกว่า ๑ ปีก็ลดลงเหลือ
เพียง ๑ ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกได้รู้หรือควรรู้ ถึงความตายของ
เจ้ามรดก แต่มีข้อยกเว้น หากเป็นเจ้าหนี้ จำนำ, จำนอง, บุริมสิทธิ,
ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ยังใช้สิทธิได้แม้ขาดอายุความในหนึ่งประธาน
แล้วแต่ห้ามคิดดอกเบี้ยที่ค้างเกิน ๕ ปี

ถาม : ในส่วนของทายาทอายุความเป็นอย่างไร

ตอบ : ให้ฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่เจ้ามรดกตาย หรือเมื่อทายาทโดยธรรม
ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

ส่วนข้อกำหนดในพินัยกรรมก็ควรฟ้องร้องภายใน ๑ ปี นับแต่
ผู้รับพินัยกรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงสิทธิที่ตนมีอยู่ตามพินัยกรรม
แต่สิทธิอายุความต่างๆ ห้ามมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนด ๑๐ ปี
นับแต่เจ้ามรดกตาย

ถาม : เท่าที่อาจารย์ได้กล่าวมาผู้มีสิทธิรับมรดกมีเพียงทายาทหรือ

ตอบ : ในเรื่องของมรดกเรามักเข้าใจว่าผู้มีสิทธิรับมรดกมีเพียงทายาท
แต่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิรับมรดกได้ถึง ๓ ประเภท คือ
ทายาท, วัด, แผ่นดิน กรณีทายาทก็ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว, วัด
ทรัพย์สินของเจ้ามรดกตกเป็นของวัดได้ ทั้งนี้ถ้าเจ้ามรดกเป็น
พระภิกษุ และ ได้ทรัพย์สินมาในระหว่างที่ท่านอยู่ในสมณะเพศ
เมื่อท่านถึงแก่ภรรณาทรัพย์สินของท่านย่อมตกแก่วัดที่เป็นภุมิ
ลำเนาของท่าน ในกรณีนี้ไม่ถือว่าวัดเป็นทายาทโดยธรรมถือว่า
ตกแก่วัดเพราะอำนาจกฎหมาย ถ้าเป็นการรับทรัพย์สินตามพินัยกรรม
ย่อมถือว่าวัดเป็นผู้รับพินัยกรรม ทรัพย์สินตามพินัยกรรมย่อมเป็น
มรดก

กรณีแผ่นดิน ถ้าผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรม หรือผู้รับ
พินัยกรรม หรือการตั้งมรดกนิติตามพินัยกรรมมรดกของบุคคลนั้น
ตกทอดแก่แผ่นดิน คือเป็นของรัฐ

ถาม : เมื่อกฎเกณฑ์เรื่องมรดกมีมากมายและซับซ้อนจำเป็นหรือไม่ว่า
ทายาทต้องดำเนินการต่างๆ ให้ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมดด้วย
ตัวเอง

ตอบ : ไม่เสมอไป เพียง รู้ถึงสิทธิในฐานะผู้มีสิทธิรับมรดกและอายุ
ความฟ้องร้อง หลักเบื้องต้นอย่างที่กล่าวมาแล้วเพราะกฎหมาย
ไม่ได้บังคับให้ทายาทต้องจัดการเอง แต่จะให้มิผู้จัดการมรดก
ช่วยจัดการให้ ซึ่งอาจมาจากคำสั่งของผู้ตายตามพินัยกรรม หรือ
จากคำสั่งของศาล ในทางปฏิบัติแล้วการจะเป็นผู้จัดการมรดก
โดยถูกต้องตามกระบวนการแล้วจะต้องมาร้องขอให้ศาลเป็นผู้ไต่สวน
ถึงความถูกต้องและมีคำสั่งแต่งตั้ง

นานาปัญหาเกี่ยวกับพินัยกรรม

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

ถาม : พินัยกรรมคืออะไร

ตอบ : พินัยกรรม คือ การแสดงเจตนากำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หรือในการต่างๆ อันจะให้เกิดผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตาย

ถาม : คำว่า กำหนดการเมื่อตาย หมายความว่าอย่างไร

ตอบ : หมายความว่า ผู้ตายหรือเจ้ามรดกจะต้องแสดงเจตนาไว้ล่วงหน้าในพินัยกรรม ว่าเมื่อตนได้ตายไปแล้ว จะจัดการเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินของตนหรือการต่างๆ ได้อย่างไร ผลทางกฎหมายของการเมื่อตายนี้มีความสำคัญมาก เพราะมีหลายรายที่ใช้ข้อความในเอกสารว่าพินัยกรรม ระบุการจัดการทรัพย์สินว่าต้องการมอบให้แก่ใครบ้างในเอกสารดังกล่าว แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นการแสดงเจตนาไว้เมื่อตาย เพื่อให้มีผลเมื่อตนตายไปแล้ว จึงไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม เมื่อเจ้าของเอกสารตายไปจริงๆ กฎหมายก็ไม่ยอมรับบังคับให้ตามเอกสารนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖-๔๗/๒๔๔๕)

ถาม : จำเป็นด้วยหรือไม่ที่จะต้องมีการตายไว้ด้วย ถ้าไม่มีคำนี้ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ : กฎหมายไม่ได้สนใจกับถ้อยคำตายตัวเช่นนั้น ขอเพียงแต่อ่านเข้าใจได้ว่าเจ้าของเอกสารนั้นต้องการให้มีการจัดการทรัพย์สินของตนหรือจัดการใดๆ เมื่อตนตายแล้ว กฎหมายก็ถือว่าเป็นพินัยกรรมแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๕/๒๔๔๘) ในทำนองกลับกัน แม้จะเขียนว่าเอกสารนี้เป็นพินัยกรรมเป็นการกำหนดเมื่อตาย แต่เมื่ออ่านข้อความทั้งฉบับแล้วปรากฏว่าผู้ตายต้องการให้มีผล

เป็นการแบ่งทรัพย์สิน ตั้งแต่วันที่ตนเขียนเอกสารเลย อย่างนี้ก็มี
ใช้พินัยกรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๗/๒๕๐๕)

ถาม : คำว่า ในเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือในการต่างๆ
หมายความว่าอย่างไร

ตอบ : หมายความว่า ในเรื่องของทรัพย์สินจะต้องเป็นทรัพย์สินของตน
เองเท่านั้น ผู้ทำพินัยกรรมไม่มีอำนาจเขียนพินัยกรรมยกทรัพย์สิน
ของคนอื่นให้กับอีกคนหนึ่ง เช่น สามีทำพินัยกรรมยกทรัพย์สิน
ของสามีและภริยาให้กับบุคคลอื่น เมื่อสามีตาย พินัยกรรม
สมบูรณ์เฉพาะในส่วนของสามีเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงส่วนของภริยา
(คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๖/๒๕๗๔)

ส่วนคำว่า การต่างๆ มีความหมายกว้าง อาจจะเป็นการ
ตั้งมูลนิธิก็ได้หรือการอุทิศดวงดาหรืออุทิศศพให้กับโรงพยาบาลก็ได้
(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๔/๒๕๐๘)

แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีแม้จะเป็นทรัพย์สินของตนเอง
ก็อาจจะทำพินัยกรรมยกให้คนอื่นไม่ได้ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่า
ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัว ผู้เช่าจะทำพินัยกรรมยกให้ใครไม่ได้เว้นแต่
ผู้ให้เช่าจะยินยอม แต่ผู้ให้เช่าจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินและ
สิทธิตามสัญญาเช่าให้กับบุคคลอื่นก็ได้ หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ
ผู้ตายจะทำพินัยกรรมที่มีผลลบล้างสัญญาประนีประนอมยอมความ
ซึ่งผู้ตายได้ทำไว้กับบุคคลอื่นก่อนตายไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่
๑๒๑๐/๒๕๑๐) ดังนั้นถ้าผู้ตายตกลงประนีประนอมยอมความกับ
บุคคลใดไว้ก่อนตายว่า ถ้าใครตายก่อนให้ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้
ตายทีหลัง ย่อมเป็นไปตามนั้น ผู้ใดจะอ้างสิทธิในทรัพย์สินนั้น
โดยอาศัยพินัยกรรมของผู้ที่ตายก่อนไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา
ที่ ๘๕๓/๒๕๐๕)

ถาม : กฎหมายได้กำหนดรูปแบบหรือไม่ว่าการทำพินัยกรรมจะต้องทำ
อย่างไร

ตอบ : เนื่องจากพินัยกรรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่ามีผลเมื่อเจ้ามรดกตาย ซึ่งผู้ตายย่อมไม่สามารถชี้แจงในภายหลังได้ว่าที่ตนต้องการนั้น ความจริงเป็นอย่างไร ดังนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดแบบของพินัยกรรมไว้ แต่เพื่อความสะดวกและป้องกันมิให้เจตนาของเจ้ามรดกต้องสิ้นผลไปโดยง่าย กฎหมายจึงกำหนดแบบของพินัยกรรมไว้หลายแบบ ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ บุคคลจะทำพินัยกรรมแบบไหนก็ได้

แบบของพินัยกรรมมี ๕ แบบ ได้แก่

(๑) พินัยกรรมแบบธรรมดา

๑) ต้องทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำนั้น (มิใช่วันที่ทำพินัยกรรมเสร็จ) และจะให้ผู้อื่นเขียนหรือพิมพ์ก็ได้

๒) ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คน พร้อมกัน

๓) พยาน ๒ คนนั้น ต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรม

๔) ในกรณีที่มีการขาด ลบ ตก เต็ม แก้ไข เปลี่ยนแปลง ในพินัยกรรม ก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ และ ๓ ถ้าไม่ทำเช่นนั้น ก็ต้องถือตามพินัยกรรมเดิมที่มีอยู่

๕) ผู้ทำพินัยกรรมจะลงลายพิมพ์นิ้วมือแทนลงลายมือชื่อ โดยมีพยาน ๒ คนรับรองก็ได้ แต่จะใช้แกงไตหรือเครื่องหมายอื่น ลงแทนไม่ได้

(๒) พินัยกรรมแบบทำเป็นเอกสารเขียนเองทั้งฉบับ

๑) ทำเป็นหนังสือโดยเขียนทั้งหมดด้วยตนเอง

๒) ต้องลงวัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรม

๓) ผู้ทำพินัยกรรมต้องเขียนข้อความทั้งหมดด้วยมือของตนเอง และลงลายมือชื่อของตน จะใช้แกงไตหรือลงลายพิมพ์ นิ้วมือแทนไม่ได้

๔) การขุด ลบ ตก เต็ม ต้องลงลายมือชื่อของผู้ทำ
พินัยกรรมกำกับไว้เท่านั้น

(๓) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

๑) ผู้ทำพินัยกรรมต้องไปแจ้งข้อความที่ตนประสงค์จะ
ให้ใส่ไว้ในพินัยกรรมของตนแก่นายอำเภอและต่อหน้าพยานอีก
อย่างน้อย ๒ คน พร้อมกัน

๒) นายอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมแจ้ง
ให้ทราบนั้นลงไว้แล้วให้อ่านข้อความนั้นให้ผู้ทำพินัยกรรมและ
พยานฟัง

๓) เมื่อผู้ทำพินัยกรรมและพยานทราบแน่ชัดว่า
ข้อความที่นายอำเภอจดนั้นเป็นการถูกต้องตรงกับที่ผู้ทำ
พินัยกรรมแจ้งไว้ แล้วจึงให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือ
ชื่อไว้เป็นสำคัญ

๔) นายอำเภอต้องลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ทั้งจด
ลงไว้ด้วยตนเองเป็นสำคัญว่าพินัยกรรมนั้นได้ทำขึ้นถูกต้องตามที่
กล่าวในข้อ ๑ ถึง ๓ ข้างต้น แล้วประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

๕) การขุด ลบ ตก เต็ม แกะไข ประการอื่นในการทำ
พินัยกรรม ต้องมีลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรม และนายอำเภอ

๖) ผู้ทำพินัยกรรมจะลงลายพิมพ์นิ้วมือและมีพยานรับ
รอง ๒ คน แทนลงลายมือชื่อก็ได้

(๔) แบบเอกสารลับ

๑) ต้องทำเป็นหนังสือ จะเขียนหรือพิมพ์เองหรือให้ผู้อื่น
ทำก็ได้

๒) ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อในพินัยกรรม

๓) ผู้ทำพินัยกรรมต้องฉีกพินัยกรรมนั้น แล้วลงลาย
มือชื่อตามรอยฉีกนั้น

๔) นำพินัยกรรมที่ฉีกนั้นไปแสดงต่อหน้านายอำเภอ

และพยานอีกอย่างน้อย ๒ คน และให้ถ้อยคำต่อบุคคลทั้งหมด เหล่านั้นว่าเป็นพินัยกรรมของตน ถ้าพินัยกรรมนั้นผู้ทำพินัยกรรมมิได้เป็นผู้เขียนเองโดยตลอด ก็ต้องแจ้งนามและภูมิลำเนาของผู้เขียนให้ทราบด้วย

๔) เมื่อนายอำเภोजดถ้อยคำของผู้ทำพินัยกรรม และวันเดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมมาแสดงไว้บนซองนั้นและประทับตราตำแหน่ง แล้วให้นายอำเภอ ผู้ทำพินัยกรรม และพยานลงลายมือชื่อบนซอง

๖) การขูด ลบ ตก เต็ม แก้ไข ประการอื่นในการทำพินัยกรรม ต้องมีลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมกำกับไว้

๗) ผู้ทำพินัยกรรมจะลงลายพิมพ์นิ้วมือ และมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง ๒ คน แทนลงลายมือชื่อก็ได้

๕) พินัยกรรมแบบด้วยวาจา

๑) ต้องมีพฤติการณ์พิเศษซึ่งไม่สามารถจะทำพินัยกรรมตามแบบอื่นๆ ที่กล่าวมาได้ เช่น ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตายหรือการมีโรคระบาดหรือสงคราม จึงจะทำพินัยกรรมด้วยวาจาได้

๒) ผู้ทำพินัยกรรมต้องแสดงเจตนาที่กำหนดข้อกำหนดต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน ซึ่งอยู่พร้อมกัน ณ ที่นั้น

๓) พยาน ๒ คนนั้น ต้องไปแสดงตนต่อหน้านายอำเภอ โดยมีชักช้า และแจ้งข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมได้สั่งไว้ด้วยวาจานั้น และต้องแจ้งวัน เดือน ปี สถานที่ทำพินัยกรรมรวมทั้งพฤติการณ์พิเศษนั้น

๔) นายอำเภอต้องจดแจ้งข้อความที่พยานได้แจ้งไว้ และพยาน ๒ คนนั้นต้องลงลายมือชื่อหรือลงลายนิ้วมือ โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง ๒ คนก็ได้

ถาม : ถ้าหากไม่ทำตามแบบพินัยกรรมนั้นจะใช้ได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ถ้าไม่ทำตามแบบใดแบบหนึ่งใน ๕ แบบพินัยกรรมนั้นจะตกเป็นโมฆะ ใช้บังคับไม่ได้ เว้นแต่การที่โมฆะตามแบบพินัยกรรมอย่างหนึ่ง จะสมบูรณ์ครบถ้วนในอีกแบบหนึ่ง เช่น ต้องการทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง แต่เขียนเองทั้งฉบับ ลงวัน เดือน ปี และ ลงลายมือชื่อของตน โดยลืมให้พยานลงลายมือชื่อ พินัยกรรมฉบับนี้แม้จะส่งให้นายอำเภอดำเนินการต่อไป ก็ยังคงเป็นโมฆะตามแบบพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง แต่ยังคงสมบูรณ์ตามแบบพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ

ถาม : พินัยกรรมมีรายละเอียดมากมาย จะต้องทำเป็นเอกสารสำคัญต่างหากหรือไม่

ตอบ : ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้น พินัยกรรมบางแบบก็ทำได้ง่ายมาก เช่น แบบเขียนเองทั้งฉบับ ซึ่งจริงๆ แล้วอาจเป็นรูปจดหมายหนังสือถึงบุตรก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๑๕/๒๕๑๒) เขียนไว้ในสมุดบันทึทหรือไดอารี่ก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๔-๘๘๕/๒๕๒๗)

ถาม : ถ้าพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับทำเป็นรูปจดหมายก็ได้ จำเป็นหรือไม่ที่จดหมายหรือหนังสือนั้น ต้องมีไปถึงผู้รับมรดกตามพินัยกรรม

ตอบ : ไม่จำเป็น เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๓/๒๕๔๒ วินิจฉัยว่า ผู้ตายทำหนังสือ มีข้อความถึงผู้รับฝากเงินว่า ให้ผู้มีชื่อตั้งระบุไว้เป็นผู้เบิกถอนเงินได้ ถ้าตนตายแล้วมีเงินเหลือเท่าไร ให้เด็กที่ระบุชื่อไว้เป็นผู้เบิกถอนได้ ถ้าเด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะเบิกถอนเงินทั้งหมดไม่ได้ ให้เบิกมาใช้จ่ายได้แต่พอสมควรแล้วแต่ผู้ที่ระบุชื่อไว้ข้างต้นจะเห็นสมควร ตอนท้ายมีข้อความว่า ได้อ่านทวนให้ผู้ทำหนังสือฟังแล้ว ได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้รู้เห็นเป็นสำคัญนั้น ถือได้ว่าหนังสือมีข้อกำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของผู้ตาย จึงเป็นพินัยกรรม

ถาม : ถ้าหากพยานในพินัยกรรมไม่ได้เขียนไว้ว่าเป็นพยาน จะถือว่า

เป็นพยานในพินัยกรรมได้หรือไม่

ตอบ : ในกรณีนี้ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๓/๑๒ วินิจฉัยว่า พยานในพินัยกรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องเขียนคำว่าพยานไว้ท้ายชื่อ เป็นแต่เพียงเขาได้มีส่วนทราบข้อความได้เห็นและลงลายมือชื่อไว้มีข้อความให้เห็นได้ว่าเป็นพยานก็ถือว่าเป็นพยานในพินัยกรรม

ถาม : บุคคลที่จะเป็นพยานในพินัยกรรมได้นั้น กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติไว้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ในนิติกรรมสัญญาทั่วไป กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของพยานไว้ แต่ในเรื่องของพินัยกรรมนั้น กฎหมายให้ความสำคัญมาก โดยกำหนดคุณสมบัติของพยานไว้ดังนี้ คือ จะต้องไม่เป็นผู้ซึ่งไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นบุคคลที่วิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ จะต้องไม่เป็นผู้ที่หูหนวก เป็นใบ้หรือตาบอดทั้งสองข้าง

ถาม : ถ้าผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องการให้บุคคลอื่นรู้ในข้อความของพินัยกรรมจะทำอย่างไร ในเมื่อกฎหมายกำหนดว่าต้องมีพยาน

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖๔ บัญญัติว่า “ผู้ทำพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อความในพินัยกรรมให้พยานทราบ เว้นแต่กฎหมายจะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น” กล่าวคือ แม้พินัยกรรมแบบธรรมดาซึ่งต้องมีพยาน ผู้ทำพินัยกรรมก็ไม่จำเป็นต้องให้พยานอ่านหรือทราบข้อความ เพียงแต่บอกให้เขาลงนามเป็นพยานว่าตนได้ทำเอกสารฉบับนี้ก็เพียงพอ เว้นแต่พินัยกรรมบางแบบที่กฎหมายบังคับในตัวว่าต้องเปิดเผยให้พยานทราบ เช่น พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองที่ผู้ทำพินัยกรรมต้องแจ้งข้อความที่ประสงค์ให้ใส่ไว้ในพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน และพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมต้องแสดงเจตนาที่กำหนดข้อพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน

ถาม : ถ้าเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยาน ๒ คน ถ้าคนหนึ่งเป็นผู้รับทรัพย์สินมรดก แต่ได้ลงนามเป็นพยานในพินัยกรรมแล้ว ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ : เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๖/๒๕๐๖ วินิจฉัยไว้ว่า การที่ผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมลงนามเป็นพยานในพินัยกรรมด้วยนั้น มีผลทำให้เป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมไม่ได้ แต่สภาพแห่งการลงนามเป็นพยานนั้น ยังใช้ได้สำหรับผู้อื่นซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรมนั้นด้วย

ถาม : ผู้ที่ผู้ทำพินัยกรรมระบุให้เป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม จะเป็นพยานในพินัยกรรมได้หรือไม่

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๓ ได้ห้ามมิให้ผู้เขียนหรือพยานหรือคู่สมรสของผู้เขียนหรือพยาน เป็นผู้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม กรณีนี้จึงเป็นข้อพึงระวังทั้งของเจ้ามรดกและผู้เขียนหรือพยาน

ถาม : ถ้าเช่นนั้น ผู้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม ย่อมลงลายมือชื่อใดๆ ในพินัยกรรมไม่ได้เลยหรือ

ตอบ : ไม่ได้หมายความว่าเช่นนั้น กฎหมายห้ามแต่เพียงว่าผู้รับทรัพย์สินมรดกจะเป็นผู้เขียน พยาน หรือคู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรมไม่ได้ แต่ถ้าผู้รับมรดกตามพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อในพินัยกรรมในฐานะผู้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมมิใช่ในฐานะพยาน แม้ผู้นั้นจะได้รู้เห็นการทำพินัยกรรม ก็ไม่ทำให้พินัยกรรมเสียไป (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๒/๐๓)

ถาม : ถ้าพินัยกรรมมีการแก้ไข ตกเติม ข้อความโดยไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด พินัยกรรมนั้นจะเสียไปทั้งฉบับเลยหรือไม่

ตอบ : ไม่เป็นเช่นนั้น การแก้ไข ตกเติม หากไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไม่ทำให้พินัยกรรมทั้งฉบับต้องเสียไป หากจะไม่สมบูรณ์ก็ไม่สมบูรณ์เฉพาะส่วนที่แก้ไขตกเติมเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๑๓/๒๔๙๕)

ถาม : การที่พินัยกรรมทำเป็นแบบพิมพ์เว้นช่องว่างไว้ให้กรอกก่อนลงลายมือชื่อ การเติมข้อความที่เว้นช่องว่างไว้นั้น จะต้องทำตามแบบของการแก้ไข ตกเติม ด้วยหรือไม่

ตอบ : ในกรณีนี้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๗/๒๕๔๙ วินิจฉัยว่า พินัยกรรมที่สร้างขึ้นเป็นตัวพิมพ์เว้นช่องว่างไว้เพื่อกรอกสถานที่ทำนามสกุล และอายุของผู้ทำกับเขตที่ดินและความกว้างขวางของที่ดิน แล้วได้กรอกสิ่งเหล่านั้นก่อนที่ผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อดังนั้นการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการตกเติม

ถาม : การที่พินัยกรรมได้พิมพ์วันที่ไว้ก่อน แต่ในวันทำพินัยกรรมไม่ได้แก่วันทีนั้น ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ : พินัยกรรมนั้นยังคงสมบูรณ์ ไม่เป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๗/๒๕๔๙)

ถาม : การที่พยานลงลายมือชื่อก่อนผู้ทำพินัยกรรม จะทำให้ถือว่าไม่มีพยานหรือไม่

ตอบ : เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๓/๙๒ วินิจฉัยว่า ผู้ทำพินัยกรรมและพยานนั้นใครจะลงชื่อก่อนหรือหลังไม่สำคัญ เมื่อได้ลงชื่อในขณะที่อยู่พร้อมกันก็ถือว่าสมบูรณ์

ถาม : การทำพินัยกรรมแบบที่ต้องการพยาน ๒ คนนั้น ถ้าหากมีพยานเพียงคนเดียวที่ลงลายมือชื่อจะถือว่าไม่มีพยานครบแล้วหรือไม่

ตอบ : พยานลงลายมือชื่อในพินัยกรรมรุ่งขึ้นจากวันที่ผู้ทำพินัยกรรมซึ่งได้ทำกลับหลังพยาน แม้ผู้ทำพินัยกรรมจะรับรองต่อพยานว่าได้ทำพินัยกรรมฉบับนี้ ก็ไม่นับเป็นพยานได้ตามกฎหมาย เพราะพยานเซ็นรับรองในขณะนั้นเพียงคนเดียว พินัยกรรมฉบับนั้นจึงตกเป็นโมฆะ

ถาม : ในกรณีที่เจ้ามรดกลงชื่อไว้ท้ายพินัยกรรม มีรายการทรัพย์สินต่อท้ายพินัยกรรม โดยเจ้ามรดกไม่ได้ลงชื่อในรายการทรัพย์สินนั้น จะทำให้พินัยกรรมเสียไปหรือไม่

ตอบ : การที่เจ้ามรดกลงชื่อไว้ท้ายพินัยกรรม และมีรายการทรัพย์สินต่อท้ายพินัยกรรมอีกแม้เจ้ามรดกไม่ได้ลงชื่อในรายการทรัพย์สินนั้น ก็ไม่ทำให้พินัยกรรมเสียไป เพราะสืบเนื่องเป็นฉบับเดียวกันอยู่แล้ว

ถาม : พินัยกรรมมีหลายแบบ แบบใดดีที่สุด

ตอบ : กฎหมายได้กำหนดไว้ถึง ๕ แบบ เพื่อให้เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม เช่น ถ้าหากกลัวว่าบุตรหลานหรือญาติไม่พอใจ ก็อาจจะทำเป็นแบบเอกสารลับหรือแบบเขียนเองทั้งฉบับ ถ้าหากกลัวว่าจะมีปัญหาระหว่างผู้รับมรดกในภายหลังจากที่ตนได้ถึงแก่กรรม ก็อาจจะเลือกแบบเอกสารฝ่ายเมือง เพราะจะต้องมีสำเนา มีพยานและนายอำเภอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐรู้เห็น ถ้าหากต้องการพยานแต่ไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซึ่งไม่รู้จักมักคุ้นมาร่วมรับรู้ก็อาจทำแบบธรรมดา แต่ถ้าอยู่ในระหว่างอันตรายใกล้ความตาย พินัยกรรมแบบด้วยวาจา ก็จำเป็นต้องเลือกใช้

ถาม : ผู้รับมรดกตามพินัยกรรม จะมีสิทธิได้รับมรดกตั้งแต่เมื่อใด

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า "สิทธิและหน้าที่ใดๆ อันเกิดขึ้นตามพินัยกรรม ให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมตายเป็นต้นไป เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมจะได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง" กล่าวคือ ผู้รับมรดกตามพินัยกรรม จะมีสิทธิได้รับมรดกตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมตายเป็นต้นไปเท่านั้น และถ้าหากผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลังจากนั้นอีกก็ต้องเป็นไปตามนั้น ตัวอย่างของการมีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายเท่านั้น เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๔/๒๔๙๒ "แม้บิดามารดาจะทำพินัยกรรมร่วมกันก็ดี แต่เมื่อบิดาตายก่อน พินัยกรรมก็มีผลบังคับเฉพาะส่วนของบิดาเท่านั้น" ตัวอย่างของเงื่อนไขตามพินัยกรรม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๘๑/๒๔๙๓ "เจ้าของพินัยกรรมได้ระบุเงื่อนไขไว้ในพินัยกรรม

ว่า ให้มารดาของผู้รับ เห็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามสัญญาลัดต่อท้ายพินัยกรรมภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ทำพินัยกรรมฉบับนั้น แม้มารดาของผู้รับจะไม่ทราบเงื่อนไขก็ตาม เมื่อปรากฏว่ามารดาของผู้รับมิได้เห็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่กล่าวไว้ในพินัยกรรมแล้ว ผู้รับก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมกำหนดไว้”

ถาม : ผู้ทำพินัยกรรมจะไม่ระบุชื่อผู้รับพินัยกรรม แต่จะระบุว่าเป็นลูกหลาน ได้หรือไม่

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘๕ มีผลว่า ผู้ทำพินัยกรรมจะไม่ระบุตัวผู้รับพินัยกรรม แต่จะระบุคุณสมบัติที่สามารถทราบตัวแน่นอนได้ และในกรณีที่มีผู้มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้รับพินัยกรรมมีหลายคน ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับส่วนปันเท่ากันๆ เช่น ระบุไว้ ให้บุตรหลานก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๙/๒๕๑๘)

ถาม : ถ้าผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้เยาว์ แต่ไม่ต้องการให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์นั้นเป็นผู้เก็บรักษาหรือจัดการทรัพย์สินนั้น จะต้องทำอย่างไร

ตอบ : กรณีนี้กฎหมายอนุญาตให้ผู้ทำพินัยกรรมแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้เก็บรักษาหรือจัดการทรัพย์สิน อันเป็นมรดกตามพินัยกรรมแทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์นั้นได้ เรียกว่า “ผู้ปกครองทรัพย์สิน” โดยผู้ปกครองทรัพย์สินจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เยาว์นั้นบรรลุนิติภาวะ

ถาม : พินัยกรรมเมื่อทำแล้ว หากผู้ทำพินัยกรรมจะเพิกถอน จะทำได้หรือไม่

ตอบ : ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การเพิกถอนพินัยกรรมมีหลายวิธีได้แก่

๑) การทำพินัยกรรมฉบับหลัง แต่การเพิกถอนโดยวิธีนี้

จะสมบูรณ์ต่อเมื่อพินัยกรรมฉบับหลังนั้น ได้ทำตามแบบใดแบบหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้

๒) โดยการทำลายหรือขีดฆ่าพินัยกรรมฉบับนั้นด้วยความตั้งใจซึ่งหากพินัยกรรมนั้นได้ทำต้นฉบับไว้หลายฉบับการเพิกถอนนั้นไม่สมบูรณ์ เว้นแต่จะได้ทำลายหรือขีดฆ่าต้นฉบับเหล่านั้นทุกฉบับ

๓) โอนหรือทำลายทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งข้อกำหนดพินัยกรรมด้วยความตั้งใจ

ถาม : การเพิกถอนพินัยกรรมโดยวิธีการทำพินัยกรรมฉบับหลังนั้น จำเป็นต้องเป็นพินัยกรรมที่ใช้แบบเดียวกับพินัยกรรมฉบับก่อนหรือไม่

ตอบ : ไม่จำเป็น

ถาม : มีกรณีใดบ้างหรือไม่ที่ผู้รับพินัยกรรมไม่สามารถได้รับมรดกตามพินัยกรรม ทั้งที่พินัยกรรมนั้นไม่ได้ตกเป็นโมฆะหรือถูกเพิกถอน

ตอบ : มี ได้แก่

๑) เมื่อผู้รับพินัยกรรมตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม

๒) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นผลใช้ได้ต่อเมื่อเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จลง และผู้รับพินัยกรรมตายเสียก่อนเงื่อนไขสำเร็จหรือปรากฏเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าเงื่อนไขนั้นไม่อาจสำเร็จได้

๓) เมื่อผู้รับพินัยกรรมบอกสละพินัยกรรม

๔) เมื่อทรัพย์สินทั้งหมดที่ยกให้สูญหายหรือถูกทำลายโดยผู้ทำพินัยกรรมได้ตั้งใจในระหว่างที่ผู้ทำพินัยกรรมยังมีชีวิตอยู่ และผู้ทำพินัยกรรมมิได้ได้มาซึ่งของแทน หรือสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทนในการที่ทรัพย์สินนั้นสูญหายไป

ถาม : ถ้าพินัยกรรมหรือข้อกำหนดในพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินรายได้เป็นอันไรผล ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของใคร

ตอบ : ทรัพย์สินนั้นจะตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม และถ้าไม่มีทายาทโดยธรรม ก็จะตกทอดเป็นของแผ่นดิน

ถาม : ผู้ทำพินัยกรรมจะกำหนดไว้ในพินัยกรรมได้หรือไม่ว่า ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้กำหนดให้ทรัพย์สินมรดกของคนให้แก่ผู้รับพินัยกรรมมากน้อยเท่าใดก็ได้

ตอบ : กำหนดเช่นนั้นไม่ได้และเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๐๖ (๓)

ถาม : ผู้ทำพินัยกรรมจะกำหนดไว้ในพินัยกรรมได้หรือไม่ว่า ให้ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินที่ตนยกให้โดยพินัยกรรมแก่บุคคลอื่น

ตอบ : การกำหนดเช่นนั้น กฎหมายให้ถือว่าไม่มีการกำหนด ดังนั้นผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้น โดยไม่ต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นต่อไปตามข้อกำหนดแต่อย่างใด

ถาม : ถ้ามีพินัยกรรมหลายฉบับก่อนหลังไม่พร้อมกัน โดยไม่ระบุว่า เป็นการเพิกถอนฉบับก่อน ปรากฏว่าข้อความบางส่วนซ้ำกัน บางส่วนไม่ขัดกัน จะให้ถือตามฉบับใดเป็นฉบับที่มีผลตามกฎหมาย

ตอบ : ในกรณีนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ทำพินัยกรรมได้แสดงเจตนาไว้ในพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น และปรากฏว่าพินัยกรรมฉบับก่อนกับฉบับหลังขัดกัน ให้ถือว่าพินัยกรรมฉบับก่อนเป็นอันเพิกถอนโดยพินัยกรรมฉบับหลัง เฉพาะในส่วนที่มีข้อความขัดกันเท่านั้น”

บุตรบุญธรรม

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทมะรัชตะ

เรื่องบุตรบุญธรรมนั้นเชื่อว่าท่านคงเคยได้ยินและได้พบมาบ้างแล้ว และคงอยากทราบว่าบุตรบุญธรรมมีลักษณะเป็นอย่างไร จะมีบุตรบุญธรรมดีหรือไม่อย่างไร และสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายของบุตรบุญธรรมมีอย่างไร เหมือนหรือต่างจากบุตรโดยสายโลหิต

ถาม : ทำไมจึงมีการรับบุตรบุญธรรม

ตอบ : การรับบุตรบุญธรรมมีมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว เพราะมนุษย์มีสัญชาติญาณที่ต้องการมีความสัมพันธ์ฉันบิดามารดา และบุตรต้องการความรัก ความอบอุ่นให้กันและกัน ดังนั้น ผู้ที่ไม่มีบุตรหรือมีบุตรแต่ไม่ใช่เพศที่ตนต้องการหรือบิดามารดาที่แท้จริงไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ก็จะยกบุตรของตนให้ผู้อื่นอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาแทนตน

ถาม : ผู้รับบุตรบุญธรรมมีวัตถุประสงค์อย่างไร

ตอบ : วัตถุประสงค์นั้นมีหลายประการคือ

๑. เพื่อแสดงความเมตตากรุณาและความเสียสละ
๒. เพื่อสนองความต้องการของตัวผู้รับบุตรบุญธรรมเอง
๓. เพื่อสนองความต้องการของบุคคลที่ขาดบิดามารดา

ถาม : ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมควรมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง

ตอบ : ในเรื่องนี้กฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้เพียงเรื่องอายุเท่านั้น คือ ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมได้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ และต้องมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย ๑๕ ปี เช่น คนอายุ ๔๐ ปี อยากรับนาย ก. เป็นบุตรบุญธรรมนั้น นาย ก. จะต้องอ่อนกว่า ๑๕ ปี คืออายุ ๒๕ ปี หรือน้อยกว่านี้ก็ได้ เพราะ

กฎหมายกำหนดว่าอย่างน้อย ๑๕ ปี ดังนั้นจะมากกว่านี้ก็ย่อมได้

ถาม : ในการรับบุตรบุญธรรมนั้นผู้รับและบุตรเองจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างไรบ้าง

ตอบ : จะต้องได้รับความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม เพราะจะกระทบถึงสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวของทั้ง ๒ ฝ่ายคือ ทั้งบุตรและผู้รับ ดังนั้นจึงต้องได้รับความยินยอมจาก

๑. บุตรบุญธรรมเอง

๒. ความยินยอมจากบิดามารดา ที่จะรับบุตรบุญธรรม

๓. ความยินยอมจากบิดามารดา ที่บุตรยังอยู่ในอำนาจปกครอง

๔. ถ้าเป็นเด็กในสถานสงเคราะห์ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับผิดชอบ

๕. ความยินยอมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมเอง

ถาม : การจะรับบุตรบุญธรรมจะต้องปฏิบัติอย่างไร

ตอบ : จะต้องจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม โดยผู้รับบุตรและบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นผู้ร้องขอต่อนายทะเบียน โดยนายทะเบียนจะตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ถ้าถูกต้องจึงจดทะเบียนให้ แต่ถ้านายทะเบียนไม่ยอมจดทะเบียนให้โดยไม่มีเหตุผล กฎหมายได้เปิดโอกาสให้ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือตัวบุตรบุญธรรมเอง คนใดคนหนึ่งยื่นคำร้องขอต่อศาล เมื่อศาลได้สอบสวนแล้วครบตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดครบแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้รับจดทะเบียน

ถาม : ใครบ้างที่ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน

ตอบ : สำหรับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนคือ

๑. ผู้อำนวยการเขต

๒. นายอำเภอ

๓. ปลัดอำเภอซึ่งเป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ

ถาม : ในสังคมปัจจุบันนี้มีการใช้แรงงานเด็กๆ มากขึ้นหรือมันแต่เอาเด็กไปค้าประเวณี ดังนี้ เราจะทราบได้อย่างไรว่าผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นจะไม่ใช้เด็กไปในทางที่ผิด อันเป็นการคุกคามสวัสดิภาพของเด็ก

ตอบ : ได้มีการกำหนดเงื่อนไขและวิธีการในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไว้เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญและป้องกันการค้าเด็กในรูปของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก ตลอดจนประโยชน์ของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม

ถาม : เงื่อนไขในการป้องกันเด็กมีอะไรบ้าง

ตอบ : เงื่อนไขมีดังนี้

๑. ให้กรมประชาสงเคราะห์เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

๒. จะต้องมีการทดลองเลี้ยงดูเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๖ เดือน แต่มีข้อยกเว้นคือ ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ร่วมบิดามารดา พี่ร่วมบิดาหรือมารดาทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครองของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม

๓. การที่จะพาหรือจัดส่งเด็กออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยก่อน

ผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๓ หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

๔. ถ้าใครประสงค์จะขอเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องยื่นคำขอพร้อมทั้งหนังสือแสดงความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต่ออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์สำหรับในกรุงเทพมหานคร หรือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

สำหรับในต่างจังหวัด เมื่อตรวจสอบคุณสมบัติแล้วจึงมีคำสั่งให้
ทดลองเลี้ยงดูเด็ก และมอบเด็กให้ไป

๕. ในระหว่างการทดลองเลี้ยงดูผู้รับบุตรบุญธรรมอาจจะ
ถอนคำขอรับบุตรบุญธรรมได้ บิดามารดาเด็กจะขอให้ยกเลิก
คำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้

๖. เมื่อทดลองเลี้ยงจนครบกำหนดแล้ว ถ้าเหมาะสมก็ให้
อนุญาติ แต่ถ้าไม่เหมาะสมที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็จะ
ต้องคืนเด็กกลับมา

๗. ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งคณะ
กรรมการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่สั่งให้อนุมัติให้รับเด็กเป็น
บุตรบุญธรรมต่อศาลได้ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่ง
และในการที่ศาลจะพิจารณาคดีและมีคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ต้อง
กระทำโดยลับ

ถาม : เมื่อรับเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ตัวบุตรบุญธรรมจะมีสิทธิและ
หน้าที่อย่างไรบ้าง

ตอบ : ๑. บุตรบุญธรรมมีฐานะเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วย
กฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม และยังมีสิทธิและหน้าที่ใน
ครอบครัวที่ได้กำเนิดมาด้วย

บิดามารดาโดยกำเนิดจะหมดอำนาจปกครองนับตั้งแต่เวลา
ที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมและมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน
ที่กล่าวว่า มีฐานะเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น คือมี
สิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม และจะฟ้องผู้รับบุตร
บุญธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาไม่ได้

- ผู้รับบุตรบุญธรรมมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู และ
ให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรบุญธรรมในระหว่างเป็นผู้เยาว์
- ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิกำหนดที่อยู่ของบุตรบุญธรรม
และให้บุตรบุญธรรมทำการทำงานตามความสามารถและฐานะอุป

- บุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม
ของผู้รับบุตรบุญธรรมและบิดามารดาผู้ให้กำเนิด

๒. ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม
ในฐานะทายาทโดยธรรม แต่มีสิทธิเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

๓. ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนให้
บุตรบุญธรรมคืน ถ้าบุตรบุญธรรมถึงแก่ความตายไปก่อนตน

ปกติในการให้ทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์จะโอนไปโดยเด็ดขาดแก่
ผู้รับทันที ผู้ให้จะเรียกคืนไม่ได้ เว้นแต่ประพฤติเนรคุณ

ถาม : เพราะเหตุใดจึงเอาคืนได้

ตอบ : เพื่อความเป็นธรรม เพราะถ้าบุตรบุญธรรมตายไปแล้ว ทรัพย์สิน
เหล่านั้นจะกลายเป็นกองมรดกให้แก่ทายาทของผู้รับบุตรบุญธรรม
แต่เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม
ในฐานะทายาทโดยธรรม ตามที่ควรจะเป็นในอันดับ ๒ ต่อจาก
ลำดับที่หนึ่งผู้สืบสันดาน

ดังนั้น หากบุตรบุญธรรมถึงแก่ความตายไปก่อน ผู้รับบุตร
บุญธรรมแม้ทรัพย์สินที่ผู้รับบุตรบุญธรรมให้ไปนั้น ยังคงอยู่
ผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินอยู่ดี แม้บุตรบุญธรรมจะ
ไม่มีทายาทในลำดับหนึ่งก็ตาม ฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้รับ
บุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกคืนได้

ถาม : ถ้าบุตรบุญธรรม และผู้รับบุตรบุญธรรมเข้ากันไม่ได้ จะมีวิธี
อย่างไรที่จะแก้ไข

ตอบ : กรณีนี้มีวิธีแก้หลายทางคือ

๑. ตกลงเลือกรับบุตรบุญธรรมโดยสมัครใจของคู่กรณีเอง
ซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้

๑.๑ ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว ให้ผู้รับบุตร
และบุตรบุญธรรมเองตกลงเลิกการรับบุตรบุญธรรมในเวลาใดๆ
ก็ได้

๑.๒ ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การจะเลิกรับบุตรบุญธรรม จะกระทำได้โดยผู้รับบุตรบุญธรรมกับบิดาและมารดาของบุตรบุญธรรมตกลงยินยอมกัน และถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี บุตรบุญธรรมนั้นจะต้องยินยอมด้วย

๑.๓ ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะและการรับบุตรบุญธรรมได้กระทำโดยคำสั่งศาล หรือโดยความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานสงเคราะห์เด็กหรือคู่สมรส ซึ่งเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยร้องขอของผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการ

แต่การเลิกรับบุตรบุญธรรมทั้ง ๓ กรณีข้างต้นจะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนการเลิกรับบุตรบุญธรรมต่อนายทะเบียน

๒. การเลิกรับบุตรบุญธรรม เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมสมรสกับบุตรบุญธรรม

กฎหมายนั้นจะห้ามมิให้ผู้รับบุตรบุญธรรมทำการสมรสกับบุตรบุญธรรม แต่ถ้าบุคคลทั้งสองฝ่าฝืนโดยไปจดทะเบียนสมรสกันก็ถือว่าการสมรสนั้นสมบูรณ์ แต่การสมรสนั้นก็มีผลเป็นการยกเลิกการรับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายตั้งแต่วันที่จดทะเบียนสมรส

๓. การฟ้องคดีเลิกการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีเหตุในการฟ้องหลายเหตุ เช่น กระทำชั่วร้าย หมิ่นประมาทเหยียดหยามประทุษร้าย เป็นต้น

ถาม : ถ้าอนุญาตให้ฟ้องกันดังนี้แล้ว จะต้องกระทบถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตร จะมีข้อจำกัดในการฟ้องคดีอย่างไรบ้าง

ตอบ : ถ้าบุตรบุญธรรมอายุไม่ถึง ๑๕ ปีบริบูรณ์ จะให้บิดามารดาโดยกำเนิดเป็นผู้ฟ้องแทน แต่ถ้าบุตรมีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว ตัวบุตรบุญธรรมสามารถฟ้องเองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม

ถาม : ถ้ามีสามีภรรยาคู่หนึ่ง รับ ด.ช.ก.เป็นบุตรบุญธรรมและจดทะเบียนรับบุตรจึงทำให้บุตรมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จะมีผลผูกพันถึงพี่น้องของสามีภรรยาหรือไม่

ตอบ : การรับบุตรบุญธรรมก่อให้เกิดความสัมพันธ์เฉพาะบุคคลทั้งสองเท่านั้น คือ ระหว่างตัวบุตรบุญธรรม และบิดา (ผู้รับบุตรบุญธรรม ถ้าเกิดบิดามารดาถึงแก่กรรมก่อนเด็กบรรลุนิติภาวะ พี่น้องของบิดามารดาก็ไม่มีความผูกพันกับเด็ก และยังไม่มีฐานะเป็นญาติของบุตรบุญธรรม จึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลตั้งผู้ปกครองบุตรบุญธรรม (ผู้เยาว์)

ถาม : ทราบว่า กฎหมายครอบครัวมีการแก้ไขจึงอยากทราบว่า กฎหมายบรรพ ๕ เก่า และบรรพ ๕ ใหม่ มีการจดทะเบียนและผลต่างกันอย่างไร

ตอบ : ตามกฎหมายเก่านั้น การรับใครเป็นบุตรบุญธรรมไม่ต้องมีการจดทะเบียนบุตรก็มีฐานะเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมจึงไม่ใช่ทายาท แต่กฎหมายใหม่นั้น บังคับว่าต้องจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม บุตรจึงจะมีฐานะเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งถ้าจดทะเบียนสมบูรณ์ บุตรก็จะมีฐานะเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิรับมรดก แต่ถ้าไม่จดทะเบียนก็เสมือนว่า ไม่มีการรับบุตรบุญธรรม

ถาม : การจะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น มีกำหนดเวลาหรืออายุความอย่างไรบ้าง

ตอบ : มีอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้ขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมรู้ หรือควรได้รู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้เลิกนั้นหรือ เมื่อพ้นกำหนด ๑๐ ปี นับแต่เหตุอันเกิดขึ้น มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ

ถาม : ถ้ามีการฟ้องคดีให้เลิกการรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล เช่นนี้ คำพิพากษาจะมีผลตั้งแต่วันที่

ตอบ : การเลือกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาลย่อมมีผลตั้งแต่วเวลาที่คำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุด แต่จะใช้อ้างเป็นเหตุทำให้เสื่อมสิทธิกับบุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ จะอ้างได้ต่อเมื่อได้มีการจดทะเบียนเลือกรับแล้ว จึงจะใช้อ้างได้โดยทั่วๆ ไปคือ เมื่อมีการฟ้องร้องกันให้เลิกการรับบุตรบุญธรรมและศาลได้มีคำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุด คือ ไม่ได้มีการฟ้องร้องกันต่อไปอีกในศาลสูงคือศาลอุทธรณ์ฎีกาต่อไป หรืออาจเป็นคำพิพากษาที่ออกโดยศาลฎีกาก็ถือเป็นที่สุดเช่นกัน แต่ถ้าหากว่าบุตรหรือบิดามารดา ได้ทำนิติกรรมหรือสัญญาต่างๆ ไว้ โดยบุคคลภายนอกไม่รู้ถึงการเลือกรับบุตรบุญธรรมดังนี้ บุคคลภายนอกย่อมไม่เสียไปซึ่งสิทธิเรียกร้องที่ยังคงมีอยู่ เช่น บิดา มารดาได้ทำสัญญากับ นาย ก. ตกลงให้บุตรบุญธรรมไปแสดงละครให้ ดังนั้น แม้นมีคำพิพากษาให้เลือกรับบุตรบุญธรรมแล้ว นาย ก. ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องให้บุตรไปแสดงได้หรือเรียกค่าเสียหายในการผิดสัญญาจากบิดามารดาได้

แต่ถ้าได้มีการจดทะเบียนเลือกรับแล้วจะถือว่าได้มีการเปิดเผยต่อสาธารณชนแล้ว บุคคลภายนอกจะอ้างว่าตนไม่ทราบโดยสุจริตไม่ได้

ถาม : การที่บิดามารดาให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมนั้น ถือเป็นหน้าที่ของบิดามารดาใช่หรือไม่

ตอบ : ใช่

ถาม : ถ้าบุตรบุญธรรมมีฐานะทางการเงินหรือมีทรัพย์สินมากกว่าบิดามารดา จะทำอย่างไร

ตอบ : อันนี้ต้องดูเป็นกรณีๆ ไป คือถ้าบิดามารดามีฐานะดีอยู่แล้ว คือมีความสามารถในการอุปการะได้ แม้นบุตรบุญธรรมจะมีทรัพย์สินมาก ตัวบุตรก็ยังรับค่าอุปการะเลี้ยงดูได้

ในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดามารดาคือตัวผู้รับบุตรบุญธรรมมีฐานะที่ไม่ดีหรือมีเพียงพอกินพอใช้ แต่บุตรบุญธรรมมีฐานะดีตั้ง

นี้แล้ว บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบในค่าอุปการะเลี้ยงดู

ถาม : แล้วจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไรบ้าง แต่พอจะสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

ตอบ : หลักเกณฑ์นั้นส่วนใหญ่จะดูจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องไป

๑. รายได้ ความสามารถในกิจการที่จะหารายได้หรือทรัพย์สินของบุตรบุญธรรม

๒. ความจำเป็น ทางด้านการใช้จ่ายเงินของบุตร

๓. คุณลักษณะของตัวบุตรบุญธรรมและที่บิดามารดาหวังจะให้เป็นในอนาคต รวมถึงตลอดจนการศึกษาอบรมด้วย

ถาม : ถ้าบุตรบุญธรรมถูกรถชนตายแล้วบิดามารดา (ผู้รับบุตรบุญธรรม) จะสามารถฟ้องร้องได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ฟ้องได้ คือฟ้องว่าผู้ขับรถ ทำละเมิดต่อบุตรบุญธรรมและเรียกค่าเสียหายในทางละเมิด แต่ไม่ใช่ว่าฟ้องเรียกมรดกหรือประโยชน์อื่นๆ จากผู้ตาย เพราะผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิมรดกของผู้ตายในฐานะทายาทลำดับ ๒

ถาม : จะมีทางไหนบ้างที่ผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับมรดกจากบุตรบุญธรรมได้บ้าง

ตอบ : ผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกได้โดยทางพินัยกรรมคือตัวบุตรบุญธรรมทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้กับผู้รับบุตรบุญธรรม

การใช้อำนาจปกครองบุตร ภายหลังการหย่าขาดของบิดามารดา

จิตฤดี วีระเวสส์

ประเทศไทยเราปัจจุบันนี้มีสถิติการหย่าร้างสูงมากในกรณีคู่สมรสไม่มีบุตรด้วยกัน ปัญหาที่ตามมาก็อาจจะมีเพียงแค่ว่าทรัพย์สินเงินทอง จะแบ่งกันอย่างไร แต่หากในกรณีที่มีบุตรด้วยกัน ปัญหาสำคัญที่ติดตามมาจึงอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง

ถาม : ขอเรียนถามว่าในกรณีที่คู่สมรสมีบุตรซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อยู่ในอำนาจปกครอง เมื่อคู่สมรสหย่าขาดจากกันแล้ว บุตรควรจะอยู่ในอำนาจปกครองของใคร

ตอบ : เกี่ยวกับเรื่องนี้ ก่อนอื่นจะต้องดูก่อนว่าการหย่าระหว่างสามีภริยานั้น เป็นการหย่าแบบไหน เพราะว่าตามกฎหมายแล้ว การหย่าทำได้ ๒ วิธี คือ การหย่าโดยความยินยอม และการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล สำหรับการหย่าโดยความยินยอมนั้นก็คือการที่สามีและภริยาดกลงหย่ากันเองด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ในกรณีเช่นนี้คู่สมรสมักจะตกลงกันในเรื่องอื่นด้วย เช่น เรื่องทรัพย์สิน ค่าเลี้ยงดูบุตร บุตรจะอยู่ในอำนาจปกครองของใคร อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็คำนึงถึงเรื่องอำนาจปกครองบุตรเป็นอย่างมาก จึงได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ถ้าหย่าโดยความยินยอมและตกลงในเรื่องอำนาจปกครองบุตรไว้ว่าจะอยู่กับผู้ใดนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือเพื่อให้ปรากฏเป็นหลักฐาน เพราะมีฉะนั้นแล้วต่างคนอาจจะมาอ้างได้ว่าบุตรอยู่ในอำนาจของตนได้ แต่ถ้าหากมิได้มีการตกลงกันไว้ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม หรือตกลงกันได้

แต่ไม่ได้ทำเป็นหนังสือแล้วมีปัญหาเกิดขึ้นว่าบุตรควรจะอยู่กับบิดาหรือมารดา กรณีเช่นนี้ ศาลก็จะเป็นผู้ชี้ขาดว่าบุตรควรจะอยู่กับบิดาหรือมารดา

ถาม : แล้วในกรณีที่เป็นกรหย่าโดยคำพิพากษาของศาล บุตรควรอยู่กับใคร

ตอบ : การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล เป็นกรณีที่สามีและภริยาไม่อาจตกลงหย่ากันเองได้ ก็จะฟ้องหย่าต่อศาลให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาดจากกัน กรณีเช่นนี้หากคู่สมรสมีบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ กฎหมายกำหนดให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาดในเรื่องการใช้อำนาจปกครองบุตรว่าควรจะตกอยู่กับบิดา หรือมารดาของบุตร แต่ถ้าหากศาลเห็นว่าทั้งบิดาและมารดาของบุตรนั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้อำนาจปกครองบุตร ศาลอาจสั่งถอนอำนาจปกครองบุตรของคุณสมรส และสั่งให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครองก็ได้ ซึ่งก็ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร

ถาม : ถ้าอย่างนั้นการที่ศาลจะสั่งให้บุตรอยู่กับใครนั้นก็คงต้องมีการพิจารณากันอย่างถี่ถ้วน

ตอบ : ใช่ เพราะการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งให้ใครเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรนั้น กฎหมายให้คำนึงถึงประโยชน์และความผาสุกของบุตรผู้เยาว์เป็นสำคัญ ซึ่งศาลก็จะต้องพิจารณาพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สภาพแวดล้อม และความรักความเอาใจใส่มาประกอบการใช้ดุลพินิจในการชี้ขาดว่าความผาสุกและประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์นั้นควรอยู่ ณ จุดใดจึงจะเหมาะสม

ถาม : พอจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์สำคัญที่ศาลมักจะนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบเพื่อพิเคราะห์ถึงความผาสุก และประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์บ้างได้ไหม

ตอบ : ได้หลักเกณฑ์สำหรับที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อพิเคราะห์ถึงความผาสุก และประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดมี

อยู่ ๘ ประการ คือ

๑. บุตรที่อ่อนอายยังต้องการมารดา เช่น บิดามารดาหย่ากันในขณะที่บุตรอายุได้เพียง ๓ เดือน ซึ่งเป็นระยะที่บุตรอยู่ในระหว่างการอนุบาลของมารดา โดยมารดาจะต้องให้นมบุตร เช่นนี้จึงควรให้บุตรอยู่ในความดูแลของมารดา

๒. บุตรอยู่ในความดูแลของฝ่ายใดอยู่แล้วควรใช้ฝ่ายนั้นดูแลต่อไปตามเดิม เช่นกรณีได้ข้อเท็จจริงว่ามารดาแยกไปอยู่กับสามีใหม่ โดยบุตรอยู่ในความดูแลของบิดามาดลอดตั้งแต่คลอด เช่นนี้ บิดาก็มีความเหมาะสมที่จะดูแลบุตรมากกว่ามารดา

๓. บุตรทั้งหลายควรจะได้อยู่รวมกันในครอบครัวเดียวกัน กรณีเช่นนี้มักเกิดกับครอบครัวที่มีบุตรหญิงหนึ่งชายหนึ่ง เมื่อบิดามารดาประสงค์ที่จะหย่าร้างกันก็จะแยกเอาบุตรไปเลี้ยงดูฝ่ายละคน ซึ่งบุตรทั้งสองจะไม่ยอมแยกกันเพราะอยู่ด้วยกันมาตลอด ก็เกิดปัญหาว่าการแยกเด็กไปจะมีผลต่อจิตใจของเด็กหรือไม่

๔. ความประสงค์และความรู้สึกของบุตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรที่โตพอที่จะมีความรู้สึกรับผิดชอบได้แล้ว เช่นกรณีที่บิดามารดาหย่าร้างและมีบุตรโตพอที่จะเลือกด้วยตนเองแล้วว่าจะอยู่กับฝ่ายใด ระหว่างบิดา หรือมารดา หรืออยากจะอยู่กับบุคคลอื่นที่มีใช้บิดาก็ได้ เช่น ญาติพี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย

๕. ความสามารถในการจัดการศึกษาอบรม ด้านวิชาการ วิชาชีพ ศาสนา และการพัฒนาทางสติปัญญาให้แก่บุตรทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน เช่น กรณีข้อเท็จจริงปรากฏว่าบิดา เป็นนักธุรกิจต้องติดต่อกับผู้คน มีการนัดเลี้ยงพบปะเจรจากับลูกค้าทุกวัน ทำให้ต้องกลับบ้านดึก และเช้าก็ต้องรีบออกไปทำงาน แม้จะมีฐานะร่ำรวยพอที่จะจัดหาสถานการศึกษาที่ดี ให้บุตรได้เพียงไรก็ไม่อาจมีเวลาที่จะอบรมเอาใจใส่และเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองไม่ ซึ่ง

ในกรณีของมารดาแม้จะมีอาชีพที่หารายได้น้อยกว่าบิดา แต่ก็มีเวลาอบรมดูแลบุตรเช่นนี้ ศาลอาจใช้ดุลพินิจให้บุตรอยู่กับมารดาได้

๖. ความสามารถในการจัดการจัดหาที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาลให้แก่บุตร เกี่ยวกับเรื่องนี้ ศาลก็จะใช้ดุลพินิจว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายที่จะจัดหาปัจจัย และสิ่งจำเป็นต่างๆ ให้แก่บุตรได้ดีกว่าก็จะให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองดูแลบุตรไป

๗. ระยะเวลาที่บุตรได้อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ และผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมนั้น ซึ่งรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสถานการศึกษา เพื่อนักเรียน เพื่อนบ้าน และการเยี่ยมเยียนของญาติพี่น้อง เช่น ศาลอาจเห็นว่าหากเด็กอยู่กับมารดาต้องอาศัยอยู่ในแหล่งสลัม ซึ่งสภาพแวดล้อมอาจไม่อำนวยหรือส่งผลให้เด็กติได้ ก็จะใช้ดุลพินิจให้อยู่กับบิดา ซึ่งมีที่พักอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดีกว่าได้

๘. ความรักใคร่เอ็นดู และความรู้สึกผูกพันทางจิตใจระหว่างบุตรกับบิดามารดา อันนี้ศาลจะดูว่าบุตรมีความรักฝ่ายใดมากกว่ากัน ยกตัวอย่าง เช่น บิดาเป็นคนปลุกลูกให้ตื่นนอน และอาบน้ำแต่งตัวให้ แล้วพาไปส่งด้วยตนเอง ที่โรงเรียนพอดึกเย็นก็ไปรับกลับบ้าน พาไปเที่ยวป้อนข้าว ป้อนน้ำ เรียกได้ว่าบิดาเป็นคนเลี้ยงตลอด เช่นนี้ ความผูกพันและความอบอุ่นที่บุตรได้รับจากบิดาจึงมีมากกว่ามารดา ศาลก็จะชอบที่จะใช้ดุลพินิจให้บุตรอยู่ในความดูแลของบิดา

ถาม : มีการคำนึงถึงเกณฑ์ในการพิจารณาความผาสุก และประโยชน์ของบุตรมากจริง ๆ ถ้าเช่นนั้นคำกล่าวที่ว่าถ้าสามีภริยาหย่าขาดจากกันแล้ว บุตรสาวต้องอยู่กับบิดา ส่วนบุตรชายอยู่กับมารดา ก็ไม่จริงเสมอไป

ตอบ : ใช่ โดยศาลใช้ดุลพินิจตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วซึ่งเป็นธรรม

โดยจะคำนึงถึงความผาสุกของเด็กเป็นหลัก มิใช่จะดูแต่ฐานะความเป็นอยู่ของบิดามารดา แต่ละฝ่าย เป็นต้นว่า บิดาเป็นนักธุรกิจฐานะร่ำรวยไม่มีเวลาดูแลบุตร ส่วนมารดามีอาชีพเป็นครูมีรายได้น้อย ถ้าศาลเห็นว่าบุตรผู้เยาว์เป็นหญิง อายุเพียง ๔ ปี มีอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของมารดาซึ่งมีเวลาดูแลสั่งสอนบุตรได้มากกว่าบิดา ก็น่าจะเป็นการเหมาะสม ทั้งมารดาเป็นข้าราชการครูมีรายได้และเงินช่วยเหลือต่างๆ จนสามารถเก็บเงินฝากธนาคารออมสินให้บุตรได้ทุกเดือน จึงสมควรให้บุตรผู้เยาว์อยู่ในความปกครองของมารดามากกว่าจะให้อยู่ในความปกครองของบิดา

ถาม : อยากทราบว่ากรณีที่คุณสมรสมีบุตรด้วยกันหลายคน ถ้ามีการหย่าร้างบุตรดังกล่าวจะต้องอยู่กับฝ่ายใด

ตอบ : ในกรณีนี้ หากคู่สมรสที่หย่าร้างกันโดยมีบุตรด้วยกันหลายคน แม้บิดาจะมีรายได้และฐานะดีกว่ามารดา เช่น มารดาทำงานได้เงินเดือนๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท ได้ค่าเช่าห้องแถวเดือนละ ๑,๒๐๐ บาท กับมีที่ดินอีก ๒ แปลงราคารวมกันประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท ญาติทุกคนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือมารดาในการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก มารดาสามารถอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษากับบุตรทั้งสองได้ ฉะนั้น ศาลจะใช้ดุลพินิจให้บุตรทั้งสองอยู่ในอำนาจปกครองของมารดา

ถาม : ที่นี้หลังจากที่ศาลได้ชี้ขาดแล้วว่าอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ควรตกอยู่กับฝ่ายใดแล้ว ถ้าหากต่อมาภายหลังปรากฏว่าบุคคลที่ศาลชี้ขาดให้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองประพฤติตนไม่สมควร หรือมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ไม่อาจยังความผาสุก หรือเป็นประโยชน์ต่อบุตรได้ จะมีทางแก้หรือไม่

ตอบ : จากที่กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองบุตรผู้เยาว์เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งการที่จะหยั่งรู้ถึงพฤติกรรมหรือนิสัยของคนจริงๆ นั้น เป็น

เรื่องยาก นอกจากนั้นความประพฤติของคนก็มักเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ และจากธรรมชาติ ของมนุษย์ในประเด็นต่างๆ ที่กล่าว มานี้ จึงอาจทำให้คำชี้ขาดของศาลที่จะพิจารณาว่าใครดี ใคร เหมาะสมที่จะทำให้อำนาจปกครองเด็กมีความสุขนั้น อาจเป็นผลร้ายขึ้นมาได้ เมื่อเวลาผ่านไปกฎหมายจึงกำหนดทางแก้ไว้ว่า หากผู้ที่ศาล ชี้ขาดให้ใช้อำนาจปกครองเด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป หรือไม่ เหมาะสมที่จะยังความผาสุกมาสู่เด็กดังที่คาดไว้ เช่น ขาดการดูแล เอาใจใส่บุตร บุตรขาดความอบอุ่น ศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนตัว ผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรได้

ถาม : ในกรณีที่ศาลชี้ขาดว่าบุตรควรอยู่กับบิดา แล้วมารดาจะติดต่อ หาบุตรได้ไหม

ตอบ : ได้กรณีไม่ว่าบิดาหรือมารดาที่ศาลให้เป็นผู้ดูแลแต่เพียงผู้เดียวนั้น กฎหมายให้สิทธิอีกฝ่ายหนึ่งที่จะติดต่อบุตรได้ หรือในกรณีที่ศาล สั่งให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลเด็ก บิดาและมารดาก็มีสิทธิที่จะติดต่อ บุตรของตนตามควรแห่งพฤติการณ์เช่นกัน ทั้งนี้เพราะกฎหมาย คำนี้ถึงความสัมพันธ์ตามธรรมชาติของบิดามารดากับบุตรที่ ย่อมมีต่อกันเสมอ แม้ว่าบางครั้งหรือบางเวลาจะมีสิ่งอื่นมา บั่นทอนความสัมพันธ์ไปบ้างก็ตาม

ถาม : หากมารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองดูแลบุตรเพียงผู้เดียว บิดามี สิทธิติดต่อและมาหาบุตรได้เช่นนี้แล้ว บิดาจะต้องรับผิดชอบอะไร ต่อบุตรอีกหรือไม่

ตอบ : ยังต้องรับผิดชอบในค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรอีก เพราะบิดามารดา มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรอันเป็นหน้าที่ในทางโลกและทาง ธรรม แม้บิดามารดาจะหย่าร้างจากกันแล้ว แต่หน้าที่ต้อง อุปการะเลี้ยงดูยังไม่สิ้นสุด ซึ่งค่าอุปการะเลี้ยงดูนี้บิดามารดา อาจตกลงกันได้ว่าใครจะให้เป็นเดือน หรือปีละเท่าไร แต่ถ้า หากตกลงกันไม่ได้ก็ต้องให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด

ถาม : กรณีอย่างนี้ศาลใช้หลักอย่างไร

ตอบ : ส่วนใหญ่แล้วศาลจะคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่จะให้ฐานะของผู้รับ และพฤติการณ์แห่งกรณี นอกจากนั้น เมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ฐานะ หรือรายได้ของคู่กรณีไม่เหมือนเดิม ศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ โดยศาลอาจเพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้

ถาม : กรณีที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น หากจะต้องมีการร้องขอให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดจะต้องทำที่ศาลไหน

ตอบ : กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งหมด ๔ ศาล เช่น ที่กรุงเทพฯ เรียกศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ส่วนจังหวัดที่จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว แล้วยังมี สงขลา นครราชสีมา เชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งศาลดังกล่าวก็จะมีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนั้น ๆ

ถาม : แล้วในจังหวัดอื่นๆ ที่ยังไม่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว จะทำอย่างไร

ตอบ : กรณีเช่นนี้ก็จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลนั้นๆ ซึ่งศาลดังกล่าวจะนำวิธีพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวมาใช้พิจารณาคดีที่เกี่ยวกับครอบครัว, ในขณะนี้ กระทรวงยุติธรรมมีนโยบายที่จะจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวโดยเฉพาะ เนื่องจากศาลดังกล่าวมีกลไกช่วยในการใช้ดุลพินิจของศาล โดยมีพนักงานคุมประพฤติที่จะคอยติดตามสืบเสาะและรายงานผลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของเด็กให้ศาลทราบ เพื่อเป็นเครื่องช่วยประกอบในการใช้ดุลพินิจของศาลว่าเด็กควรจะอยู่กับบิดาหรือมารดา จึงจะเป็นการเหมาะสม นอกจากนี้ การพิจารณาคดีเกี่ยวกับครอบครัวของศาลธรรมดาก็ไม่มีวิธีการพิเศษที่จะช่วยเหลือและคุ้มครองสถานภาพของการสมรส และบุตรได้อย่างเต็มที่เท่ากับศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีพร้อมในเรื่องดังกล่าวประกอบกับคดีเกี่ยวกับครอบครัวเป็นคดี

ที่มีความละเอียดอ่อน จึงควรได้รับการพิจารณาในศาลที่มีวิธี
พิจารณาเป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดา ซึ่งจะต้องรอบคอบ
ทีเดียว คือนอกจากจะอาศัยรายงานของพนักงานคุมประพฤติ
แล้วก็ยังมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะให้คำปรึกษาด้วย

ถาม : ผู้พิพากษาสมทบบนี้เป็นใครมาจากไหน

ตอบ : ผู้พิพากษาสมทบก็คือผู้ที่คณะกรรมการตุลาการคัดเลือกไว้ตาม
หลักเกณฑ์ที่กำหนด หลักส่วนใหญ่ คือ ต้องมีอายุไม่น้อยกว่า
๓๐ ปี เคยมีบุตรมาแล้ว และมีอรรถาศัยความประพฤติเหมาะสม
แก่การพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุดง่าย ๆ ต้องผ่านการ
มีครอบครัวมาแล้ว ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการแก้ไข
ปัญหาครอบครัวได้ดีนั่นเอง

ความตกลงตัวในการจัดการธุรกิจ ของคู่สมรส

รองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช

ตามกฎหมายลักษณะผังเมียซึ่งใช้อยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและต้น ๆ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยามี ๒ ชนิด คือ สินเดิม และสินสมรส การที่ทรัพย์สินจะเป็นสินเดิมหรือไม่ ทั้งสองฝ่ายจะต้องทำ สัญญาได้ไว้แก่กัน ซึ่งเรียกว่า “หนังสือบริคณห์” มีผู้เฝ้าผู้แก่ของทั้งสอง ฝ่ายรู้เห็น จากคดีตัวอย่าง เมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๕ ระหว่างขุนไกรนารายณ์ และ แม่นางเกิด บุตรพรหมณาจารย์ ปรากฏในมาตรา ๗๑ ของกฎหมาย ลักษณะผังเมียว่า

“...เดิมแม่นางเกิดมีข้าหญิงชาย ช่าง ม้า โค กระบือ แก้วแหวน เงินทอง ผ้าผ่อน แพรพรรณ สรรพทรัพย์สินของทั้งปวงเป็นเงินแปดซัง ส่วนสินเดิมช่างขุนไกรนารายณ์เอาไปเล่นเบี้ยเสีย ส่วนสินเดิมแม่นางเกิด แต่งไปค้าเมืองนอกเสีย ยังแต่สินสมรส แลเขาจะหย่ากัน...”

ปัญหามีว่าจะแบ่งทรัพย์สินกันอย่างไร

พระสุภาวดีศรีมณฑาตราซได้ทำความเข้าใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการให้มุขมนตรีและนักปราชญ์บัณฑิต พิพากษาปรากฏในคำวินิจฉัยว่า ถ้ามีหลักฐานว่าอะไรเป็นสินเดิมของฝ่าย ชายหรือหญิงก็ให้แก่ฝ่ายนั้น และถ้าสินเดิมหมดไปโดยภัยพิบัติ เช่น เรือล่ม ไฟไหม้ ค้าขาย ขาดทุน ให้เอาสินสมรสมาใช้สินเดิม แต่ถ้าสินเดิมหมดไป เพราะโจรลัก เพราะเอาไปยกให้ลูกหลานพี่น้องพ้องพันธ์ของฝ่ายตน ก็ไม่ต้องเอาสินสมรสไปชดใช้ให้ (มาตรา ๗๒ กฎหมายลักษณะผังเมีย)

การแบ่งสินสมรสนั้น ถ้าต่างฝ่ายต่างมีสินเดิมมา ให้แบ่งสินสมรส ให้ชาย ๒ ส่วน หญิง ๑ ส่วน แต่ถ้าหญิงมีสินเดิมฝ่ายเดียว ชายไม่มีสินเดิม

ให้หญิงได้ ๒ ส่วน ชายได้ ๑ ส่วน (มาตรา ๖๘ กฎหมายลักษณะผู้เมีย)

ถ้าหย่ากันโดยชายเป็นฝ่ายผิด ยักย้ายทรัพย์สินไปให้แก่บิดามารดาญาติพี่น้องแห่งตน หรือนอกใจไปมีเมียใหม่ แล้วมาทำเคียดแค้นเมื่อก่อน ถือว่าชายนั้นอาธรรม ให้แบ่งสินสมรสคนละครึ่ง (มาตรา ๕๕ และมาตรา ๗๐ กฎหมายลักษณะผู้เมีย) จะเห็นได้ว่าแม้กฎหมายลักษณะผู้เมียจะยอมให้ชายมีภริยาได้หลายคน แต่ก็ยังให้ยกองภริยาหลวง จะมาทำซึ่งเคียดใส่ไม่ได้ต้องให้ความรักความเอาใจใส่อย่างยุติธรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๔๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ทรงปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะผู้เมีย มาตรา ๗๔ โดยบัญญัติเพิ่มเติมในมาตรา ๗๔ ก. ยกเลิกหลักการที่ว่าจะต้องทำหนังสือบริคณห์ให้ไว้แก่กันจึงจะถือว่าสินเดิมนั้นเสีย เพราะสภาพของสังคมเปลี่ยนไป พร่าหมัดซึ่งเป็นนักกฎหมายในสมัยอยุธยาลดบทบาทลง ประชาชนสมัยรัตนโกสินทร์ไม่นิยมทำหนังสือบริคณห์เมื่อจะทำการสมรส โดยบัญญัติว่า

“...เหล่าทวยราษฎร์ทุกวันนี้ บิดามารดาประกอบบุตรบุตรีให้มีสามีภรรยาแลให้วิญญาณกะทรัพย์ อวิญญาณกะทรัพย์^๑” เป็นทุน ก็มีแต่ผู้ถ้าผู้แก่มาั่งรู้เห็นเป็นค่านับจะได้ทำหนังสือบริคณห์ให้ไว้แก่กันตามประเพณีโบราณนั้นหามิได้ อย่างธรรมเนียมโบราณเสื่อมสูญไปช้านานแล้ว ครั้นจะประกาศแก่ราษฎรให้หรือทำหนังสือบริคณห์ดังแต่ก่อนก็เป็นอันยาก ก็ให้ใช้ตามกระบิลเมืองที่เคยใช้มา จะไม่มีหนังสือบริคณห์ก็ตามเกิด ถ้าแลผู้เมียเขาจะหย่ากัน จะปันสินเดิมสินสมรสนั้น ให้แบ่งพิจารณาโดยสัจ โดยธรรม ได้ทรัพย์ฝ่ายชายฝ่ายหญิงมากน้อยเท่าใดไซ้ ก็ให้แบ่งปันตามส่วนสินเดิม สินสมรส...”

---

^๑ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน เรียกว่า สंहาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

ในกฎหมายลักษณะผ้าแว้มยกกล่าวถึง การแบ่งสินสมรสเมื่อชายหญิงจะหย่าขาดจากกัน และกล่าวถึงแม่นางเกิดที่จัดการสินเดิมของตนได้โดยไปค้าขายต่างประเทศ มิได้กล่าวถึงอำนาจในการจัดการสินสมรสว่า สามีหรือภริยาฝ่ายใดจะเป็นผู้มีอำนาจจัดการ แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ซึ่งใช้บังคับระหว่าง ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘-๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๙ บัญญัติให้สามีเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณฑ์ ซึ่งประกอบด้วยสินเดิมของทั้งสองฝ่ายและสินสมรสของชายหญิงคู่ นั้น โดยให้สามีมีอำนาจจัดการคนเดียว โดยในมาตรา ๑๔๕๔ ปพพ. บรรพ ๕ เดิมบัญญัติว่า

“สามีเป็นหัวหน้าในคู่ครอง เป็นผู้เลือกที่อยู่ และเป็นผู้อำนวยการในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู”

หญิงมีสามีถ้าทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณฑ์โดยมิได้รับอนุญาตของสามี นิติกรรมจะเป็นโมฆียะ สามีมียุติเพิกถอนนิติกรรมนั้นๆ ได้ (ปพพ.มาตรา ๓๘ บรรพ ๕ เดิม) แม้ทรัพย์นั้นจะเป็นของหญิงเองหากมาได้ก่อนสมรส ถ้ามิได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว ทรัพย์นั้นก็จะเป็นสินเดิม ซึ่งจะรวมกับสินสมรสกลายเป็นสินบริคณฑ์ที่หญิงไม่มีอำนาจจัดการ ดูประการที่ว่าทะเบียนสมรสเป็นสิ่งกีดกันจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของหญิง

ต่อมาเมื่อประเทศไทยร่วมฉลองปีสตรีสากลของสหประชาชาติ มีการรับรองความเท่าเทียมกันของชายหญิงไว้ในมาตรา ๒๔ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ว่า

“ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทเฉพาะกาลว่ากฎหมายใดที่ขัดต่อหลักการนี้จะต้องแก้ไขให้เสร็จภายใน ๒ ปี รัฐบาลจึงจัดตั้งคณะกรรมการตรวจชำระประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ใหม่ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ยกเลิกบทบัญญัติที่ให้สามีเป็นใหญ่เป็นผู้จัดการทรัพย์สินแต่ผู้เดียว โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๔๗๖ ปพพ.

ที่ตรวจชำระใหม่ ๒๕๑๔ ว่า

“นอกจากสัญญาก่อนสมรสจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นสามีและภริยาเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกัน”

บทบัญญัตินี้ทำให้ผู้ชายอึดอัดบ้าง เพราะไม่เคยชินต่อการที่จะต้องขอความยินยอมจากภริยาในการทำนิติกรรมต่างๆ จึงถือเป็นเหตุอย่างหลีกเลี่ยงที่จะไม่จดทะเบียนสมรส เพราะทำให้ไม่คล่องตัวในการทำธุรกิจ เป็นเหตุให้หญิงตกอยู่ในฐานะเมียนอกกฎหมายและเด็กเป็นบุตรนอกสมรส ทำให้ครอบครัวแตกแยกได้ง่ายๆ หญิงและเด็กขาดหลักประกันในชีวิตรัฐบาลจึงแก้กฎหมายครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๓^(๑) ตามกฎหมายใหม่นี้สามีภริยาที่ประสงค์จะจัดการสินสมรสจะต้องขอความยินยอมจากกันและกันเฉพาะนิติกรรมที่สำคัญ ดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๗๖ ที่แก้ไขใหม่รวม ๘ อย่างเท่านั้นคือ

(๑) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้

(๒) ก่อตั้งหรือกระทำให้สิ้นสุดสิ่งลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์

(๓) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี

(๔) ให้กู้ยืมเงิน

(๕) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศล เพื่อการสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา

(๖) ประนีประนอมยอมความ

---

^(๑) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๗ ตอนที่ ๑๔๗ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๓๓ หน้า ๑

(๗) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

(๘) นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

นิติกรรมอื่นที่ใช้นิติกรรม ๘ ประการนี้ สามีมักริยาย่อมมีสิทธิจัดการได้ตามลำพังโดยไม่ต้องขอความยินยอมจากกันและกัน เช่น การที่สามีมักริยาจะไปกู้เงินใครก็ยอมทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากคู่สมรส เพราะกฎหมายห้ามเพียงเอาเงินสินสมรสออกให้ผู้อื่นกู้เท่านั้น ไม่ห้ามไปกู้เงินใคร บทบัญญัตินี้เป็นารปกป้องเศรษฐกิจของครอบครัว เพราะผู้ชายส่วนมากเป็นคนใจกว้างเห็นพวกพ้องเพื่อนฝูง โดยเฉพาะเพื่อนร่วมกินร่วมเที่ยวด้วยกันแล้ว ถ้าออกปากขอยืมเงินมักจะเกรงใจไม่กล้าขัด จะขอผลัดว่าจะขอหรือรืยาก่อนก็เสียหน้ากลัวถูกเพื่อนล้อว่ากลัวเมีย ครั้นเมื่อให้ยืมไปแล้วทวงคืนไม่ได้ ผู้ที่เดือดร้อนเมื่อเงินขาดมือคือบุตรและภริยา เพราะภริยาต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในบ้าน ถึงอย่างไรก็ต้องจ่ายค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ จะบอกเจ้าหนี้เหล่านี้ว่ายังไม่มียังเงินขอผลัดไปก่อน รอให้สามีมทวงหนี้จากเพื่อนได้แล้วจึงจะชำระคงจะไม่ได้ ต่อไปนี้สามีมอ้างกฎหมายใหม่นี้ได้ว่า กฎหมายบังคับให้ขอความยินยอมจากคู่สมรสก่อน จึงจะให้กู้ยืมได้

การกู้ยืมเงินที่สามีมักริยาทำไปโดยลำพังจะผูกพันสินสมรสหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่า กู้เงินมาใช้อะไร ถ้ากู้มาใช้ส่วนตัว เช่น เอาไปเที่ยวเตร่ เลี้ยงดูเพื่อนฝูง เอาไปปรนเปรอคนอื่นยอมเป็นหนี้ส่วนตัว เจ้าหนี้ยึดสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นได้ แต่ถ้ากู้มาเพื่อใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูครอบครัว เพื่อการศึกษาของบุตรตามควรแก่อัตภาพ เพื่อธุรกิจที่สามีมักริยาทำด้วยกัน หรือเป็นหนี้ที่อีกฝ่ายให้สัตยาบัน ซึ่ง ปพพ.มาตรา ๑๕๙๐ ถือเป็นหนี้ร่วมแล้วเจ้าหนี้ยึดสินสมรสได้ เช่น สามีมเป็นกรรมการสหกรณ์ค้าข้าวโพด ภริยาช่วยนำคนไปขายข้าวโพดให้แก่สหกรณ์ เป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวร่วมกัน เมื่อสามีมผิดสัญญาต่อสหกรณ์ทำข้าวโพดขาดหาย สหกรณ์ฟ้องคดีแล้วยึดห้องแถวที่เป็นของสามีมักริยาได้ (ฎีกาที่

๑๕๓๖/๒๕๒๒) แต่ถ้าสามีเป็นกรรมกร ขับรถส่งข้าวโพดตามที่สหกรณ์ มอบหมาย ภริยาก็ทราบว่ามีงานที่ไหน เมื่อสามีทำละเมิดทำ ข้าวโพดขาดหาย ภริยาไม่มีส่วนรู้เห็นในการทำละเมิดของสามี หนี้รายนี้ มิใช่เป็นหนี้ร่วม เจ้าหนี้จะยึดที่ดินสินสมรสทั้งหมดไม่ได้ ต้องกันเงิน ค่าขายทอดตลาดที่ดินไว้ครึ่งหนึ่งเพื่อคืนให้ภริยา (ฎีกาที่ ๒๕๒๖/๒๕๒๑)

การที่สามีหรือภริยาทำสัญญาค้ำประกันโดยมิได้ขอความยินยอม จากคู่สมรส สัญญาค้ำประกันนั้นใช้ได้ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๕๗๖ เพราะการค้ำประกันเป็นการที่เจ้าหนี้เชื่อในเครดิตส่วนตัวของผู้ค้ำประกัน อย่างเดียว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ฟ้องผู้ค้ำประกันให้รับผิดชอบก็ได้ จากสินส่วนตัวของผู้ค้ำประกันนั้น คู่สมรสไม่มีสิทธิที่จะฟ้องขอเพิกถอน สัญญาค้ำประกัน เพราะการค้ำประกันมิใช่การจัดการสินสมรสที่จะต้องขอ ความยินยอมจากคู่สมรส (ฎีกาที่ ๓๐๗๕/๒๕๓๓) แต่ถ้าลูกหนี้ทวงถาม แล้วคู่สมรสยอมรับรู้การค้ำประกันนั้นไม่ปฏิเสธและขอเพียงต่อรองให้ ลดดอกเบี้ยลง ศาลถือว่าเป็นการให้สัตยาบันทำให้หนี้ค้ำประกันนั้น กลายเป็นหนี้ร่วมที่เจ้าหนี้จะยึดสินสมรสได้ (ฎีกา ๒๗๑๕/๒๕๒๐)

ความยินยอมให้คู่สมรสทำนิติกรรมจะต้องทำอย่างไร ยินยอมด้วย วาจา หรือว่าต้องยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ขึ้นอยู่กับว่านิติกรรมที่ทำ นั้นกฎหมายกำหนดไว้อย่างไร เช่น การขายหรือจำนองที่ดิน กฎหมาย กำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความ ยินยอมก็ต้องทำเป็นหนังสือ (ปพพ. มาตรา ๑๕๗๙)

การให้โดยเสน่หา ถ้าเป็นการให้สังหาริมทรัพย์ซึ่งกฎหมายมิได้ บังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือความยินยอมของคู่สมรสก็ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพียงยินยอมด้วยวาจาก็ใช้ได้

ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดนิติกรรมที่ต้องขอความยินยอมไว้เพียง ๘ อย่าง ไม่รวมถึงการกู้ยืมเงินและการค้ำประกันก็ตาม เจ้าหนี้รอบคอบก็มัก จะให้คู่สมรสรู้เห็นยินยอม โดยให้ลงชื่อร่วมเป็นลูกหนี้หรือเป็นพยานให้ สัญญากู้หรือสัญญาค้ำประกัน เพื่อจะได้มีความผูกพันร่วมรับผิดชอบ

ทำให้เจ้าหน้าที่ยึดสินสมรสได้ และถ้าเป็นหนี้ร่วมแล้วแม้ภายหลังสามีภริยาจะหย่าขาดจากกัน ไม่ว่าจะหย่ากันจริงๆ หรือหย่าหลอกๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ก็ตาม ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาหลังจากจดทะเบียนหย่า เจ้าหน้าที่ก็ยังติดตามยึดมาชำระหนี้ที่เป็นหนี้ร่วมได้ (ฎีกาที่ ๘๑/๒๕๓๔)

ผู้เขียนหวังว่ากฎหมายครอบครัวที่ได้รับการแก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ จะช่วยให้สามีภริยาหันหน้าเข้าหากันปรึกษาหารือกันเพื่อผลประโยชน์ของครอบครัว และจะไม่ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อหลีกเลี่ยงการจดทะเบียนสมรสอีกต่อไป เพราะถ้าครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยย่อยๆ ของสังคมไม่มั่นคงแล้ว สังคมส่วนรวมก็จะไม่มั่นคงไปด้วย

สิทธิของผู้ต้องหา

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทมะริชตะ

มนุษย์จะอาศัยอยู่ในโลกตามลำพังไม่ได้ คำกล่าวนี้เป็นความจริงที่ยอมรับกันโดยไม่มีข้อโต้แย้ง เพราะว่ามีมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันมากๆ จึงจำเป็นต้องหากฎเกณฑ์มาใช้บังคับเพื่อให้มนุษย์อยู่รวมกันได้อย่างเป็นระเบียบ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ต่อมาได้พัฒนามาเป็นกฎหมายนั่นเอง จึงมีผู้กล่าวว่า “สังคมจะอยู่ไม่ได้ถ้าปราศจากกฎหมาย” เพราะสังคมนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายหมู่เหล่า อุปนิสัยและความประพฤติย่อมผิดแผกแตกต่างกันออกไป คนที่ประพฤติไม่ดีทำให้สังคมไม่สงบสุขก็ควรถูกลงโทษ เพราะว่าได้กระทำความผิด แต่การที่ลงโทษผู้ใดก็ต้องเป็นการแน่แท้ว่าเขาได้กระทำความผิดจริง เพราะเหตุว่าแม้เขาจะกระทำความผิด แต่เขาก็เป็นมนุษย์เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนบุคคลอื่น เพียงแต่ความผิดของเขาไม่ถูกต้องสำหรับสังคมนั้นเท่านั้น

ถาม : สิทธิของผู้ต้องหาซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นปัญหามากอยู่ในขณะนี้ เพราะสิ่งที่เราเห็นกันอยู่เกือบทุกวัน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้จับกุมบุคคลใดและมีการทำแผนประทุษกรรม หรือผู้ต้องหาถูกเอาป้ายชื่อแผ่นโตตามสมควรแขวนคอแล้ว ถูกนำออกแสดงตัวในการให้สัมภาษณ์ให้ข่าวแก่สื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และบางครั้งมีการถ่ายออกโทรทัศน์ก็มีในกรณีนี้ไม่ทราบว่ามีข้อคิดเห็นอย่างไรบ้าง

ตอบ : เหตุการณ์ดังกล่าวก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่าใดนัก เพราะว่าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ได้

บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือ
จำเลยไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่า
บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือน
ผู้กระทำความผิดมิได้” เพราะเหตุนี้เองจึงทำให้เกิดปัญหามากในทาง
ปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่กระทำลงโทษ ซึ่งก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่
แล้วว่า กฎหมายอาญานั้นเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลโดยตรงอยู่แล้ว

ถาม : ถ้าเช่นนั้นอยากจะให้อธิบายความหมายของผู้ต้องหา และคนเรานั้นจะตกเป็นผู้ต้องหาเมื่อใด

ตอบ : ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าเมื่อเกินมีการกระทำความผิดอาญาขึ้น แม้ว่าผู้ยังมีได้ถูกจับกุมหรือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วก็ตาม ถ้าหากผู้เสียหายได้ร้องทุกข์หรือมีผู้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กล่าวหาว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด บุคคลผู้นั้นก็ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาไปในทันที

ผู้ต้องหาไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นแต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลก็ตกเป็นผู้ต้องหาได้เหมือนกัน แต่ถ้าหากยังไม่มีใครกล่าวหาเลย เช่น ถูกจับโดยสงสัยว่ากระทำความผิด หรือถูกจับได้โดยมีเสียงร้องเอะอะ เมื่อยังไม่มีกรกล่าวหา ก็ไม่ตกเป็นผู้ต้องหาร

ถาม : แล้วเมื่อใดที่จะเรียกได้ว่าเป็นผู้ต้องหา

ตอบ : เมื่อใดจะเรียกว่าตกเป็นผู้ต้องหานั้น ตามธรรมดาแล้วทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันหมด ซึ่งรัฐธรรมนูญของไทยก็ได้บัญญัติรองรับไว้ แต่เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้วมีผู้กล่าวหาว่าทำผิดอาญาเราก็ตกเป็นผู้ต้องหาทันที ดังที่คำพิพากษาฎีกา ๑๓๔๑/2509 ได้ตัดสินว่า ผู้ที่ถูกแจ้งความกล่าวหาว่าผิดอาญา ย่อมตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาแล้ว ดังนั้นความเป็นผู้ต้องหาจึงต้องมีการเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ ถ้าไม่มีการเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน ผู้

กระทำผิดก็ไม่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา เช่น เมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้อง ผู้กระทำผิดต่อศาลเอง

ถาม : เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ได้วางหลักไว้ว่า ก่อนมีคำพิพากษา ถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เหมือนผู้กระทำผิดมิได้ จะไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาที่ยอมให้มีการควบคุมผู้ต้องหาได้หรือ

ตอบ : ในส่วนนี้น่าจะไม่เป็นการขัดกัน เพราะในการควบคุมกฎหมายได้ เล็งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า คือ เพื่อเป็นการตัดโอกาส ของบุคคลนั้นไม่ให้ไปกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก หรือจะไปทำลายหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่ได้กระทำผิดมาแล้ว หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดหนี จึงต้องมีการควบคุมไว้ก่อน เพื่อพิจารณาลงโทษ จึงเห็นได้ว่าน่าจะเป็นกฎหมายที่เป็นส่วนช่วย ยกเว้น

ถาม : ที่นี้ เมื่อผู้ต้องหาถูกจับแล้วถูกควบคุม เจ้าพนักงานมีสิทธิ ควบคุมผู้ต้องหาได้กี่วันและมีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง

ตอบ : ในการควบคุมผู้ต้องหานั้น มีหลักว่า ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้ เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และทำเป็นความผิดลง โทษหรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ ก็ควบคุมไว้ได้เท่าเวลาที่จะถาม คำให้การ และรู้ตัวว่าเขาเป็นใคร อยู่ที่ไหนเท่านั้น

การควบคุมโดยพนักงานสอบสวนนั้นควบคุมได้ไม่เกิน ๗ วัน ถ้าจะควบคุมต่อต้องขออนุญาตต่อศาล ให้ศาลออกหมายขัง ส่วนศาลจะขังได้ก็วันนั้นก็ขึ้นอยู่กับโทษของความผิดนั้นว่าร้าย แรงเพียงใด คือ

โทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ศาลสั่งขังได้ครั้งเดียวไม่เกิน ๗ วัน

ความผิดอาญาที่โทษจำคุกเกิน ๖ เดือน แต่ไม่ถึง ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลสั่งขังได้ไม่เกิน

๑๒ วัน แต่ทุกครั้งรวมกันไม่เกิน ๔๘ วัน

ความผิดอาญาที่โทษอย่างสูง ๑๐ ปีขึ้นไป ศาลสั่งขังได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๑๒ วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน ๘๔ วัน

ถ้า ๘๔ วันยังรวบรวมหลักฐานไม่ได้ก็ต้องปล่อยผู้ต้องหาเป็นการชั่วคราว

ถาม : วิธีการในการควบคุมตามกฎหมาย มีอย่างไรบ้าง

ตอบ : ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ได้วางหลักว่าห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เขาหนีเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าวิธีการควบคุมนั้นไม่จำเป็นต้องขังในกรงหรือใช้โซ่ล่ามก็ได้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในคดีและความประพฤติของบุคคลเป็นรายๆ ไป เช่นผู้ต้องหาเป็นผู้หญิงหรือคนชรา เป็นต้น ซึ่งมีอยู่บ่อยๆ ที่เจ้าหน้าที่มีความผิดอาญาเกี่ยวกับอัสรภาพ เพราะใช้วิธีการควบคุมที่ทำให้ผู้ต้องหาได้รับความอับอายโดยการกลั่นแกล้งเป็นส่วนตัว หรือเพราะความโกรธ

ถาม : ถ้าหากผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย จะทำอย่างไร

ตอบ : บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิเพื่อคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย คือ

๑. ผู้ต้องหานั้นเอง

๒. สามี ภริยา หรือญาติของผู้ต้องหา หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง

๓. พนักงานอัยการ

เมื่อศาลได้รับคำร้องนั้นแล้ว ถ้าจะออกหมายเรียกผู้ควบคุมหรือผู้ก่อให้เกิดการควบคุม หรือขัง พร้อมผู้ต้องถูกควบคุมหรือถูกขังมาพิจารณาก็ผิดกฎหมายจริงศาลก็จะสั่งปล่อยตัวไป

ถาม : ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ ผู้ต้องหา มีสิทธิอะไรบ้าง

ตอบ : สิทธิของผู้ต้องหาในขณะที่ถูกควบคุม หรือขัง มีสิทธิดังต่อไปนี้

๑. พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายความสองต่อสอง

๒. ได้รับการเยี่ยมตามสมควร

๓. ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็ว เมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ถาม : ในระหว่างทำการสอบสวนผู้ต้องหาอยู่นั้น ถ้าหากผู้ต้องหาเกิดวิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้จะต้องทำอย่างไร

ตอบ : ถ้าผู้ต้องหาเกิดวิกลจริตในระหว่างทำการสอบสวน ก็ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนไว้จนกว่าผู้ต้องหาหายวิกลจริตหรือสามารถที่จะต่อสู้คดีได้ และให้ส่งผู้ต้องหาไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือใครก็ได้ที่จะรับรักษาผู้ต้องหา

เพราะว่าในการดำเนินคดีอาญานั้นต้องให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยมีสภาพพร้อมสมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจพอที่จะรับรู้กระบวนการพิจารณาในคดีนั้นได้ครบถ้วน

ถาม : จะเห็นได้ว่ามีชาวอยู่บ่อยๆ เรื่องทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพ พนักงานสอบสวนมีอำนาจกระทำหรือไม่ และผลจะเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ : ผู้ต้องหาที่มีสิทธิจะไม่ถูกบังคับขู่เข็ญหรือหลอกลวง หรือให้สัญญาในการให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวน สิทธิข้อนี้กำหนดขึ้นเพื่อว่าป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจในทางที่มีชอบ เพื่อให้งานในหน้าที่จะได้หมดไปและไม่ต้องรับผิดชอบ ผลอีกประการหนึ่งคือ ป้องกันผลที่จะเกิดขึ้นโดยเป็นผลร้ายต่อตัวผู้ต้องหา ซึ่งอาจเกิดจากความกลัวหรือความตกใจ เพราะเป็นธรรมดาที่คนส่วนใหญ่จะมีความกลัวหรือความตกใจ เพราะเป็นธรรมดาที่คนส่วนใหญ่จะมีความกลัวเมื่อรู้ว่าตนเองต้องตกเป็นผู้ต้องหา จึงง่ายต่อการชักจูงใจ ให้ทำอะไรโดยมิทันได้ไตร่ตรอง กฎหมายจึงบัญญัติห้ามไว้ แต่ถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติห้ามไว้ แต่ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานสอบสวนนั้น การทรมานผู้ต้องหาก็คงยังคงปรากฏเป็นช่าอยู่บ่อยๆ

ผลของการฝ่าฝืนในส่วนนี้ ไม่ได้ทำให้การสอบสวนของเจ้าพนักงานที่ได้กระทำไปแล้วเสียไปทั้งหมด แต่ว่ามีผลเพียงว่าจะ

นำถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นไปยื่นเขาในชั้นพิจารณาไม่ได้ เพราะว่า การค้นหาความจริงนั้นเป็นเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา แต่ว่าการกระทำโดยวิธีการต่างๆ เหล่านี้ย่อมผิดต่อหลักนิติรัฐในการให้ความยุติธรรม

ถาม : จะเห็นได้ว่ามีอยู่บ่อยๆ ที่ผู้ต้องหาไม่ยอมให้ถ้อยคำกับเจ้าหน้าที่ ตำรวจเมื่อโดนจับ ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิทำอย่างนั้นไหม และทำไปเพื่อ เหตุผลอะไร

ตอบ : ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำในคดีที่ตนถูกกล่าวหาหรือไม่มีก็ได้ ทั้งมีสิทธิไม่ลงลายมือชื่อ หรือลายพิมพ์นิ้วมือประกอบการให้ ถ้อยคำ เพราะว่าเมื่อผู้ต้องหาได้ให้ถ้อยคำไปแล้ว ถ้อยคำนั้นอาจ ใช้เป็นพยานหลักฐานยื่นเขาในการพิจารณาคดีได้ และการให้ ถ้อยคำโดยไม่ได้ปรึกษาทนายความหรือผู้มีความรู้ในทาง กฎหมายนั้นในบางครั้งอาจทำให้ผู้ต้องหาเสียเปรียบในการต่อสู้คดี จนอาจทำให้รูปคดีต้องเปลี่ยนไปจนในที่สุดอาจทำให้ผู้นั้น ต้องถูกลงโทษจำคุกได้ในที่สุด

ถาม : การปล่อยชั่วคราว คืออะไร มีกรณีอะไรบ้าง

ตอบ : การปล่อยชั่วคราว คือ การประกันตัวผู้ต้องหานั้นเอง มี ๓ กรณีคือ

๑. ปล่อยโดยไม่มีประกัน คือปล่อยโดยเพียงแต่ให้ผู้ต้องหา สาบานตัวว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น

๒. ปล่อยโดยมีประกัน คือปล่อยโดยมีสัญญาจะมาตามที่ เจ้าพนักงานนัดโดยจำเลยเป็นผู้ทำสัญญาเองหรือผู้อื่นเป็นผู้ทำ สัญญาประกันนั้น

๓. ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันคือ ปล่อยโดยมี สัญญาประกันและหลักประกัน ซึ่งอาจเป็นเงินสด ทรัพย์สิน เช่น โฉนดที่ดินก็ได้

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอประกันตัว คือ ผู้ต้องหานั้นเองหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นญาติพี่น้องก็ได้ โดยยื่นต่อเจ้า

พนักงาน อาจจะเป็นพนักงานสอบสวน หรือศาล หรืออัยการ แล้วแต่ว่าผู้ต้องหาจะอยู่ในความควบคุมของใคร

ถ้าพนักงานได้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามที่ไต่ยื่นคำร้องขอไป ผู้ขอมีสิทธิทำได้ 2 ประการคือ

๑. ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวใหม่

๒. อุทธรณ์หรือฎีกา คำค้ำประกัน แต่ถ้าเป็นคำสั่งของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้ขอไม่มีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา

ถาม : เจ้าพนักงานเขามีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้างที่จะสั่งให้ปล่อยชั่วคราว

ตอบ : ในการวินิจฉัยคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวมีข้อที่ต้องพิจารณา คือ

๑. ความหนักเบาแห่งข้อหา

๒. พยานหลักฐานที่น่าสืบมาแล้วมีเพียงพอ

๓. พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

๔. เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

๕. ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ ถ้าหากได้ประกันตัวไปแล้ว

๖. ความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

๗. คำคัดค้านของพนักงานสอบสวนหรืออัยการ

ถาม : เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วเจ้าพนักงานตำรวจจับผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะผู้ต้องหาหลบหนีไป ตำรวจต้องตามจับให้ได้ภายในระยะเวลาเท่าใด จึงสามารถลงโทษผู้ต้องหานั้น หรือผู้ต้องหาต้องหลบหนีการจับกุมนานเท่าใด จึงจะไม่ต้องรับโทษ

ตอบ : กรณีนี้ไม่ใช่เป็นสิทธิของผู้ต้องหาแต่อย่างใด แต่กฎหมายได้กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐและความยุติธรรมนั่นเอง เพราะในคดีอาญานั้น โดยปกติแล้วเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นโดยเฉพาะความผิดที่มีบทลงโทษรุนแรง ผู้ต้องหามักจะหลบหนีการจับกุมของตำรวจเป็นส่วนมาก เพราะผู้ต้องหาคิดว่าอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ นั้น ยังดีกว่าการสูญเสียอิสรภาพ โดย

ถูกจำคุกในเรือนจำนั่นเอง เพื่อประโยชน์ในทางพยานหลักฐาน
ของคดีและประโยชน์ในการทำงานขององค์กรในการที่จะดำเนิน
คดีลงโทษผู้ต้องหาจะได้ไม่ต้องเก็บคดีต่างๆ ไว้นานเกินไป
ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้กำหนดอายุความ ในการฟ้องร้องผู้
กระทำความผิดเอาไว้ใน มาตรา ๘๕ ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้ก็
แล้วแต่ความร้ายแรงของความผิดคือ

๑. ยี่สิบปี สำหรับความผิดที่ระวางโทษประหารชีวิต จำคุก
ตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

๒. สิบห้าปี สำหรับความผิดต่อระวางโทษจำคุกเจ็ดปีขึ้นไป
แต่ยังไม่ถึง ๒๐ ปี

๓. สิบปีสำหรับความผิดต่อระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึง
เจ็ดปี

๔. ห้าปี สำหรับความผิดต่อระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือน
ถึงหนึ่งปี

๕. หนึ่งปี สำหรับความผิดต่อระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่ง
เดือนลงมา หรือต่อระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดและมีได้ฟ้องยังศาล หรือได้ฟ้องและ
ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ถ้าผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือ
วิกลจริตและศาลได้สั่งงดการพิจารณาไว้เกินกำหนดระยะเวลา
ดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา
ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความ

เมื่อขาดอายุความแล้วถือว่าผู้ต้องหาเป็นอันหลุดพ้นการที่
จะต้องรับโทษไปเลย ความจริงแล้วก็ควรถือได้ว่า การที่ผู้ต้องหา
ต้องหลบหนีไปนี้เป็นกรงโทษผู้กระทำความผิดไปโดยปริยาย
นั่นเอง ที่จะต้องทำตนให้เป็นคนดีอยู่ด้วยความสงบในระหว่างที่
หลบหนี ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ คือ
ให้กลับตัวเป็นคนดีนั่นเอง เช่นเดียวกับความผิดต่อส่วนตัว หรือ

ความผิดอันยอมความได้ ถ้าหากว่าผู้เสียหายไม่ได้รับร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน ๓ เดือน นับแต่ได้รู้ถึงการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด กฎหมายก็ถือว่าเป็นอันขาดอายุความ ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ผู้ต้องหาไม่ต้องรับโทษอีกเหมือนกัน

ถาม : ที่ได้กรุณาอธิบายนั้นก็เป็นเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาคราวนี้อยากขอให้สรุปว่า เมื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้วผู้ต้องหา มีสิทธิอย่างไรบ้าง

ตอบ : มีดังต่อไปนี้

๑. สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหา
๒. สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวน
๓. สิทธิที่จะไม่ถูกขู่เข็ญ ถูกบังคับ ให้สัญญาหรือหลอกลวงในการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน
๔. สิทธิที่จะได้รับการประกันตัว
๕. สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมโดยผิดกฎหมาย

ลิขสิทธิ์

ศาสตราจารย์ไผ่ยศ เทมะรัตตะ

ถาม : ลิขสิทธิ์ คืออะไร?

ตอบ : คือสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น หมายความว่า ผู้อื่นจะไม่มีสิทธิกระทำการเหล่านั้น ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หากฝ่าฝืนไปกระทำเข้า การกระทำนั้นก็จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์

ถาม : เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิอะไรบ้างที่เป็นสิทธิแต่ผู้เดียว?

ตอบ : จาก พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้ที่มาตรา ๑๓ ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียว ดังต่อไปนี้

๑) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

๒) นำออกโฆษณา

๓) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น

๔) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม ๑) หรือ ๒) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้

ถาม : จากสิทธิข้อ ๔) ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อนุญาตให้สำนักพิมพ์ ก. เป็นผู้พิมพ์หนังสือและจำหน่ายต่อมาก็ได้อนุญาตให้สำนักพิมพ์ ข. มีสิทธิดังกล่าวอีก เช่นนี้เจ้าของลิขสิทธิ์กระทำได้หรือไม่?

ตอบ : เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถทำได้ เนื่องจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิรายแรกนั้น ไม่มีข้อกำหนดเป็นหนังสือห้ามการให้อนุญาตรายอื่นอีก เช่น อาจไม่มีข้อตกลงเรื่องนี้เลย หรืออาจมีข้อตกลงเพียงวาจา ดังนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิตามกฎหมายที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นพิมพ์และจำหน่ายหนังสือนั้นได้ ดังนั้น ผู้รับอนุญาตที่

ต้องการเป็นผู้รับอนุญาตแต่ผู้เดียว จึงต้องให้ระบุข้อกำหนดเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายตัดสิทธิผู้ให้อนุญาตไม่ให้ไปให้อนุญาตผู้อื่นอีก

ถาม : ถ้าเช่นนี้การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ต้องทำเป็นหนังสือด้วยใช่หรือไม่?

ตอบ : ไม่ใช่ เนื่องจากสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์สมบูรณ์ได้แม้จะไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ เพราะกฎหมายไม่ได้มีเงื่อนไขเรื่องแบบหรือหลักฐานแต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดเรื่องแบบไว้เฉพาะกรณีที่จะตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิอีกเท่านั้น

ถาม : จำเป็นหรือไม่ ที่ผู้สร้างสรรค์งานเท่านั้นจึงจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์?

ตอบ : ไม่จำเป็นเสมอไป เพราะลิขสิทธิ์อาจได้มาเนื่องจากการสร้างสรรค์งาน หรือ เนื่องจากการโอนลิขสิทธิ์

ถาม : การโอนลิขสิทธิ์ต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่?

ตอบ : กฎหมายกำหนดไว้ว่าการโอนลิขสิทธิ์โดยทางอื่นนอกจากมรดกต้องทำเป็นหนังสือ ดังนั้น การโอนลิขสิทธิ์โดยนิติกรรม จึงต้องทำเป็นหนังสือซึ่งผู้โอนและผู้รับโอนต้องลงลายมือชื่อทั้งสองคนจากการที่กำหนดไว้เช่นนี้แสดงว่าเป็นแบบแห่งนิติกรรม ผลก็คือ หากไม่ทำเป็นหนังสือนิติกรรมการโอนลิขสิทธิ์จะตกเป็นโมฆะ (เสมือนมิได้มีการโอนเกิดขึ้น) ส่วนการโอนโดยมรดกนี้ หมายถึงทั้งกรณีที่ลิขสิทธิ์ตกทอดไปยังทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายและทั้งกรณีโอนโดยพินัยกรรม ในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์โอนลิขสิทธิ์ให้ทายาทโดยทำพินัยกรรมนั้น การทำพินัยกรรมต้องทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด กรณีเช่นนี้ไม่ใช่การโอนลิขสิทธิ์โดยนิติกรรมจึงไม่ต้องทำเป็นหนังสือแต่อย่างใด ส่วนกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์โอนลิขสิทธิ์ให้ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายก็เช่นกัน ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ

ถาม : ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์ต้องการโอนลิขสิทธิ์เฉพาะสิทธิในการทำซ้ำและ

โฆษณาให้แก่ผู้อื่น แต่ไม่ต้องการโอนสิทธิในการดัดแปลง เช่นนี้ จะทำได้หรือไม่?

ตอบ : มีสิทธิทำได้ เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาดหลายอย่างรวมกัน เช่น สิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง โฆษณา เจ้าของลิขสิทธิ์จึงอาจจะโอนสิทธิทุกอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นลิขสิทธิ์หรือโอนสิทธิเฉพาะบางอย่างก็ได้

ถาม : การโอนสิทธิ์จะจำกัดอายุการโอนได้หรือไม่?

ตอบ : ได้ เนื่องจากลิขสิทธิ์นั้นมียุการคุ้มครองกำกับอยู่ เจ้าของลิขสิทธิ์จึงอาจจะโอนโดยให้มีกำหนดเวลาหรือไม่มีกำหนดเวลา ก็ได้

ถาม : กรณีที่โอนลิขสิทธิ์โดยมีกำหนดเวลา เมื่อสัญญาโอนลิขสิทธิ์สิ้นสุดแล้ว ผู้รับโอนต้องแสดงเจตนารับโอนกลับหรือไม่?

ตอบ : ไม่ต้องแสดงเจตนารับโอนกลับมาอีก เนื่องจากลิขสิทธิ์จะกลับมายังผู้โอนโดยอัตโนมัติ

ถาม : ลิขสิทธิ์มียุการคุ้มครองเท่าไร?

ตอบ : โดยหลักทั่วไป คือระยะเวลาเท่าตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และอีก ๕๐ ปีภายหลังผู้สร้างสรรค์ตาย

ถาม : เมื่อลิขสิทธิ์หมดอายุการคุ้มครองไปแล้ว จะเกิดผลอย่างไรต่องาน?

ตอบ : ผลคือ งานนั้นตกเป็นสมบัติสาธารณะ และไม่มีลิขสิทธิ์คุ้มครองอีกต่อไป บุคคลใดๆ จึงอาจใช้งานนั้นได้โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด และไม่อาจมีผู้ใดอ้างลิขสิทธิ์ในงานที่หมดอายุลิขสิทธิ์ไปแล้วนั้นได้อีก

การนำงานใดๆ อันมีลิขสิทธิ์ออกโฆษณาภายหลังจากที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงไม่ก่อให้เกิดลิขสิทธิ์ในงานนั้นขึ้นใหม่

ถาม : ถ้าเช่นนั้น กรณีที่นำบางส่วนของงานที่หมดอายุลิขสิทธิ์ไปแล้วมาเป็นส่วนหนึ่งของงานสร้างสรรค์ใหม่ ผู้สร้างสรรค์จะได้ลิขสิทธิ์ในส่วนที่หมดอายุหรือไม่?

ตอบ : ไม่ได้ เนื่องจากผู้สร้างสรรค์จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานส่วนที่ตนสร้างสรรค์ชิ้นเท่านั้น

ถาม : งานที่มีเนื้อหาเสื่อมเสียต่อศีลธรรม สามารถเป็นงานมีลิขสิทธิ์ได้หรือไม่?

ตอบ : เนื่องจากการคุ้มครองทางด้านลิขสิทธิ์ก็ยังคงอยู่ในกรอบที่กำหนดขึ้นโดยเหตุผลมูลฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ว่า ผู้สร้างงานควรได้รับการคุ้มครองเป็นการตอบแทนแก่การที่เขาได้สร้างสรรค์วัตถุแห่งลิขสิทธิ์ใดๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อสังคมไม่ว่าในแง่เสริมสร้างสุนทรียภาพหรือสติปัญญาแก่มนุษยชาติ ดังนั้น หากเป็นงานที่เป็นภัยหรือนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสังคมแต่อย่างใดแล้ว ก็ต้องถือว่าผู้สร้างสรรค์มิได้ให้อะไรแก่สังคมควรค่าแก่การที่งานของเขาจะได้รับการคุ้มครองเป็นการตอบแทน ดังนั้นจึงไม่สามารถเป็นงานลิขสิทธิ์ได้

ถาม : งานอันมีลิขสิทธิ์จำเป็นต้องจดทะเบียนหรือไม่?

ตอบ : ไม่ต้อง เนื่องจากการจดทะเบียนไม่ใช่สิ่งจำเป็นแก่การได้มาและการใช้ลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์งานย่อมจะได้ลิขสิทธิ์หากเป็นงานประเภทที่มีลิขสิทธิ์ได้และตนได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้นมาเองโดยมิได้ลอกเลียนมาจากที่ใด แม้ว่างานนั้นจะเป็นเรื่องเดียวกับงานอื่นที่มีอยู่แล้วก็ตาม ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอย่างใดที่ผู้สร้างสรรค์จะต้องไปตรวจสอบถึงการมีอยู่ของงานใดๆ ที่มีมาก่อนแล้ว เมื่อการตรวจสอบไม่มีความจำเป็นเสียแล้ว การจดทะเบียนซึ่งโดยปกติมุ่งประโยชน์ทางระบบตรวจสอบจึงไม่มีความจำเป็นไปด้วย

ถาม : การละเมิดลิขสิทธิ์ คืออะไร?

ตอบ : คือการกระทำโดยบุคคลอื่นนอกจากเจ้าของลิขสิทธิ์อันเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ การกระทำที่เป็นละเมิดลิขสิทธิ์ จึงได้แก่การกระทำที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำได้ซึ่ง

หมายความว่าผู้อื่นไม่มีสิทธิกระทำนั่นเอง เมื่อผู้อื่นกระทำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิห้ามการกระทำเช่นนั้นและเรียกร้องให้ชดใช้ความเสียหายได้

ถาม : จากคำวิเคราะห์ศัพท์ในกฎหมาย **ทำซ้ำ** หรือ **ดัดแปลง** หรือ **โฆษณา** ที่จัดเป็นการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นอย่างไร?

ตอบ : **กรณีการทำซ้ำ** ที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์มีลักษณะสำคัญประการคือ

- มีการลอกเลียนงานลิขสิทธิ์ และ
- มีการลอกเลียนในสาระสำคัญของงาน

กรณีการดัดแปลง ที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ คือ การทำซ้ำอย่างหนึ่งโดยมีการเปลี่ยนรูปใหม่ หรือ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหรือจำลองงานเดิมในส่วนสาระสำคัญ แต่ต้องไม่ถึงขั้นที่ถือได้ว่าเป็นการจัดทำงานชิ้นใหม่ ซึ่งในกรณีนี้จะไม่เป็นการดัดแปลงที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากแต่เป็นงานลิขสิทธิ์ชิ้นใหม่ได้

กรณีการโฆษณา ที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ คือ การทำให้ปรากฏโดยวิธีต่างๆโดยไม่จำเป็นต้องปรากฏในรูปที่เห็นได้จับต้องได้ด้วยอย่างเช่น การอ่านบทความที่มีลิขสิทธิ์ออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็เป็นการโฆษณาการขับร้องหรือบรรเลงเพลงที่มีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตก็เป็นการโฆษณา เป็นต้น

ถาม : ถ้ามีผู้นำวีดีโอเทปที่ละเมิดลิขสิทธิ์มาจำหน่ายแก่ประชาชน เช่นนี้ จะสามารถฟ้องร้องให้เขารับผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่?

ตอบ : ได้ เนื่องจาก พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ฯ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า

“ผู้ใดรู้อยู่แล้วว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่งานนั้นดังต่อไปนี้

- ๑) ขาย ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอขาย เสนอให้เช่า หรือ

เสนอให้เข้าชื่อ

๒) นำออกโฆษณา

๓) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่
เจ้าของลิขสิทธิ์

๔) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการใดๆ นอกจาก
เพื่อใช้เป็นการส่วนตัวให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย”

เห็นได้ว่า ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ว่างานนั้นทำขึ้นโดยละเมิด
ลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ก็ย่อมไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ก็จะไม่มีความ
รับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ถาม : กรณีที่มีผู้คัดลอกลิขสิทธิ์ของผู้อื่นไว้แต่มีจุดประสงค์เพื่อไว้ชมส่วนตัว
เช่นนี้ จะมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่?

ตอบ : ไม่ เนื่องจากการทำงานลิขสิทธิ์มาใช้เพื่อประโยชน์ตนเอง หรือ
เพื่อประโยชน์ของตนเอง และบุคคลในครอบครัวหรือญาติ เป็น
ข้อยกเว้นที่กฎหมายยินยอมให้กระทำได้โดยไม่เป็นการละเมิด
ลิขสิทธิ์

ถาม : ถ้าเช่นนั้น การนำงานลิขสิทธิ์มาใช้ในการศึกษา ก็ย่อมไม่เป็นการ
ละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยใช่หรือไม่?

ตอบ : ใช่ เพราะการทำงานลิขสิทธิ์มาใช้ในการวิจัย ศึกษา ก็เป็นข้อยก
เว้นที่กฎหมายยอมให้ทำได้เช่นกัน

ถาม : กรณีที่มีสถาบันสอนภาษานำข้อสอบโทเฟล มาเผยแพร่แก่ผู้เรียน
จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่?

ตอบ : ไม่เช่นกัน

ถาม : ถ้าเช่นนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ก็มีได้มุ่งที่ประโยชน์ของเจ้าของ
ลิขสิทธิ์เป็นหลัก ใช่หรือไม่?

ตอบ : ใช่ แต่กฎหมายลิขสิทธิ์มุ่งที่ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก หรือ
กล่าวอีกอย่างก็คือ จุดประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ใช่เพื่อการ
ให้รางวัลแก่ผู้สร้างสรรค์ แต่เพื่อเป็นหลักประกันว่าสังคมจะได้

ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์โดยไม่มีขอบเขตจำกัด เพียงแต่ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์จะเป็นกลไกเพื่อให้เกิดการสร้างสรรคงานขึ้นมา ซึ่งในที่สุดงานนั้นก็จะถูกเผยแพร่ไปสู่สังคมตามระบบที่มีอยู่ เช่น การโอนลิขสิทธิ์ หรือการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้งานนั้น หรืออีกนัยหนึ่ง หากปราศจากเสียซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว ก็จะไม่มีความตั้งใจให้ผู้ใดสร้างสรรคงานขึ้นมา

ถาม : มีกรณีใดบ้างที่เป็นการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์?

ตอบ : จาก พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้บัญญัติข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในหมวด ๕ มาตรา ๓๐-๔๑ ถึง ๑๒ มาตราด้วยกัน ซึ่งอาจจัดเป็นหัวข้อได้ดังนี้

การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑) วิจัย หรือ ศึกษา

๒) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเอง และบุคคลในครอบครัวหรือญาติ

๓) ดิจม วิจาร์ณ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความ เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

๔) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏเพื่อ ประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมี อำนาจตามกฎหมาย หรือในรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

๕) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึง ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

๖) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้ สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน

๗) คัดลอก ทำสำเนา ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือดัด ทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันศึกษา ตามความ เหมาะสมและตามจำนวนที่จำเป็น เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่

ผู้เรียนในชั้นเรียน หรือในสถาบันศึกษา แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการ
จัดทำขึ้นหรือดำเนินการเพื่อหากำไร และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่
เจ้าของลิขสิทธิ์เกินความสมควร โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่สังคมในการให้
ประโยชน์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์กับความจำเป็นทางการศึกษาของประชาชนด้วย

๘) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

ถาม : ถ้ามีการละเมิดลิขสิทธิ์ของงานต่างประเทศ กฎหมายไทยจะให้ความคุ้มครองหรือไม่?

ตอบ : ลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย ให้ความคุ้มครองต่อลิขสิทธิ์ของต่างประเทศด้วย หากว่าประเทศไทยและประเทศนั้นเป็นภาคีร่วมในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งประเทศไทยได้ยอมรับผูกพันตามอนุสัญญาเบอร์นอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล

ถาม : ลิขสิทธิ์ต่างกับกรรมสิทธิ์อย่างไร?

ตอบ : แตกต่างกันตรงที่ว่ากรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินติดตัวทรัพย์สิน ส่วนลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินแยกต่างหากจากตัวทรัพย์สินที่งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นปรากฏอยู่

ถาม : หมายความว่า การโอนกรรมสิทธิ์ ย่อมไม่ใช่การโอนลิขสิทธิ์ด้วยใช่หรือไม่?

ตอบ : ถูกต้องแล้ว จะขอยกตัวอย่าง เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังของบ้านหลังหนึ่ง เป็นลิขสิทธิ์เฉพาะตัวของจิตรกรที่วาดภาพนั้น ไม่ผูกพันกับกรรมสิทธิ์ในฝาผนังของบ้านหลังนั้น ผลก็คือการโอนกรรมสิทธิ์ฝาผนังบ้านหลังนั้นไม่มีผลกระทบต่อลิขสิทธิ์ของจิตรกรที่วาดภาพนั้นเลย เว้นแต่จะได้ตกลงกันระหว่างผู้รับโอนฝาผนังบ้าน กับจิตรกรเจ้าของลิขสิทธิ์ภาพจิตรกรรมนั้นว่าให้ลิขสิทธิ์นั้นโอนตามฝาผนังบ้านไปด้วย ในทางกลับกัน การโอนลิขสิทธิ์ในภาพจิตรกรรมฝาผนังบ้านนั้นไป ย่อมไม่กระทบต่อ

กรรมสิทธิ์ในตัวผาผนังบ้านหลังนั้น เว้นแต่จะดัดแปลงเป็นอย่างอื่น

ถาม : ถ้าผู้สร้างสรรค์ได้โอนลิขสิทธิ์ไปแล้ว ผู้รับโอนย่อมมีสิทธิเด็ดขาดในลิขสิทธิ์ใช่หรือไม่?

ตอบ : ไม่ใช่เสียทีเดียว เพราะกฎหมายก็ได้ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในการมีสิทธิเฉพาะตัวที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนบิดเบือน ดัดทอน ดัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ สิทธิเฉพาะตัวผู้สร้างสรรค์อันนี้มีอยู่จนถึงวันตายของผู้สร้างสรรค์นั้น เป็นการยืนยันว่าชีวิตผู้สร้างสรรค์เป็นเครื่องผูกพันอยู่กับลิขสิทธิ์ในงานที่เขาได้สร้างสรรค์ขึ้น ไม่จำกัดว่าลิขสิทธิ์ในงานนั้นได้โอนไปจากตัวเขาแล้วและได้โอนต่อๆ ไปอีกที่ทอดก้ตาม ที่เห็นได้ชัดก็คือ การมีชีวิตอยู่หรือความตายของผู้สร้างสรรค์เป็นเงื่อนไขสำคัญแห่งอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ถาม : สิทธิเฉพาะตัวนี้ก็ย่อมไม่ตกทอดไปยังทายาทด้วยใช่หรือไม่?

ตอบ : ใช่ เพราะสิทธิห้ามนี้ กฎหมายให้เป็นสิทธิเฉพาะตัวผู้สร้างสรรค์เท่านั้น ถ้าผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ทายาทของผู้สร้างสรรค์แม้ว่าจะได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูลจากการกระทำของผู้อื่น ทายาทก็ไม่มีสิทธิห้ามได้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เพราะกฎหมายเห็นว่า การบิดเบือนงานของผู้สร้างสรรค์ อาจเป็นการกระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์งานเรื่องนั้น ดังนั้นจึงควรแล้วที่ยกให้เป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่สามารถตกทอดแก่ใครได้

ถาม : จากกรณีดังกล่าว ทายาทสามารถกระทำการอย่างอื่นเพื่อป้องกันการเสื่อมเสียชื่อเสียงได้หรือไม่?

ตอบ : ทายาทแม้ไม่มีสิทธิห้ามตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นบทเฉพาะแต่ทายาทก็ยังไม่เสียสิทธิตามบททั่วไป ซึ่งก็คือกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิด

ถาม : การละเมิดลิขสิทธิ์ มีอายุความในการฟ้องร้องกี่ปี?

ตอบ : ตามกฎหมายมีบทบัญญัติไว้เฉพาะเกี่ยวกับอายุความลิขสิทธิ์ ซึ่งต่างกับอายุความฟ้องร้องตามคดีละเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ห้ามมิให้ฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์เมื่อพ้นกำหนดสามปี นับแต่วันที่เจ้าของลิขสิทธิ์รู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ ในขณะที่อายุความคดีละเมิดตาม ป.พ.พ. เป็นเพียง ๑ ปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหาย รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปี นับแต่วันทำละเมิด

ถาม : ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง อายุความเริ่มนับแต่เมื่อใด?

ตอบ : ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่อย่างต่อเนื่อง อายุความย่อมนับจากวันที่เจ้าของลิขสิทธิ์รู้ถึงการละเมิดที่ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องนั้นได้ ไม่จำกัดนับตั้งแต่วันที่เริ่มมีการละเมิดลิขสิทธิ์

ถาม : กรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ สามารถเป็นผู้ฟ้องร้องได้หรือไม่?

ตอบ : ไม่ได้ เนื่องจาก ผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ก็คือเจ้าของลิขสิทธิ์ การเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นอาจจะต่อเนื่องมาจากเหตุต่างๆ เช่น การสร้างสรรคงาน, การรับโอนลิขสิทธิ์, การเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย เช่น ในกรณีการจ้างทำของหรือการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีใช้เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมไม่สามารถฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในนามของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์แทนตนได้

ถาม : การละเมิดลิขสิทธิ์วรรณกรรมโดยเฉพาะด้วยการทำซ้ำนั้น จะเป็นการผิดฐานปลอมเอกสารด้วยหรือไม่?

ตอบ : จะสังเกตได้ว่า ลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานปลอมเอกสารนี้มีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นอย่างมาก แต่หากพิเคราะห์ให้ดีแล้ว จะเห็นจุดแบ่งแยกจุดหนึ่งระหว่างความผิดสองฐานนี้ได้ ดังที่ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้บันทึกไว้ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๖/๒๔๗๘ ว่า การพิมพ์หนังสือออกจำหน่ายมิใช่การทำของชาย แต่เป็นการใช้สิทธิแห่งวรรณกรรมต่างหาก หนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มๆ นั้นเป็นแต่ผลของการใช้สิทธิในทางวรรณกรรม แต่สิทธิในวรรณกรรมอันเป็นสิทธิที่จะพิมพ์ซ้ำ หรือโฆษณาบทประพันธ์ได้แค่เพียงผู้เดียว เป็นวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะใครจะทำของเทียมเพื่อปลอมกันไม่ได้ ของแท้อยู่ที่สิทธิของวรรณกรรมนั้น หาใช่เล่มหนังสือที่พิมพ์ขึ้นอันเป็นผลของการใช้สิทธิอันนั้นไม่ เมื่อหนังสือที่พิมพ์ขึ้น มิใช่ของแท้โดยนัยที่ว่านี้แม้ผู้ใดจะคัดลอกทำขึ้นให้เหมือนก็ไม่เป็นการทำปลอม

กล่าวคือ ไม่เป็นความผิดฐานปลอมเอกสารก็เพราะเนื้อหาของงานที่ทำซ้ำขึ้นไม่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ใด เพราะก็เป็นข้อความเดิมของเจ้าของงานนั่นเอง แต่เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะการทำซ้ำนั้นเป็นการล่วงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์

ถาม : อายุความในการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในทางอาญาต่างจากทางแพ่งหรือไม่?

ตอบ : พึงต้องเข้าใจว่า คดีละเมิดลิขสิทธิ์ในส่วนที่ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายและการขอคืนทรัพย์สินฐานละเมิดลิขสิทธิ์เป็นคดีแพ่งสามัญทั่วๆ ไป ซึ่งต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่มีโทษทางอาญา ก็ต้องดำเนินไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอายุความฟ้องคดีอาญา การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์กำหนดให้เป็นความ

ผิดอันยอมความได้ หมายความว่า ผู้ถูกละเมิดลิขสิทธิ์จะต้องเป็นผู้เสียหาย ตาม ป.วิ.อาญา ๒(๔) จะต้องร้องทุกข์ภายในกำหนด ๓ เดือนนับแต่รู้ถึงความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด ถ้าผู้เสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง จะต้องฟ้องเสียภายในกำหนด ๓ เดือนนับแต่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ต่อตน ตาม ป.วิ.อาญา เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี ถ้าผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ไว้แล้วภายในกำหนด ๓ เดือน ก็ยอมฟ้องคดีได้ตามมาตรา ๒๔ แห่ง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ๒๕๒๐ คือภายในกำหนดอายุความอย่างต่ำ ๓ ปี หรืออายุความอย่างยาว ๑๐ ปี

ถาม : กรณีที่เป็นการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์โดยฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา อายุความเป็นเช่นไร?

ตอบ : กรณีที่ยังไม่มีการฟ้องคดีอาญา สิทธิที่จะฟ้องทางแพ่ง ให้ถืออายุความทางอาญา คือตามคำถามข้างต้น แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในกำหนด ๓ เดือน ทำให้คดีอาญาขาดอายุความนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ไม่มีผลทำให้คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้นขาดอายุความไปด้วย ทั้งนี้เพราะการร้องทุกข์เป็นกรณีที่ดำเนินการเมื่อจะฟ้องคดีอาญาเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญาแต่ประการใด จึงไม่ขาดอายุความ

ถาม : ในกรณีฟ้องคดีอาญาเกี่ยวเนื่องกับทางแพ่ง ถ้ามีการฟ้องคดีอาญาแล้วและคดียังไม่ถึงที่สุด อายุความในทางแพ่งจะเดินต่อไปเรื่อยๆ หรือไม่?

ตอบ : เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาเกี่ยวเนื่องกับทางแพ่งนั้น จะต้องฟ้องทางอาญาก่อนเสมอ เพื่อนำผลคำพิพากษาในทางอาญา มาใช้ในการพิจารณาในคดีแพ่งต่อไป ดังนั้นอายุความที่จะฟ้องทางแพ่งจะสะดุดหยุดลงในระหว่างคดีอาญานี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ฟ้องคดีแพ่งได้ เพราะอายุความที่ได้ล่วงไปก่อนหน้านี้ ย่อมไม่นับเข้าในอายุความ

ถาม : ถ้ามีการฟ้องคดีอาญาแล้วและคดีถึงที่สุดโดยศาลพิพากษายกฟ้อง
เช่นนี้อายุความในทางแพ่ง จะเป็นเช่นไร?

ตอบ : เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องฟ้องคดีแพ่งภายในอายุความ คือภายใน ๓ ปี
นับแต่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี
นับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทมะรัชตะ

ถาม : กฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เมื่อไหร่

ตอบ : การตรากฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ขึ้น โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเล่มที่ ๑๐๘ ตอนที่ ๑๒๕ ฉบับพิเศษ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๔

ถาม : การที่บัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นนั้น มีเจตนาธรรมอย่างไร

ตอบ : เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในการตราใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ ก็จะทำให้เห็นว่ามุ่งหวังคุ้มครองประชาชนทั่วไปเป็นส่วนรวม ที่เล่นแชร์กันในหมู่พรรคพวกเดียวกันที่สนิทสนมและคุ้นเคยกันเป็นสำคัญ โดยลักษณะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคมหรือในหมู่คนนั้น มากกว่าที่จะให้เป็นการประกอบธุรกิจการเล่นแชร์เพียวๆ ดังจะเห็นจากเหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ว่าเนื่องจากในปัจจุบันได้มีผู้ประกอบธุรกิจเป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์กันอย่างกว้างขวาง การประกอบธุรกิจ ดังกล่าวนอกจากจะเป็นอันตรายต่อประชาชนแล้ว ยังกระทบต่อการระดมเงินออมของสถาบันการเงินที่ทางราชการสนับสนุนและรับผิดชอบ และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมอีกด้วย นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวหลายราย ได้พยายามดำเนินการให้ใกล้เคียงกับการประกอบธุรกิจเงินทุน ซึ่งมีกฎหมายควบคุมอยู่แล้ว ในการนี้สมควรห้ามประกอบธุรกิจประเภทนี้ ส่วนการเล่นแชร์ของประชาชนทั่วไปที่มีได้ดำเนินการเป็นธุรกิจนั้น ยังให้กระทำต่อไปได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ถาม : การเล่นเกมแชร์คืออะไร

ตอบ : ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้อธิบายความหมายของคำว่า **แชร์** อยู่ในหน้า ๒๗๕ ว่า คือการลงทุนเป็นจำนวนเงินและตามวาระที่กำหนด แล้วประมวลว่าจะให้ดอกเบี้ยเท่าไร ผู้ลงทุนที่ให้ดอกเบี้ยสูงสุด จะได้รับเงินก่อนเวียนไปจนครบจำนวนผู้เล่น คำในภาษาอังกฤษคือ SHARE

ถาม : การเล่นเกมแชร์นั้น แต่เดิมเรามีกฎหมายแพ่งอะไรที่พอจะนำมาบังคับใช้ได้

ตอบ : การเล่นเกมแชร์หรือเล่นเกมแชร์เปียหวนั้น แต่ก่อนหลักกฎหมายแพ่งทั่วไปในบ้านเมืองเรา คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีได้ตราหรือบัญญัติไว้โดยตรง แต่ถ้าท่านผู้อ่านได้มีโอกาสศึกษากฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาและหนี้แล้วก็คงจะพอเข้าใจได้ว่าการเล่นเกมแชร์นั้นเป็นสัญญาชนิดพิเศษอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป นำเงินมาลงทุนกันแล้วหมุนเวียนนำเงินกองกลางนั้นไปใช้กันจนกว่าจะครบทุกคน โดยยินยอมสมัครใจที่จะผูกพันกันในการส่งงวดเงินที่ลงทุนจนครบงวด พร้อมทั้งให้ผลประโยชน์ตอบแทนตามที่ตนเองตกลงให้ โดยวิธีการประมวลว่าจะให้ผลประโยชน์สูงนั่นเอง

ถาม : นอกจากความหมายของการเล่นเกมแชร์ในพจนานุกรมแล้ว พอจะมีคำพิพากษาศาลฎีกาให้คำอธิบายไว้เป็นบรรทัดฐานบ้างไหม

ตอบ : มีคำวินิจฉัยหรือคำอธิบายของศาลฎีกาหลายเรื่องทีเดียว ที่ทำให้เราเข้าใจเรื่องการเล่นเกมแชร์เปียหวนดีขึ้น เช่น ศาลฎีกาท่านอธิบายว่าการเล่นเกมแชร์เปียหวน เป็นการกระทำเพื่อร่วมช่วยเหลือพวกที่เล่นเกมแชร์ด้วยกัน โดยให้ผู้ที่ให้ดอกเบี้ยสูงสุดเอาเงินไปใช้ได้ก่อน แล้วผ่อนส่งเป็นเดือนๆ ตามจำนวนหุ้นของตนและเงินที่ส่งมานับวกกับของคนอื่นมาสมทบก็ให้โอกาสคนอื่นประมวลไปได้ดูกัน

การเล่นแชร์เปียหอยเกิดขึ้นจากความตกลงกันในระหว่างผู้เล่น จึงเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามก็ใช้บังคับได้ และผู้เล่นแชร์มีสิทธิเลิกสัญญาเล่นแชร์เปียหอย เลิกเพราะวงแชร์ล้ม คู่กรณีต้องกลับสู่ฐานะเดิม ผู้เล่นซึ่งประมูลเงินแชร์ไปได้แล้ว จำต้องส่งเงินที่รับคืนแก่ผู้ที่ยังไม่ได้ประมูล พวกเขาไม่ยอมคืน ผู้ที่ไม่ได้ประมูลยอมมีสิทธิฟ้องให้คืนเงินได้ การเล่นแชร์เป็นสัญญาชนิดหนึ่งเกิดจากความตกลงระหว่างผู้เล่น ไม่มีกฎหมายบังคับว่า ต้องทำหลักฐาน หรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ คงบังคับกันได้ตาม หลักสัญญาทั่วไป และการเล่นแชร์เปียหอยมิใช่เป็นการกู้ยืมเงิน แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับได้ การประมูลให้ ดอกเบี้ยกันถือได้ว่าเป็นการให้ดอกเบี้ยในการกู้ยืม หากแต่เป็น ลักษณะการประมูลว่าใครจะให้ผลประโยชน์สูงกว่ากันเท่านั้น มิได้ กำหนดอัตราให้เรียกร้องกันได้ไว้แค่นั้นเพียงใด จึงไม่อยู่ใน บังคับของกฎหมายว่าด้วยการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๘/๒๔๘๖, ๗๖๔/๒๕๐๓, ๑๖๓๑-๑๖๓๔/ ๒๕๐๘, ๒๐๑๖/๒๕๑๕, ๒๘๔/๒๕๑๖, และ ๒๑๕๓/๒๕๑๘

ถาม : จากแนวคิดคำพิพากษาที่กล่าวมา พอดีจะแยกสาระสำคัญของ การเล่นแชร์เปียหอยเป็นข้อได้อย่างไรบ้าง

ตอบ : จากแนวคำอธิบายหรือคำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าวนั้น ทำให้ เรารู้สาระสำคัญของการเล่นแชร์หรือการเล่นแชร์เปียหอยหลาย ประการที่เดียดังนี้

(๑) การเล่นแชร์เปียหอยเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือพวก ที่เล่นแชร์ด้วยกัน โดยมีข้อตกลงกันว่าผู้ที่ประมูลให้ดอกเบี้ยสูงสุด เป็นผู้ได้เงินกองกลางใช้ก่อน แล้วผ่อนส่งเงินเป็นงวดไปจนครบ และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนประมูลกันไปจนครบทุกคน

(๒) การเล่นแชร์เปียหอยมิใช่เป็นการกู้ยืมเงิน แต่เป็น สัญญาชนิดหนึ่ง หากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับกันได้

(๓) การเล่นเกมโป๊กเกอร์ไม่ใช่เป็นการกั๊ยมเงิน ดังนั้นการประมูลให้ดอกเบียแก่กัน ถือไม่ได้ว่าเป็นการให้ดอกเบียในการกั๊ยม แต่มีลักษณะของการประมูลว่า ผู้ใดจะให้ผลประโยชน์สูงกว่ากัน เท่านั้น โดยมีได้มีข้อกำหนดอัตราที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทน สูงไว้ในชั้นสูงแค่ไหนเพียงใด จึงไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่า ด้วยการห้ามเรียกดอกเบียเกินอัตรา

ถาม : การเล่นเกมโป๊กเกอร์เมื่อไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องกันได้ แต่จะเอาอะไรเป็นหลักฐาน

ตอบ : อาศัยเพียงพยานบุคคลผู้เข้าเล่นเกมเท่านั้น และไม่จำเป็นจะต้องทำเป็นหนังสือสัญญากั๊ยมกันไว้ อันจะก่อให้เกิดความสับสนเปล่าๆ ในการฟ้องและการนำสืบจริงๆ

ถาม : เราควรจะทำอะไรไว้เป็นหลักฐานบ้างจะดีไหม

ตอบ : ดี ทางปฏิบัติจริงๆ ก็คงแต่ทำหลักฐานไว้ว่า วงแชร์วงนี้มีกี่คน และตกลงว่าจะลงหุ้นกันคนละเท่าใด และส่งเงินงวดกันมีช่วง กำหนดกี่วัน ซึ่งตามปกติก็มักจะส่งเงินงวดกันเป็นเดือนและมีการประมูลกันทุกเดือน แล้วลงชื่อผู้ร่วมวงแชร์ไว้ทุกคน โดยอาจลงลายมือชื่อไว้ด้วย ว่าตนเองสมัครใจเป็นสมาชิกในวงแชร์นั้น โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือกติกาของวงแชร์แต่ละวงที่กำหนดไว้ แค่นี้ก็น่าจะพอใช้ได้แล้ว

ถาม : เมื่อมีกฎหมายว่าด้วยการเล่นเกมขึ้นเฉพาะแล้ว ความหมายที่ว่า มา จะยังใช้ได้หรือ

ตอบ : เมื่อมีกฎหมายว่าด้วยการเล่นเกมแล้ว ได้อธิบายความหมายของการเล่นเกมไว้โดยตรง ซึ่งเราคงจะต้องยึดถือหลักหรือความหมายตามที่กฎหมายว่าด้วยการเล่นเกมต่อไป ภายหลังจากมีกฎหมายว่าการเล่นแชร์แล้วได้

ถาม : พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ห้ามการเล่นแชร์ ลักษณะใดไว้บ้าง

ตอบ : กฎหมายได้ห้ามไว้ในพระราชบัญญัติการ เล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ว่า ห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ และ ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์มีจำนวนวงแชร์ รวมกันมากกว่า ๓ วง

(๒) มีจำนวนสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงมากกว่า ๓๐ คน

(๓) มีทุนกองกลางต่อ ๑ วงรวมกันทุกวง เป็นมูลค่ามากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ปัจจุบันกฎกระทรวง กำหนดห้ามมีทุนกองกลางเกินกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท

(๔) นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์นั้น ได้รับ ประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น นอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกองกลาง ในการเข้าร่วมเล่นแชร์ในงวดหนึ่งงวดใดได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

ถาม : แล้วถ้าหากมีการฝ่าฝืนขึ้นได้มีการกำหนดโทษไว้อย่างไรบ้าง

ตอบ : ถ้าหากท่านฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวนี้ กฎหมายระวางโทษทาง อาญาไว้หนักมาก คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือ ปรับไม่เกิน ๑ แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และนอกจากจะอาจ ต้องถูกลงโทษถึงจำคุกและปรับเป็นเงินถึง ๑ แสนบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ และนอกจากจะอาจต้องถูกลงโทษถึงจำคุกและปรับเป็น เงินถึง ๑ แสนบาทแล้ว ท่านก็ยังไม่พ้นที่จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง อีก แม้ว่าท่านจะฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวนั้นก็ตาม ท่านจะยังเป็นเหตุว่าไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ เพราะกฎหมายได้วางหลักซึ่งบังคับ ในทางแพ่งไว้เหมือนกันว่า การที่ท่านฝ่าฝืนกระทำในลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ ประการ ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึง การที่สมาชิกวงแชร์จะพึงคดี หรือใช้สิทธิเรียกร้องเอาถือนาย วงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ได้ก็ตามสิทธิของเขา

ถาม : พระราชบัญญัติการ เล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ นี้มีกี่มาตรา

- ตอบ :** พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ มีรวมทั้งสิ้น ๓๐ มาตรา
- ถาม :** แล้วใครที่เป็นรัฐมนตรีรักษาการตาม พรบ.ดังกล่าว
- ตอบ :** รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามบทกฎหมายนี้ได้ด้วย
- ถาม :** ใจความสำคัญของ พ.ร.บ.นี้ มีวัตถุประสงค์อะไร
- ตอบ :** หลักการสำคัญของกฎหมายดังกล่าวนี้ ก็คือให้มีการตั้งวงแชร์หรือเล่นแชร์กันได้ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเล่นแชร์ แต่ห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ เพียงแต่ว่าการเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ของบุคคลธรรมดา นั้น จะต้องไม่ได้จัดให้มีการเล่นแชร์ในลักษณะที่อาจทำให้ไม่สามารถบังคับถูกวงแชร์หรือผู้เข้าเล่นแชร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือวงแชร์นั้นอาจล้มได้
- ถาม :** เมื่อห้ามนิติบุคคลเป็นเจ้าแชร์ หรือนายวงแชร์แล้วห้ามเป็นลูกวงด้วยหรือเปล่า
- ตอบ :** ตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ มิได้ห้ามให้นิติบุคคลเป็นลูกวงแชร์หรือเข้าเล่นแชร์ ดังนั้นสำหรับลูกวงแชร์แล้วอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้
- ถาม :** ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นเจ้าแชร์อยู่ก่อน พ.ร.บ.นี้ใช้บังคับ พ.ร.บ.นี้กำหนดวิธีการอะไรไว้บ้าง
- ตอบ :** มี พ.ร.บ.นี้ มีวิธีการที่จะทำให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการยกเลิกวัตถุประสงค์ภายในเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่หากไม่ดำเนินการแล้วกฎหมายให้นายทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลนั้นมีอำนาจชี้วัตถุประสงค์ ของนิติบุคคลดังกล่าวออกจากทะเบียนได้ และยังคงรับผิดชอบในทางอาญาอีกด้วย

ถาม : แล้วมีวิธีการอื่นๆ ที่จะทำให้ พ.ร.บ.นี้ใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพไหม

ตอบ : มี เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายนี้ มีประสิทธิภาพและคุ้มครองประชาชนผู้เข้าร่วมเล่นแชร์ กฎหมายได้กำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตามบทกฎหมายนี้ด้วย ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ และให้อำนาจเข้าไปตรวจสอบสถานที่เหลี่ยดยืดหรืออายุดับบัญชีเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ได้

ถาม : พ.ร.บ.นี้ มีสภาพบังคับอย่างไรบ้าง

ตอบ : บทกฎหมายดังกล่าวนอกจากจะมีสภาพบังคับทางแพ่งแล้ว ยังมีสภาพบังคับหรือลงโทษทางอาญาด้วย โดยมีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 16-72 ซึ่งโทษนั้นมีทั้งโทษจำคุกและปรับหรือทั้งจำทั้งปรับด้วย ส่วนมาตรการการลงโทษนั้นใช้แก่นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ และลงโทษนิติบุคคลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวนี้

ถาม : ตาม พ.ร.บ.การเล่นแชร์ที่ได้มีการกำหนดแบบหรือหลักฐานของการเล่นแชร์ไว้หรือเปล่า

ตอบ : ตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์นี้ มิได้กำหนดแบบหรือหลักฐานของการเล่นแชร์ไว้ว่าจะต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพียงแต่อธิบายลักษณะของการเล่นแชร์ว่ามีลักษณะอย่างไรเท่านั้น ดังนั้นการเล่นแชร์ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ จึงตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสือแต่อย่างไร ก็สามารถฟ้องร้องบังคับกันได้

ถาม : แล้วความหมายของการเล่นแชร์ตาม พ.ร.บ.นี้มีว่าอย่างไร

ตอบ : พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ได้อธิบายความหมายของคำว่า การเล่นแชร์ ว่า

“การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด รวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวดๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกัน รับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไป โดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย”

ถาม : ช่วยกรุณาแยกให้เห็นสาระสำคัญของการเล่นแชร์จากความหมายดังกล่าวเป็นข้อๆ ได้ไหม

ตอบ : ได้ จากบทบัญญัติดังกล่าว อาจจำแนกลักษณะสำคัญของสัญญาการเล่นแชร์ ได้ว่ามีลักษณะหรือสาระสำคัญดังนี้

(๑) ต้องมีบุคคลร่วมกันตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป

(๒) บุคคลดังกล่าวตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์

(๓) สมาชิกวงแชร์มีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด รวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวดๆ

(๔) การรวมเข้าเป็นทุนกองกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้น

(๕) การหมุนเวียนรับเงินกองกลางแต่ละงวด ต้องกระทำโดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่น

เมื่อมีการกระทำเข้าหลักเกณฑ์ ๕ ประการดังกล่าวนี้แล้ว ก็ถือว่าเป็นการเล่นแชร์ตามบทบัญญัตินี้แล้ว

ถาม : จากสาระสำคัญของ พ.ร.บ. การเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ นี้ ผู้ที่จะเป็นเจ้าแชร์ หรือนายวงแชร์ควรจะต้องระมัดระวังอะไรบ้าง

ตอบ : ที่ต้องระวังเป็นประการสำคัญ คือทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงแล้วต้องไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท และตั้งวงแชร์เกินสามวงไม่ได้ มีสมาชิกวงแชร์ร่วมกันทุกวงมากกว่าสามสิบคนไม่ได้

ถาม : แล้วถ้าเกิดฝ่าฝืนขึ้นมา

ตอบ : ถ้าฝ่าฝืน ย่อมมีความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นอาญาแผ่นดินไม่อาจ
ยอมความทางอาญากันได้ โดยมีระวางโทษถึงจำคุกไม่เกิน
๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
อย่างที่ว่าไปแล้วนั้น

ถาม : แล้วถ้าหากเล่นแชร์ก่อนที่ พ.ร.บ. นี้ใช้บังคับโดยมีทุนกองกลาง
ต้องรวบรวมกันเกิน ๓ แสนบาท จะทำอย่างไรถ้ายังเหลืออีกหลายงวด

ตอบ : ไม่มีปัญหา เพราะกฎหมายหาทางออกไว้ว่า ให้ผู้ที่เป็นนาย
วงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ มีสิทธิดำเนินกิจการเฉพาะ
วงแชร์ที่ยังค้างอยู่ต่อไปได้จนกว่าจะเสร็จ แต่ต้องไม่เกินสองปี
นับแต่วันที่กฎหมายตราดังกล่าวใช้บังคับ คือไม่เกินวันที่ ๕
กันยายน ๒๕๓๖

สิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยโรคเอดส์

ศาสตราจารย์ไชยยศ เทมะรัชตะ

ถาม : การลิดรอนสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอดส์ที่พบเห็นในสังคมไทยมีอะไรบ้าง

ตอบ : ๑. การเลือกปฏิบัติในการรักษาพยาบาล
๒. การเปิดเผยความลับของผู้ป่วย
๓. การตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม
๔. การเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน
๕. การตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ในผู้ที่ยื่นขอประกันชีวิต และการปฏิเสธค่าขอประกันชีวิตถ้าพบเชื้อเอดส์

ถาม : แนวทางในการแก้ไขปัญหาสิทธิ และความรับผิดชอบของผู้ป่วยโรคเอดส์

ตอบ : ขณะนี้ในต่างประเทศหลายประเทศ และเกือบทุกภูมิภาคของโลก ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้เริ่มมีมาตรการทั้งทางกฎหมาย และด้านนโยบาย ตลอดจนแนวทางปฏิบัติโดยรัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอดส์บรรลุผลสำเร็จ อาทิ การออกมาตรการทางกฎหมายมาเพื่อควบคุมการรักษาความลับของผู้ติดเชื้อเอดส์ได้ผลและมีประสิทธิภาพสำหรับการปฏิบัติ การมีมาตรการห้ามเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ในกรณีต่างๆ เช่น การจ้างงาน การรักษาพยาบาล การยื่นขอทำประกันชีวิต เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ปัญหาเหล่านี้ยังคงมีอยู่ค่อนข้างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า ผู้ติดเชื้อเอดส์ยังได้รับความคุ้มครองสิทธิ

ต่างๆ จากรัฐ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น
ยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องมาจาก มาตรการทางกฎหมาย แนวทาง
ปฏิบัติ รวมทั้งนโยบายของรัฐ สำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
ยังไม่เพียงพอ ยังไม่ชัดเจน และยังไม่มีการดำเนินการปฏิบัติ
อย่างได้ผลจริงจังซึ่งเหตุนี้ที่น่าจะเนื่องมาจาก ตลอดระยะเวลาที่
ผ่านมา รัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วน ในด้านการป้องกัน
และควบคุมการแพร่ระบาดของเอ็ดส์ภายในประเทศมากกว่า
โดยมองข้ามความเป็นจริงที่ว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับ
ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์นั้นมีความจำเป็นและสำคัญเท่าเทียมกัน เพราะ
เป็นการสร้างขวัญ และกำลังใจ อันจะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อย
ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ และจะทำให้ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์นั้น
ก็พร้อมอย่างเต็มใจให้ความร่วมมือในการป้องกัน และควบคุม
เชื้อเอ็ดส์ตลอดเวลา ซึ่งในเรื่องนี้องค์การอนามัยโลกได้ยืนยัน
ด้วยว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์เป็นวิธีการหนึ่ง
ของการป้องกัน และควบคุมเอ็ดส์

อย่างไรก็ตาม ในด้านของบุคคลผู้ติดเชื้อเอ็ดส์เอง นอกจาก
ควรจะได้รับ ความคุ้มครองสิทธิที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาจาก
หลักการของสิทธิมนุษยชนและแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศ
จะพบว่าผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ยังต้องมี “ความรับผิดชอบ” (responsibility)
ต่อบุคคลอื่นโดยการให้ความร่วมมือกับรัฐเพื่อป้องกันและ
ควบคุมเอ็ดส์ รวมทั้งการไม่กระทำการใดๆ อันอาจจะเป็นการนำ
เชื้อไปแพร่ต่อผู้อื่น หรือทำให้บุคคลอื่นต้องเสี่ยงต่อการติดเชื้อทั้ง
โดยเจตนาและไม่เจตนาด้วย ในเรื่องนี้องค์การอนามัยโลกมี
ความเห็นที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว โดยระบุว่า การติดต่อ
ของเอ็ดส์สามารถป้องกันได้ถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบ

ถาม : สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการที่โรงพยาบาลไม่ยอมรับผู้ป่วยที่เป็น
โรคเอ็ดส์จะมีวิธีแก้ไขประการใด

ตอบ : สำหรับประเทศไทย แม้จะมีพันธะที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ ในฐานะประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จารีตประเพณีระหว่างประเทศ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยมนุษยชน พันธะระดับระหว่างประเทศอื่นๆ และตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันแล้วก็ตาม แต่ในขณะนี้ ยังพบเห็นการเลือกปฏิบัติที่มักเกิดขึ้นเสมอ ดังนี้

๑. การปฏิเสธที่จะรับรักษาพยาบาล แม้ผู้ติดเชื้อจะป่วยด้วยโรคอื่นที่ไม่ใช่โรคเอดส์

๒. วิธีการรักษาพยาบาล หรือการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ซึ่งทั้งหมดนี้มีสาเหตุมาจากความกลัวต่อการติดเชื้อเอดส์ของบุคลากรทางการแพทย์ การกลัวจะเสื่อมเสียชื่อเสียงของสถานพยาบาล และเมื่อพิจารณาด้านกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ ในพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๓๔ (ฉบับ ๓) ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๖ และข้อบังคับของสภาการพยาบาล พ.ศ. ๒๕๓๐ พบว่ากฎหมายดังกล่าวเปิดช่องให้แพทย์ พยาบาล สามารถปฏิเสธการรักษาพยาบาลคนไข้ได้ ถ้าคนไข้ไม่อยู่ในระหว่างอันตราย นอกจากนี้แล้วไม่พบว่า มีบทบัญญัติทางกฎหมายใด ที่จะสามารถคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยของผู้ติดเชื้อเอดส์ได้ แม้รัฐจะมีนโยบายให้ทุกโรงพยาบาลยอมรับการรับรักษาคนไข้ ซึ่งเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ และมีการมุ่งใจเป็นพิเศษโดยการเพิ่มเติมค่าตอบแทนการเสี่ยงภัยให้กับแพทย์ พยาบาลที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ก็ตาม แต่นโยบายดังกล่าวยังคงไม่ได้รับการสนองตอบจากโรงพยาบาลต่างๆ โดยเฉพาะโรงพยาบาลเอกชน ดังนี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายและมาตรการ

การปฏิบัติให้ได้ผลจริงตามนโยบาย เพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลตามแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศ และการปฏิบัติในประเทศต่างๆ

การแก้ไขปัญหาก็จะกระทำได้โดย

๑. ควรออกมาตรการในการบังคับในทุกโรงพยาบาล ยอมรับรักษาผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยกำหนดช้อยกเว้นอย่างรัดกุมและให้มีการตีความอย่างเคร่งครัดเพราะกระทรวงสาธารณสุข ได้ยืนยันว่าเกือบทุกโรงพยาบาลในขณะนี้มีความสามารถที่จะรับผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์ได้แล้ว

๒. ควรมีการแก้ไขข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วย การรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๖ ข้อบังคับของสภาการพยาบาล พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่กำหนดว่า ห้ามปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะช่วยได้ โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าควรตัดข้อความที่ว่า “อยู่ในระดับอันตราย” ออกเสีย เพราะจากหลักความเชื่อของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ พยาบาล ไม่ควรจะมีสิทธิปฏิเสธการรักษาพยาบาล เมื่อถูกขอร้องและตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้

๓. ควรผลักดันให้แพทยสภา สภาการพยาบาล และหน่วยงานที่มีอำนาจอื่น เข้าควบคุมวางหลักเกณฑ์ และช้อยกเว้นอย่างชัดเจน ในเรื่องการรักษาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสำหรับการรักษาพยาบาลต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ เพื่อให้เกิดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางแพทย์และผู้ป่วย

๔. ควรมีหน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานตามกฎหมายและนโยบายโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ติดเชื้อเอดส์เป็นผู้มาร้องเรียนก่อนเสมอไป

ถาพ : สำหรับปัญหาในเรื่อง ความกลัวและการขาดความรู้ของบุคลากรทางการแพทย์อันมีผลทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการรักษา

พยาบาล จะหาทางแก้ไขปัญหานี้อย่างไร

ตอบ : มีทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

๑. ควรให้มีการเผยแพร่ความรู้ การศึกษา ฝึกอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์ เพื่อเป็นการลดความหวาดกลัว การติดเชื่อจากการปฏิบัติหน้าที่

๒. รัฐควรรับภาระจัดหาเงินทุนให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มเงิน และสวัสดิการแก่บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ทำงานกับผู้ติดเชื้อเอดส์

๓. รัฐควรกำหนดให้ทุกหน่วยงานรับประกันชีวิตและประกันสุขภาพให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอดส์

ซึ่งจะก่อให้เกิด ผลดีของการปฏิบัติดังกล่าวคือ ทำให้บุคลากรทางการแพทย์จะได้มีความมั่นใจและเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่

ถาม : ในปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของผู้ป่วยนั้นเป็นอย่างไร และแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้

ตอบ : สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาพบว่ามีพันธะที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนี้ตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติและจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และพันธะระดับประเทศอื่นๆ และตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่ปัญหาการเปิดเผยความลับของผู้ติดเชื้อเอดส์ อันเป็นการลิดรอนสิทธิว่าด้วยความเป็นอยู่ส่วนตัวก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคมไทย โดยมีลักษณะปัญหาดังนี้

๑. การถูกเปิดเผยโดยบุคลากรทางการแพทย์ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนั้น

๒. การถูกเปิดเผยโดยระบบการทำงานของโรงพยาบาล

๓. การถูกเปิดเผยความลับโดยกฎหมาย

และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายภายในประเทศที่มีอยู่ในขณะนี้พบว่าได้วางหลักไว้ในทำนองเดียวกันว่า ผู้ประกอบวิชาชีพ

ดังกล่าวจะต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วยซึ่งตนทราบ เนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ความยินยอมของผู้ป่วยเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ว่ากฎหมายที่มีอยู่ดังกล่าว ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเปิดเผยความลับของผู้ป่วยที่มีอยู่อย่างได้ผล รวมทั้งยังไม่มีมาตรการใดที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและแม้ว่าปัจจุบันได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๘) แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีได้ทำให้สถานการณ์ต่างๆ ดีขึ้นเท่าที่ควร เพราะยังมีโรงพยาบาลหลายแห่งไม่ทราบถึงประกาศนี้ ยังคงแจ้งรายชื่อผู้ติดเชื้อไปให้เจ้าหน้าที่ทราบ นอกจากนี้ รัฐก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจนสำหรับการให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ด้วย

การรักษาความลับของผู้ป่วย ขณะนี้ยังไม่เป็นไปในแนวทางสากล แนวทางในการแก้ไขปัญหาการเปิดเผยความลับของผู้ป่วยเพื่อให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกระงับโดย

๑. ควรผลักดันให้แพทยสภา สภากาชาด และหน่วยงานที่มีอำนาจอื่น เข้ามาควบคุมวางหลักเกณฑ์ และช้อยกเว้นอย่างชัดเจน ในเรื่องการรักษาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสำหรับการรักษาความลับของผู้ติดเชื้อเอชไอวีเพื่อให้เกิดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางการแพทย์และผู้ติดเชื้อเอชไอวี

๒. ควรควบคุมให้มีการออกกฎระเบียบที่เข้มงวดภายในโรงพยาบาลทุกแห่งนั้น ภาครัฐและเอกชน สำหรับมาตรการเก็บรักษาความลับของผู้ติดเชื้อเอชไอวี รวมทั้งการกำหนดมาตรการลงโทษที่เด็ดขาด

๓. รัฐต้องคำนึงว่า การเปิดเผยความลับของผู้ติดเชื้อเอชไอวีต้องอาศัยหลักความยินยอม ของผู้ติดเชื้อเท่านั้น ยกเว้นเพื่อการรักษา ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี

๔. ควรนำกฎหมายเรื่องการลงโทษผู้เปิดเผยความลับที่มีอยู่แล้วซึ่งได้แก่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๓ มาใช้สำหรับการแก้ปัญหานี้อย่างจริงจัง

๕. ควรให้โรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งมีการดำเนินการให้ผลการตรวจเลือดหรือข้อมูลในบัตรประจำตัวคนไข้เป็นเอกสารลับของทางราชการ ซึ่งผู้ใดจะนำไปเปิดเผยไม่ได้ และอาจยกเว้นได้เฉพาะกรณีจำเป็น

นอกจากนี้รัฐควรสร้างทัศนคติ และแนวคิดที่ถูกต้องต่อทุกคนโดยการให้ความรู้ที่ถูกต้องกับประชาชนทั่วไป เพื่อแก้ปัญหการรังเกียจที่มีอยู่ซึ่งจะทำให้หมดความจำเป็นที่จะมีการรักษาความลับของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์อีกต่อไป เพราะสาเหตุของความจำเป็นในการรักษาความลับของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์คือความรังเกียจ การเลือกปฏิบัติที่ผู้ติดเชื้อมักจะได้รับจากผู้ที่ไม่ทราบความจริง

ถาม : ปัญหาการตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอมนั้นมีอย่างไรบ้าง

ตอบ : มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นการบังคับตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอ็ดส์ในบุคคลบางกลุ่ม

๒. เป็นการแอบเจาะเลือดเพื่อหาเชื้อเอ็ดส์ในบุคคลบางกลุ่ม

ถาม : ปัญหาการตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม ในด้านเกี่ยวกับกฎหมายนั้นมีอย่างไรบ้าง

ตอบ : จากการศึกษาถึงกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่พบว่ามีกฎหมายที่ชัดเจนสำหรับการให้ความคุ้มครอง แต่อาจฟ้องทางอาญาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเพราะไม่มีความยินยอม อย่างไรก็ตามก็คิดว่าจะเป็นที่ยากถ้าเกิดมีการอ้างถึงความจำเป็นที่ต้องการทำเช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้รัฐบาลเองก็ยังมีนโยบายในการค้นหาผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ โดยวิธีการตรวจเลือดกับกลุ่มบุคคลในกลุ่มเสี่ยงมาโดยตลอด ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติของรัฐที่มีอยู่จากกล่าวได้ว่า รัฐมีการปฏิบัติยังไม่เป็น

ไปในแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายอันเป็น
แนวทางสากลที่ประเทศต่างๆ ปฏิบัติอยู่

ถาม : แนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างไร

ตอบ : มาตรการแก้ไขปัญหาการตรวจเลือดโดยไม่ได้รับความยินยอม
เพื่อให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ดังนี้

๑. ควรออกมาตรการในการบังคับให้ทุกโรงพยาบาล
ยกเลิกกฎระเบียบและนโยบายในเรื่องการบังคับหรือการแอบ
เจาะเลือดผู้ป่วย

๒. รัฐควรคำนึงถึงการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ต้องอาศัย
หลักความยินยอมของผู้ติดเชื้อเท่านั้น ยกเว้นในกรณีการเข้มข้น
นักโทษในคุก บุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับเลือด และเพื่อประโยชน์
ทางด้านการรักษาของผู้ป่วย

๓. ควรออกกฎหมายห้ามมีการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์
กับลูกจ้างและผู้ที่มีครรภ์เข้าทำงานใหม่

๔. ควรควบคุมให้มีการออกกฎระเบียบที่เข้มงวดภายในโรง
พยาบาลทุกแห่งสำหรับมาตรการการแอบเจาะเลือด รวมทั้งการ
กำหนดมาตรการลงโทษที่เด็ดขาด

๕. ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงปัญหา
การเจาะเลือดโดยที่ตนเองไม่ทราบ และไม่ให้ความยินยอม รวม
ทั้งสิทธิที่ตนพึงได้รับเพื่อเป็นการตอบโต้กับการปฏิบัติของผู้ทำ
การเจาะเลือด

ถาม : ในกรณีที่นายจ้างไม่ยอมจ้างงานผู้ติดเชื้อเอดส์ เป็นอย่างไรและ
แนวทางแก้ไข

ตอบ : ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ เป็น
ปัญหาที่พบเห็นทั้งภายในและต่างประเทศ และถือได้ว่าเป็นการ
กระทำอันเป็นการปฏิเสธสิทธิที่จะทำงานผู้ติดเชื้อเอดส์ ทั้งๆ ที่
พวกเขายังมีสุขภาพที่แข็งแรง สามารถทำงานได้ เพราะระยะ
เวลาการป่วยเนื่องจากเชื้อเอดส์เป็นระยะเวลาที่ไม่แน่นอน ผู้ติด

เชื่ออาจมีสุขภาพดีเป็นปกตินับสิบปีก็ได้

สำหรับประเทศไทย การเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ในขณะนี้ จากการศึกษาพบว่ามีลักษณะ

๑. เป็นการปฏิเสธที่จะรับเข้าทำงาน

๒. เป็นการให้ออกจากงาน เมื่อพบว่าติดเชื้อเอดส์

ซึ่งทั้ง ๒ กรณีส่วนใหญ่ มักจะเกิดหลังจากบังคับตรวจเลือดหรือแอบเจาะเลือดของนายจ้างในสถานประกอบการนั้น

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายภายในประเทศ พบว่า กฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะทำงานของผู้ติดเชื้ออย่างเพียงพอ ตามแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศ และแนวทางสากลอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายหรือการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน เพื่อให้มีการปฏิบัติแนวทางที่ถูกต้องและเป็นสากลโดย

๑. ควรออกมาตรการทางกฎหมายห้ามตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ กับลูกจ้างหรือบุคคลที่มาสมัคร เข้าทำงานใหม่

๒. ควรออกมาตรการทางกฎหมายห้ามมิให้นายจ้าง เลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ เว้นแต่ ลักษณะงานที่จ้างผู้นั้นรับผิดชอบอยู่อาจเป็นเหตุให้แพร่เชื้อได้

๓. ควรกำหนดให้นายจ้างจัดสวัสดิการสำหรับลูกจ้างที่ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ เช่นเดียวกับลูกจ้างรายอื่นๆ

๔. ควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการติดตามผลจากการปฏิบัติของนายจ้าง

๕. ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ที่ถูกต้อง แก่นายจ้าง และลูกจ้างเกี่ยวกับเอดส์ และการแพร่เชื้อเอดส์ เพื่อแก้ไขปัญหาคือ

กลไกการระบาดของเชื้อ

๖. สร้างจิตสำนึกอันดีให้นายจ้างเพื่อให้ร่วมกันมีความรับผิดชอบต่อปัญหาสำหรับในเรื่องนี้ โดยการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความสงบสุขเรียบร้อย และความมั่นคงให้กับประเทศ

ถาม : ในการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ในผู้ที่ยื่นขอประกันชีวิต และการปฏิเสธค่าขอประกันชีวิต ถ้าพบเชื้อเอดส์ จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ป่วยโรคเอดส์หรือไม่

ตอบ : ปัญหานี้ ถือเป็น การเลือกปฏิบัติที่กระทำต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ และเป็นการปฏิเสธหลักความเท่าเทียมกันในกฎหมายระหว่างประเทศ จะพบว่า ทางบริษัทประกันมีสิทธิที่จะวางเงื่อนไข ให้มีการตรวจเชื้อเอดส์และไม่รับทำสัญญากับผู้ติดเชื้อได้ ทั้งสัญญานี้ก็มีได้ ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งต้องห้ามตามกฎหมาย แต่ทั้งนี้ย่อมอยู่ภายใต้ข้อบังคับและเงื่อนไขของกฎหมายประกันภัย

แม้ขณะนี้ จะมีความเห็นว่าเป็นสมควรที่รัฐจะเข้าไปบังคับให้ต้องมีการยอมรับการทำสัญญาประกันชีวิตกัน ระหว่างผู้ยื่นขอทำประกันซึ่งเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์และบริษัทประกัน เหมือนที่ในบางประเทศซึ่งได้กระทำอยู่ในขณะนี้ก็ตาม แต่รัฐสามารถให้ความคุ้มครองต่อประโยชน์ที่ผู้ติดเชื้อพึงมี ถ้าได้ทำสัญญาประกันกับบริษัทโดย

๑. ควรมีสวัสดิการทางสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์ เช่น การรักษาพยาบาล การจัดหาอาหาร

๒. ควรมีการจัดตั้งกองทุนสำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์และครอบครัวเพื่อ

(๑) ตรวจ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดเชื้อที่มีฐานะยากจน

(๒) ช่วยเหลือหรือส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้ติดเชื้อ

(๓) ช่วยเหลือดูแลครอบครัวผู้ติดเชื้อ

๓. การตีความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๖๑ เจ้าหน้าที่ควรตีความอย่างเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมาย ซึ่งจะสามารถให้ความคุ้มครองผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ซึ่งเป็นผู้ประกันตามกฎหมายได้

๔. หน่วยงานของรัฐควรประกันชีวิตและประกันสุขภาพให้กับเจ้าหน้าที่ของตนที่ต้องติดเชื้อเอ็ดส์จากการปฏิบัติหน้าที่

ถาม : ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ มีอย่างไรบ้าง

ตอบ : ดังนี้เพื่อกำเนียงถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อบุคคลอื่นในสังคม จะเสนอแนะแนวทางการรับผิดชอบของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ดังนี้

๑. รัฐควรให้การศึกษาระชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อผู้ติดเชื้อเอ็ดส์เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในสังคม และในส่วนของผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ควรมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น โดยการงดเว้นการปฏิบัติตนอันอาจเป็นการแพร่เชื้อไปยังผู้อื่นในทุกกรณี ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

๒. ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ควรปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ประพฤติผิดกฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำอันอาจเป็นการแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่นได้

๓. ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ปฏิบัติตามคำแนะนำที่ถูกต้องของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. รัฐควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการออกกฎหมายบังคับให้ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ต้องเปิดเผยข้อความจริงให้บุคคลบางประเภททราบ เช่น คู่สมรส แพทย์ พยาบาล ผู้ทำการรักษา พยาบาล และมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เป็นต้น

๕. รัฐควรพิจารณาศึกษาและประกาศให้ทราบถึงหน้าที่และลักษณะของงานที่ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ไม่ควรกระทำ เพราะอาจมีความเสี่ยงที่ผู้อื่นจะได้รับเชื้อเอ็ดส์สูง เพื่อให้ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์มีความ

รับผิดชอบต่อผู้อื่นโดยหลีกเลี่ยงที่จะทำงานนั้น

๖. ในส่วนเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ จะต้องให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เมื่อผู้ติดเชื่อเอดส์ได้มีการละเมิดกฎหมาย เช่น มีกระทำการแพร่เชื้อไปสู่บุคคลอื่นหรือมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับเชื้อ เป็นต้น จะต้องมีการพิจารณาและลงโทษอย่างเคร่งครัด

อนึ่ง ปัญหาการลิดรอนสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น ควรต้องได้รับการแก้ไขในทุกวิถีทาง รวมทั้งกรณีที่น่าอึดใจไปจากแนวทางของกฎหมาย กล่าวคือ การอาศัยความร่วมมือของบุคคลทุกกลุ่มในสหสาขาที่จะเผยแพร่ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นจริงให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ อาทิ

สถาบันครอบครัว - การให้คำแนะนำระหว่างบิดา มารดา และบุตร

สถานศึกษา - ครูให้การศึกษาและคำแนะนำที่ถูกต้องกับศิษย์

สื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ - ควรเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นจริงและไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้รับทราบข่าว

หน่วยงานภาครัฐและเอกชน - ควรเผยแพร่ข้อมูลและแนวที่ปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับบุคคลทั่วไปทราบ

ศาล - ควรพิจารณาตัดสินและวางหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรมในการตัดสินคดีที่อาจมีขึ้นในอนาคต

ในเวทีระดับระหว่างประเทศ - ผู้แทนไทยควรนำข้อมูลความคืบหน้าเกี่ยวกับปัญหานี้ไปเผยแพร่ให้ต่างชาติรู้และเข้าใจสถานการณ์ในประเทศไทยอย่างถูกต้อง และเป็นจริงมากที่สุด

ลาป่วย

รุ่งโรจน์ รื่นเรืองต์

ลูกจ้างใช้แรงงาน หากเกิดเจ็บป่วย ไม่สามารถทำงานได้ จะมีสิทธิที่จะลาป่วยได้ นอกจากนี้ระหว่างที่ลาป่วย ยังมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลฟรีหากท่านส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และยังมีสิทธิที่จะได้ค่าจ้างในระหว่างที่ลาป่วยอีกด้วย

ถาม : ผู้ที่มีสิทธิที่จะลาป่วยได้มีใครบ้าง

ตอบ : ลูกจ้างผู้ซึ่งเจ็บป่วย มีสิทธิที่จะลาป่วยได้ คำว่าเจ็บป่วยนั้นมีความหมายอยู่ ๒ กรณีคือ

กรณีแรก หมายถึงการได้รับบาดเจ็บ เช่น ลูกจ้างตกลงมาจากที่สูงจนแขนขาหัก หรือได้รับบาดเจ็บ เช่น ถูกเครื่องจักรตัดนิ้วขาด แขนขาด หรือถูกของมีคมจนมีบาดแผล เป็นต้น

กรณีที่สอง หมายถึงการป่วย คืออาการผิดปกติในร่างกาย เช่น เป็นไข้ เป็นหวัด ปวดหัว ปวดท้อง หรือมีอาการไม่สบายต่างๆ

ไม่ว่าลูกจ้างจะได้รับบาดเจ็บ หรือมีอาการเจ็บป่วยไม่สบาย ลูกจ้างนั้นล้วนแต่มีสิทธิที่จะลาป่วยได้

ถาม : สรุปลแล้วลูกจ้างที่มีสิทธิลาป่วยนั้น จะต้องมียเหตุรับบาดเจ็บ หรือมีอาการเจ็บป่วยไม่สบาย จึงจะมีสิทธิที่จะลาป่วยได้ ขอเรียนถามว่าลูกจ้างที่บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยไม่สบายนั้นจะต้องได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยมากน้อยเพียงใดจึงจะมีสิทธิลาป่วยได้

ตอบ : เรื่องนี้กฎหมายเขียนไว้ไม่ชัดเจน เพราะกฎหมายระบุไว้เพียงกว้างๆ ว่า เมื่อลูกจ้างได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยแล้ว ลูกจ้างนั้นก็ยังมีสิทธิ

จะลาป่วยได้ กฎหมายไม่ได้ใช้คำว่าต้องเจ็บป่วยจนถึงไม่สามารถทำงานได้จึงจะมีสิทธิลาป่วย จึงเกิดมีความเห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกมีความเห็นว่าเมื่อกฎหมายไม่ได้ระบุไว้ว่าจะต้องเจ็บป่วยจนถึงขนาดไม่สามารถมาทำงานได้จึงจะมีสิทธิลาป่วย ดังนั้นไม่ว่าจะป่วยมากป่วยน้อย ลูกจ้างก็มีสิทธิลาป่วย ส่วนอีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า แม้กฎหมายจะไม่ระบุไว้ชัดเจนว่าต้องเจ็บป่วยถึงขนาดไม่สามารถมาทำงานได้จึงจะมีสิทธิลาป่วยก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายแล้ว มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ลูกจ้างที่เจ็บป่วยมีสิทธิหยุดงานได้ ซึ่งก็หมายความว่าลูกจ้างนั้นจะต้องเจ็บป่วยจนไม่สามารถทำงานได้จึงจะมีสิทธิลาป่วย

ถาม : เมื่อกฎหมายเขียนไว้ไม่ชัดเจน มีความเห็นสองฝ่ายเช่นนี้ ขอเรียนถามว่าในทางปฏิบัตินั้นยึดถือตามความเห็นของฝ่ายใด

ตอบ : เมื่อมีความเห็นเป็นสองฝ่ายเช่นนี้ ในทางปฏิบัตินั้น แปลกฎหมายให้เป็นคุณแก่ลูกจ้าง กล่าวคือแปลว่าไม่ว่าลูกจ้างจะเจ็บป่วยมากหรือน้อย ก็มีสิทธิลาป่วย แต่ทั้งนี้ก็เพียงสิทธิในทางกฎหมาย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วลูกจ้างที่ป่วยไม่มากนัก ลูกจ้างมักจะไม่ใช้สิทธิลาป่วย เพราะหากลูกจ้างใช้สิทธิลาป่วยมากเกินไปนายจ้างอาจจะพิจารณาเห็นว่าลูกจ้างผู้นั้นเป็นผู้เกียจคร้าน อาจจะไม่พิจารณาความดีความชอบ ไม่เลื่อนเงินเดือน ไม่เลื่อนตำแหน่ง และมีหลายหน่วยงานได้มีการออกระเบียบข้อบังคับให้ผลประโยชน์พิเศษต่างๆ ให้แก่ลูกจ้างที่ขยันขันแข็ง เช่น เงินเบี้ยขยันเงินตอบแทนพิเศษหรือให้เงินโบนัสหรือให้ไปทัศนศึกษาต่างประเทศ หากลูกจ้างที่ใช้ลาป่วยบ่อยครั้ง นายจ้างมักจะพิจารณาดัดสิทธิดังกล่าวของลูกจ้าง นอกจากนี้หากลูกจ้างผู้ใดป่วยมากเกินไปนายจ้างอาจจะพิจารณาว่าลูกจ้างผู้นั้นหย่อนสมรรถภาพในการทำงาน อาจจะถูกเลิกจ้างได้

ถาม : สรุปแล้วลูกจ้างที่เจ็บป่วย ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ลูกจ้างนั้นก็มิ

สิทธิที่จะลาป่วยได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นลูกจ้างมักจะใช้สิทธิลาป่วยในกรณีเจ็บป่วยถึงขนาดไม่สามารถทำงานได้จึงจะใช้สิทธิ มีปัญหาจะเรียนถามท่านผู้พิพากษาว่าต่อไปว่า ในกรณีที่ลูกจ้างได้รับบาดเจ็บหรือเกิดอาการเจ็บป่วยด้วยความผิดของลูกจ้างเอง เช่น ลูกจ้างไปหาเรื่องชกต่อยกับผู้อื่นจนได้รับบาดเจ็บหรือลูกจ้างประมาทเลินเล่อจนทำให้ตัวเองได้รับบาดเจ็บ หรือลูกจ้างไม่ระมัดระวังตัวไม่ป้องกันรักษาสุขภาพของตนเองจนเป็นเหตุให้ตัวเองเจ็บป่วย กรณีดังกล่าวลูกจ้างจะมีสิทธิที่จะลาป่วยได้หรือไม่

ตอบ : กฎหมายระบุแต่เพียงว่าเมื่อลูกจ้างได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย ลูกจ้างนั้นก็จะมีสิทธิที่จะลาป่วยได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการเจ็บป่วยนั้นจะเกิดขึ้นจากความผิดของลูกจ้างหรือความผิดของผู้อื่นก็ตาม

ถาม : เมื่อลูกจ้างมีสิทธิที่จะลาป่วย กล่าวคือลูกจ้างนั้นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย ลูกจ้างผู้นั้นประสงค์จะลาป่วย ลูกจ้างนั้นจะต้องทำอย่างไร

ตอบ : เมื่อลูกจ้างมีสิทธิที่จะลาป่วยลูกจ้างนั้นจะต้องขอลาป่วยต่อนายจ้าง การขอลาป่วยนั้น กฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าจะต้องลาเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นจึงอาจลาด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่ทั้งนี้นายจ้างก็สิทธิที่จะกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการลาได้ และส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติ นั้น นายจ้างมักจะกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการลาไว้ เช่น กำหนดไว้ว่าจะต้องยื่นใบลาเป็นหนังสือ โดยกำหนดระยะเวลาในการยื่นใบลา กำหนดบุคคลที่จะยื่นใบลา และบุคคลผู้ที่จะอนุมัติให้ลาได้ ซึ่งเมื่อนายจ้างได้วางระเบียบไว้เช่นนั้น ลูกจ้างก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบนั้น หากไม่ปฏิบัติตามระเบียบนั้น ถือว่าลูกจ้างลामิดระเบียบ อาจถูกนายจ้างลงโทษได้ ตัวอย่างเช่น นายจ้างได้วางระเบียบไว้ว่าลูกจ้างที่ขอลาก็จะต้องยื่นใบลาล่วงหน้า ๓ วัน

เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงจะหยุดงานได้ ส่วนกรณีลาป่วยลูกจ้างจะต้องแจ้งให้นายจ้างทราบถึงการลาป่วยโดยทางโทรศัพท์ หรือให้เพื่อนถือจดหมายมาแจ้งกับนายจ้างทันทีเท่าที่สามารถจะทำได้ และต้องยื่นใบลาป่วยในวันแรกที่มาทำงาน เป็นต้น หากนายจ้างได้วางระเบียบไว้เช่นนี้ เมื่อลูกจ้างประสงค์ที่จะลาป่วย ลูกจ้างต้องยื่นใบลาป่วยต่อนายจ้างในวันแรกที่มาทำงาน หากลูกจ้างไม่ยื่นใบลาป่วยในวันแรกที่มาทำงาน และตอนที่ป่วยไม่โทรศัพท์หรือไม่ส่งจดหมายมาให้นายจ้างทราบ ถือว่าลูกจ้างนั้นทำผิดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการลานายจ้างมีสิทธิที่จะลงโทษได้ โทษที่จะลงนั้นก็โทษที่ไม่หนัก เช่น อาจจะถูกตัดเงินเดือนเป็นหนังสือ ถูกตัดเงินเดือน เป็นต้น

ถาม : เมื่อลูกจ้างมีสิทธิที่จะลา และเมื่อยื่นใบลาถูกต้องแล้ว นายจ้างมีสิทธิที่จะไม่อนุมัติให้ลาได้ไหมคะ และเมื่อไม่อนุมัติให้ลาผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ : เมื่อลูกจ้างมีสิทธิที่จะลา กล่าวคือลูกจ้างนั้นได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือเจ็บป่วย ลูกจ้างได้ยื่นใบลาแก่นายจ้างถูกต้อง นายจ้างต้องอนุมัติให้ลา หากนายจ้างไม่อนุมัติให้ลา ศาลเคยแปลว่ากรณีดังกล่าวถือว่านายจ้างอนุมัติแล้ว จะไปลงโทษลูกจ้างฐานขาดงานหรือละทิ้งหน้าที่ไม่ได้ นายจ้างจะมีสิทธิไม่อนุมัติให้ลาได้ ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าลูกจ้างไม่มีเหตุที่จะลา กล่าวคือลูกจ้างนั้นไม่ป่วยจริง หรือไม่ได้รับบาดเจ็บจริง กรณีดังกล่าวหากนายจ้างไม่อนุมัติให้ลาแล้ว หากลูกจ้างหยุดงานไป ถือว่าลูกจ้างนั้นขาดงาน

ถาม : เมื่อลูกจ้างขาดงาน จะถูกลงโทษหนักเบาแค่ไหนเพียงใด

ตอบ : เมื่อลูกจ้างขาดงาน นายจ้างมีสิทธิที่จะลงโทษได้ ซึ่งจะลงโทษหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับระเบียบข้อบังคับของนายจ้าง กล่าวโดยทั่วไปแล้วหากลูกจ้างขาดงานติดต่อกันครบสามวันทำงานโดยไม่มี

เหตุอันสมควรแล้ว นายจ้างมีสิทธิที่จะเลิกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย หากหยุดงานต่ำกว่าสามวัน นายจ้างยังไม่สามารถที่จะเลิกจ้างได้ แต่มีสิทธิที่จะลงโทษประการอื่น เช่น เดือนเป็นหนังสือหรือเดือนด้วยวาจา หรือตัดเงินเดือน เป็นต้น

ถาม : กรณีที่ลูกจ้างไม่ได้ป่วยจริงแต่ยื่นใบลาป่วย อ้างว่าป่วยนายจ้างจะทำอย่างไร

ตอบ : เรื่องที่คุณปราชิตถามนั้น เป็นเรื่องที่นายจ้างมีความหนักอกหนักใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายแล้ว ลูกจ้างจะมีสิทธิลาป่วยได้ต่อเมื่อลูกจ้างนั้นเจ็บป่วยจริง หากลูกจ้างไม่ได้เจ็บป่วยจริง แต่มายื่นใบลาป่วย ลูกจ้างนั้นไม่มีสิทธิลา และการยื่นเช่นนั้นถือว่าเป็นการยื่นลาเท็จ นายจ้างมีสิทธิที่จะไม่อนุญาติและเมื่อไม่อนุญาติก็ถือว่าลูกจ้างนั้นขาดงาน แล้วยังมีสิทธิที่จะลงโทษฐานยื่นใบลาเท็จได้อีกด้วย แต่ในทางปฏิบัตินั้นเป็นการยากที่นายจ้างจะพิสูจน์ได้ว่าลูกจ้างป่วยจริงหรือไม่ เพราะการป่วยหลายกรณีก็ไม่แสดงอาการออกมาภายนอก เช่น ปวดหัว ปวดท้อง เพียงแต่เรารู้อาการภายนอกจะไม่สามารถทราบได้ และมีหลายกรณีตอนที่ลูกจ้างป่วยก็ยังไม่ได้มายื่นใบลา ตอนที่มายื่นใบลาลูกจ้างก็หายป่วยแล้ว จึงเป็นการยากที่จะพิสูจน์ว่าลูกจ้างป่วยจริงหรือไม่ ดังนั้นในทางปฏิบัติ เมื่อนายจ้างไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าลูกจ้างป่วยจริงหรือไม่ นายจ้างจึงมักจะอนุญาตให้ลูกจ้างลาป่วย แต่นายจ้างจะไปใช้อำนาจในทางบริหารกล่าวคือลดบำเหน็จความชอบสำหรับลูกจ้างที่ลาบ่อยครั้ง

ถาม : นายจ้างจะกำหนดให้ลูกจ้างต้องยื่นใบรับรองแพทย์ทุกครั้งทีลาป่วยได้หรือไม่

ตอบ : ตามกฎหมายแล้วลูกจ้างที่ป่วยตั้งแต่ ๓ วัน ขึ้นไปจึงจะต้องยื่นใบรับรองแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งต่อนายจ้าง ในกรณีที่ลาป่วยยังไม่ครบ ๓ วัน ลูกจ้างไม่จำเป็นต้องยื่นใบรับรองแพทย์ แต่ถ้า

ทั้งนี้แม้จะป่วยไม่ครบ ๓ วัน หากลูกจ้างจะยื่นใบรับรองแพทย์ เพื่อแสดงเป็นหลักฐานว่าตนเองป่วยจริงก็จะทำให้การลานั้นน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น แต่นายจ้างจะออกระเบียบข้อบังคับหรือออกคำสั่ง บังคับว่าลูกจ้างที่ลาป่วยแม้อันไม่ครบ ๓ วันก็ต้องยื่นใบรับรองแพทย์ คำสั่งดังกล่าวถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ลูกจ้างมีสิทธิที่จะไม่ ปฏิบัติตามก็ได้ และเมื่อไม่ปฏิบัติตาม นายจ้างจะลงโทษลูกจ้าง นั้นไม่ได้

ถาม : ในช่วงที่ลูกจ้างลาป่วย ลูกจ้างจะมีสิทธิได้ค่าจ้างหรือไม่เพียงใด

ตอบ : ในระหว่างที่ลูกจ้างลาป่วย ลูกจ้างมีสิทธิที่จะได้ค่าจ้างใน ๑ ปี ไม่เกิน ๓๐ วันทำงาน ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นลูกจ้างของบริษัท ข. นาย ก. ถูกรถชนได้รับบาดเจ็บต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล มีกำหนด ๖๐ วัน ในช่วงเวลา ๖๐ วันดังกล่าว นาย ก. มีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างจากบริษัท ข. จำนวน ๓๐ วัน ส่วนที่เกินกว่า ๓๐ นั้น นาย ก. มีสิทธิที่จะหยุดแต่ไม่มีสิทธิที่จะได้ค่าจ้าง แต่ทั้งนี้หากนาย ก. ได้ส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ครบกำหนด ๕๐ วัน แล้ว ในช่วงต่อจาก ๓๐ วัน นาย ก. มีสิทธิที่จะได้เงินทดแทนการขาดรายได้จากสำนักงานประกันสังคมในอัตราครึ่งหนึ่งของค่าจ้าง ตลอดไป แต่เมื่อรวมแล้วแต่ละครั้งต้องไม่เกิน ๕๐ วัน เมื่อรวมกันทั้งปีแล้วต้องไม่เกิน ๑๕๐ วัน เว้นแต่การเจ็บป่วยนั้นเป็นกรณี ที่เรื้อรังจึงจะมีสิทธิได้รับทั้งปี

ถาม : ในระหว่างที่ลูกจ้างลาป่วย หากจะต้องเข้าไปรักษาพยาบาล ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาล หรือได้รับการรักษาฟรีหรือไม่เพียงใด

ตอบ : ระหว่างที่ลูกจ้างเจ็บป่วยนั้น หากลูกจ้างนั้นได้ส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ลูกจ้างนั้นมีสิทธิจะเข้ารับรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลที่กำหนดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น สถานพยาบาลที่กำหนดนั้นคือสถานพยาบาลในท้องที่ลูกจ้างได้เลือกไว้

เช่น ลูกจ้างทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ และได้เลือกโรงพยาบาล ก. เมื่อลูกจ้างผู้นั้นเจ็บป่วย ลูกจ้างผู้นั้นจะต้องไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล ก. โดยยื่นบัตรประกันสังคมแล้วโรงพยาบาล ก. จะรักษาพยาบาลลูกจ้างผู้นั้นจนกว่าจะหายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

ถาม : ในกรณีที่ไม่สามารถไปรักษาที่โรงพยาบาล ก. ได้ หากมีความจำเป็นต้องไปเข้ารับรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลอื่น ลูกจ้างนั้นจะได้รับการศึกษาพยาบาลฟรีหรือไม่อย่างไร

ตอบ : กรณีที่ลูกจ้างเข้าไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลอื่นนั้นจะต้องมีเหตุจำเป็นฉุกเฉิน ไม่สามารถที่จะเข้ารับรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลที่เลือกไว้ได้ในกรณีดังกล่าว ลูกจ้างจะต้องออกค่ารักษาพยาบาลไปก่อน แล้วมาเบิกเงินคืนจากสำนักงานประกันสังคมตามจำนวนที่กำหนดซึ่งเบิกไม่ได้เต็มจำนวน จะได้คืนมาเพียงบางส่วนเท่านั้น แต่กรณีที่เข้ารับรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลที่เลือกไว้จะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ ต่อสตรี

ประภาพรรณ อุฒจรรยา

ถาม : นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันมีเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การแก้ไขปัญหาโสเภณีเด็ก ทราบว่าประเทศไทยก็เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสตรีด้วย ขอทราบรายละเอียดความเป็นมา

ตอบ : คำถามนี้คงถามเรื่องอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบเป็นอนุสัญญาที่จัดทำขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ และได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ สมัยที่ ๓๔ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๒

ถาม : ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อไร

ตอบ : ไทยเข้าเป็นภาคีโดยวิธีภาคยานุวัติ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๔

ถาม : เท่าที่ทราบมาประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนไว้หลายข้อใช่หรือไม่ และอ้างเหตุใด

ตอบ : เดิมไทยตั้งข้อสงวนไว้ถึง ๗ ข้อ เพราะไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ คือ

๑. เรื่องความเสมอภาคทางการเมืองและการรับตำแหน่งทางราชการ

๒. เรื่องการถือสัญชาติของบุตรที่เกิดจากหญิงไทย

๓. เรื่องความเสมอภาคการศึกษา

๔. เรื่องสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน

๕. เรื่องการทำสัญญา

๖. เรื่องความเสมอภาคในด้านครอบครัวและการสมรส

๗. เรื่องการใช้อำนาจศาลโลกในการตัดสินกรณีพิพาท

ถาม : ทราบว่าประเทศไทยตั้งข้อสงวนอนุสัญญาฉบับนี้มีมากกว่าประเทศอื่นๆ หรือไม่ ทำให้มีการมองว่าประเทศไทยไม่คุ้มครองหรือไม่แก้ไขปัญหาของสิทธิสตรีอย่างจริงจัง

ตอบ : คงไม่เป็นเช่นนั้น แต่เพราะอนุสัญญาฉบับนี้มีสาระสำคัญจำนวน ๑๖ ข้อ ไทยตั้งข้อสงวนไว้ ๗ ข้อ จึงถือว่ามาก จึงถูกทักท้วงและเพ่งเล็งจากประเทศต่างๆ และจากองค์กรที่มีอิทธิพลในเวทีการประชุมระหว่างประเทศมาตลอด

ถาม : ทราบว่าปัจจุบันเราได้ยกเลิกข้อสงวนไปบางข้อแล้วใช่ไหม

ตอบ : ใช่ คงสงวนไว้ ๔ ข้ออยู่ แต่ ๓ ข้อที่เรายกเลิกไปคือ เรื่องสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน เรื่องการทำสัญญาโดยมติคณะรัฐมนตรียกเลิกเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๓๓ เรื่องการถือสัญชาติของบุตรที่เกิดจากหญิงไทยตามมติคณะรัฐมนตรีได้ยกเลิกไปวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๓๕

ถาม : สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับนี้มีอย่างไรบ้าง เข้าใจว่าประชาชนโดยเฉพาะสตรีส่วนใหญ่คงไม่รู้กันว่ามีอนุสัญญานี้เพื่อคุ้มครองส่งเสริมสถานภาพสตรี

ตอบ : จริง เหตุที่สหประชาชาติจัดทำอนุสัญญานี้ขึ้นมา มีบทบัญญัติรวม ๓๐ มาตรา ก็เพื่อให้รัฐภาคีหรือประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติ ตุลาการ การบริหาร หรือมาตรการอื่นๆ เกี่ยวกับการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและให้หลักประกันว่าสตรีจะต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่างๆ จากรัฐบาลบนพื้นฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ

ถาม : อนุสัญญาฉบับนี้ที่กล่าวว่ามี ๓๐ มาตรานั้นสาระสำคัญๆ มีอะไรบ้าง

ตอบ : คือ จากมาตรา ๑-๑๖ เป็นการระบุนุมาตรการต่างๆ ในการดำเนินการเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านต่างๆ ส่วนมาตราที่ ๑๗-๓๐ เป็นกำหนดขั้นตอนและกลไกในการติดตามการปฏิบัติงานตามอนุสัญญา

ถาม : เหตุผลในการที่ประเทศไทยยังคงข้อสงวนอีก ๔ ข้ออยู่นั้น ดิฉันขอทราบเหตุผลได้ไหม

ตอบ : การคงข้อสงวนข้อ ๗ และข้อ ๑๐ เกี่ยวกับความเสมอภาคทางการเมืองและการรับตำแหน่งทางราชการ รวมทั้งความเสมอภาคทางการศึกษา เพราะมีระเบียบบางอย่างของกระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทยยังจำกัดสิทธิของสตรีไว้เนื่องจากกิจการทหารและด้านความมั่นคงของประเทศ เช่น ระเบียบของกองบัญชาการทหารสูงสุดกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารและโรงเรียนเสนาธิการของเหล่าทัพว่าต้องเป็นชายเท่านั้น

ถาม : ปัจจุบันมีการตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้หญิงรวมทั้งมีปลัดอำเภอเป็นผู้หญิง ดิฉันว่าระเบียบของกระทรวงมหาดไทยคงไม่มีอะไรที่จะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อสตรีใช่ไหม

ตอบ : ใช่ ส่วนของทหารนั้นยังไม่แก้ไข แต่ทางตำรวจนั้นผู้หญิงก็ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลตำรวจคือได้ยศเป็นนายพลคงมีเฉพาะผู้หญิงที่รับราชการทหารเท่านั้นที่ไม่มีโอกาสได้รับการแต่งตั้งเป็นนายพล เพราะไม่ได้ผ่านโรงเรียนเสนาธิการของเหล่าทัพเป็นการจำกัดสิทธิโดยปริยาย

ถาม : ส่วนข้อสงวนอีก ๒ ข้อ มีเหตุผลอย่างไรของไทยที่ยังคงข้อสงวนไว้

ตอบ : ข้อสงวนข้อที่ ๑๖ ที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว ไทยยังคงตั้งไว้เพราะอ้างเรื่องเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมและการเลือกใช้นามสกุล ซึ่งประเทศไทยถือว่าจะต้องเป็นไปตาม พ.ร.บ.การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒

และ พรบ.ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยอ้างว่าจะต้องคำนึงถึง ๔ จังหวัดภาคใต้ที่ใช้กฎหมายอิสลาม จึงตั้งข้อสงวนไว้เช่นเดียวกับประเทศที่ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม

ถาม : เป็นความจริงหรือที่ประเทศมุสลิมเหล่านี้ยังคงข้อสงวนไว้ในปัจจุบัน

ตอบ : ไม่เสมอไปทุกประเทศ มีประเทศบังคลาเทศ ประเทศอินเดียที่ตั้งข้อสงวนไว้ ส่วนประเทศที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามหรือใช้กฎหมายอิสลามบางส่วน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย เนปาล ศรีลังกา ไม่มีการตั้งข้อสงวนไว้ โดยเฉพาะดิฉันมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของเพียง ๔ จังหวัดภาคใต้ ไม่ใช่ของประชาชนทั้งประเทศ การตั้งข้อสงวนของไทยจึงถูกเพ่งเล็งว่าเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างมาก

ถาม : เคยมีการขอแก้ไข พ.ร.บ.ชื่อบุคคล บางมาตราเกี่ยวกับคำนำหน้านามของสตรีว่าให้ผู้หญิงมีสิทธิจะใช้ชื่อสกุลของตนเองได้ไม่ว่าแต่งงานแล้วหรือไม่ จริงไหม

ตอบ : จริง เป็นความพยายามอย่างมากของกลุ่มผู้หญิงโดยเฉพาะจากสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายหรือจากคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ได้พยายามจะแก้ไขการถูกเลือกปฏิบัติเช่นนี้แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ในปัจจุบันจึงยังไม่มี การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับคำนำหน้านามของสตรี

ถาม : อยากทราบความหมายที่ชัดเจนของความว่า "การเลือกปฏิบัติต่อสตรี" หมายความว่าอย่างไร

ตอบ : หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่เป็นการแบ่งแยก การกีดกัน การก้ำกจัดหรือจำกัดสิทธิเพราะเหตุแห่งเพศที่ต่างกัน ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียการยอมรับการได้อุปโภค หรือใช้สิทธิโดยสตรี โดยสรุปจากพื้นฐานทั่วไปๆ ของสิทธิมนุษยชนที่จะควรมีสถิติเสรีภาพเท่าเทียมกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านอื่นๆ

ถาม : ส่วนข้อสงวนข้อสุดท้ายนั้นทราบว่าเป็นเกือบทุกประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาจะคงข้อสงวนนี้ไว้ใช่ไหม

ตอบ : ใช่ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกรณีพิพาท เรื่องการตีความหรือการใช้ออนุสัญญา เพราะเห็นว่าไม่ถูกต้องในการที่ประเทศซึ่งเป็นภาคีจะต้องยอมรับอำนาจศาลระหว่างประเทศไว้ล่วงหน้า เป็นการขัดกับกฎหมายไทย การที่ประเทศไทยจะยอมรับอำนาจศาลล่วงหน้า ควรจะทำได้ต่อเมื่อมีมติของคณะรัฐมนตรีและต้องให้เป็นรายกรณีๆ ไป เท่านั้น

ถาม : ผลของการยกเลิกข้อสงวน ๓ ข้อไปคือ เรื่องสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน เรื่องการทำสัญญาและเรื่องการถือสัญชาติของบุตรนั้น ประเทศไทยได้มีการแก้ไขกฎหมายหรือบัญญัติอะไรขึ้นบ้าง

ตอบ : ขอยกตัวอย่างเช่นเดียวกับด้านแรงงาน ไทยจะบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในข้อ ๒๖ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานว่า งานอันมีลักษณะคุณภาพและปริมาณอย่างเดียวกัน ให้นายจ้างกำหนดค่าจ้าง ค่าช่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุดเท่ากันไม่ว่าลูกจ้างจะเป็นชายหรือหญิง มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับเรื่อง ครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องสัญญาก่อนสมรสหรือมีการแก้ไขกฎหมายให้หญิงไทยที่สมรสกับคนต่างด้าวมีสิทธิให้สัญชาติไทยแก่บุตรของตนได้เช่นเดียวกับชายไทย

ถาม : สรุปแล้วจากการพูดคุยกันมา ดิฉันอยากทราบความเห็นของท่านว่า ข้อสงวนที่คงไว้ ๔ ข้อของไทยนั้นควรจะคงไว้ต่อไปหรือไม่

ตอบ : ควรคงไว้เพียงข้อเดียวคือ ข้อ ๒๔ เท่านั้นเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ออนุสัญญาฉบับปัจจุบัน ส่วนข้ออื่นๆ นั้น ประเทศไทยได้แก้ไขกฎหมายหรือมีการให้สิทธิสตรีมากขึ้น หรือมีการเลือกปฏิบัติน้อยลงแม้ยังมีอยู่บ้าง เกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายหรือข้อ

บุคคลโดยเฉพาะค่านำหน้านามของสตรี ที่เราควรจะได้ใจกว้าง
แก้ไขกฎหมายฉบับนี้ได้แล้ว มิฉะนั้นจะถูกเพ่งเล็งจากต่าง
ประเทศว่าไม่จริงจังในการแก้ไขปัญหาดังๆ ที่มีผลกระทบต่อ
สตรีและที่สำคัญที่สุดคือ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับ
ปราบการค้าประเวณี ควรจะได้รับการพิจารณาอย่างเร่งด่วน
เพื่อให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ถาม : อนุสัญญาฉบับนี้นับว่าเป็นการวางแนวทางเพื่อคุ้มครองสตรี
อย่างมากเราได้บัญญัติกฎหมายภายในขึ้นมารองรับข้อความใน
อนุสัญญานี้หรือไม่

ตอบ : ถ้าพิจารณาเหตุตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๗๘ ความใน
วรรค ๒ จะบัญญัติว่า การจะออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็น
ไปตามสัญญาต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งรัฐบาลอาจ
จะไม่เห็นความสำคัญหรือความจำเป็นจะต้องตรากฎหมาย
ภายในตามอนุสัญญาฉบับนี้จึงไม่มีการบัญญัติกฎหมายภายใน

ถาม : หากมีการนำความในอนุสัญญาฉบับนี้มาบัญญัติเป็นกฎหมาย
ภายในจะดีไหม จะเป็นการคุ้มครองสิทธิสตรีหรือไม่

ตอบ : แน่แน่นอน เพราะหากเป็นกฎหมายภายใน เวลาที่มีการกระทำใน
ลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อสตรีผู้เสียหายก็อ้างกฎหมาย
ภายในมาคุ้มครองรักษาสิทธิของตนได้ ดิฉันเชื่อว่าทางรัฐบาลมี
ความจริงใจอย่างมากในการพยายามแก้ไขกฎหมายในฉบับอื่นๆ
แต่การบังคับใช้กฎหมายของเราในส่วนเหล่านี้ถูกโจมตีมากกว่า
ขาดประสิทธิภาพ ขอยกตัวอย่างให้เห็นเด่นชัดและเป็นปัญหา
ใหญ่ของประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องค้าประเวณีไม่ว่าจะกฎหมาย
ฉบับปัจจุบันหรือกฎหมายที่จะแก้ไขใหม่จะเขียนดีอย่างไรแต่
เวลาบังคับใช้ กลไกทางด้านกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถ
ดำเนินงานให้สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างเต็มที่

บ 4300 ฉ.2

KC
33
ป238ค
2537
ล.14

กรมประชาสัมพันธ์. กองวิชาการ
ความรู้ชุดกฎหมายชาวบ้าน ปี
2537 เล่ม 14

พิมพ์ที่ งานโรงพิมพ์ ฝ่ายเผยแพร่ความรู้และบริการ กองวิชาการ
กรมประชาสัมพันธ์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10400

